

မြန်မာနိုင်ငံ မီဒီယာနှင့် ပဋိပက္ခများ

ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုကို မီဒီယာဖြင့်
အထောက်အကူပြုနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းများ

သီအိုဒိုလန် (Theo Dolan) နှင့် စတီဗင်ဂရေ (Stephen Gray)
ရေးသားပြုစု၍
အောင်ဒင် ဘာသာပြန်သည်။

UNITED STATES
INSTITUTE OF PEACE

ဤအစီရင်ခံစာနှင့် ပတ်သက်၍

ဤအစီရင်ခံစာကို အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးအင်စတီကျု (USIP) မှ သုတေသနပြု ဖော်ထုတ်ထားသည့် နည်းစနစ် (Methodology) ကို အခြေခံ၍ ရေးသားပါသည်။ မည်သည့် မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများကို ထိရောက်စွာအသုံးပြုခြင်းဖြင့် ပဋိပက္ခများကို တားဆီး၍ ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ရာတွင် အထောက်အကူပြုနိုင်မည်ကို အလှူရှင်များ၊ အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများ (NGOs)၊ မူဝါဒရေးဆွဲသူများ၊ ဒေသအလိုက် တာဝန်ရှိသူများ၊ ဆုံးဖြတ်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ လူမှုအပြောင်းအလဲ ဖော်ဆောင်ရေးတွင် ပြည်တွင်းရှေ့ဆောင် လုပ်ငန်းခွင်အဖြစ် မီဒီယာနှင့် မီဒီယာမဟုတ်သော အချက်အလက်များကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားပြီး ပဋိပက္ခနှင့် မီဒီယာအခြေအနေ ဆန့်ကျင်ဘက်ကို မေါ်ပေါက်သည့် စနစ်တကျလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုကို ဤအစီရင်ခံစာပါ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များက အဆိုပြု ထားပါသည်။အစီရင်ခံစာရေးသားသူများက ဗွီအိုအေ (VOA) မြန်မာနိုင်ငံအဖွဲ့အစည်းအား ဦးဆောင်လုပ်ငန်းအား အကဲဖြတ်အဖွဲ့တွင် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခဲ့သည့်အတွက် အထူးကျေးဇူးတင်ပါသည်။ အကြံဉာဏ်နှင့် တည်မြဲဖွယ်များဖြင့် ကူညီခဲ့ကြသော လင်ဒယ်လ် ဘယ်ရီ (Lyndal Barry) နှင့် အယ်လစ်ဆင်ကမ်းဘဲလ် (Alison Campbell) တို့အားလည်းကောင်း၊ စာရေးသူများ၏ မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများ (Media Initiatives) အတွက် အကြံပြုချက်များဖော်ထုတ်ရာတွင် ပြည့်ပြည့်စုံစုံနှင့် ဖြစ်နိုင်ခြေအရှိဆုံးဖြစ်အောင် ကူညီခဲ့ကြသော မြန်မာနိုင်ငံတွင်းမှ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခွင့်ပြုသူ ပုဂ္ဂိုလ် တစ်ရာကျော်အားလည်းကောင်း ကျေးဇူးအထူးတင်ပါသည်။

အစီရင်ခံစာရေးသားသူများနှင့် ပတ်သက်၍

သီအိုဒိုလန် (Theo Dolan) သည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးအင်စတီကျု (USIP) မှ အကြီးတန်းစီမံကိန်းအရာရှိ (Senior Program Officer) တစ်ဦးဖြစ်သည်။ အီရတ်၊ တောင်ဆူဒန်၊ ပါကစ္စတန်၊ မြန်မာ စသည့်နိုင်ငံများမှ မီဒီယာပညာရှင်များနှင့် တွဲဖက်ပြီး ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းရာတွင် မီဒီယာကို အသုံးပြု၍ ပါဝင်ကူညီနိုင်သည့်နည်းလမ်းများကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်နေသူဖြစ်သည်။ စတီဖင်ဂရေ (Stephen Gray) သည် ငြိမ်းချမ်းမှုဖော်ဆောင်ခြင်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာအကူအညီများကို အထူးပြုသည့် အတိုင်ပင်ခံနှင့် သုတေသနပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးနှင့် နယူးဗီလန်အစိုးရများအတွက် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ပြီး နယူးဗီလန်နှင့် ကမ္ဘောဒီးယား၊ လိုက်ဘေးရီးယား၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ တောင်ဆူဒန်နိုင်ငံများတွင်လည်း တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအရေးကိစ္စများကို ၂၀၀၉ ခုနှစ်မှစ၍ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေပြီး မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှစ၍ နေထိုင်လျက်ရှိသည်။

အေအက်ဖ်ပီ (AFP) သတင်းဌာန

ဤအစီရင်ခံစာတွင် ပါဝင်သော သဘောထားများသည် အစီရင်ခံစာရေးသားသူများ၏ ကိုယ်ပိုင်သဘောထားသာ ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ ငြိမ်းချမ်းရေးအင်စတီကျု ၏ သဘောထားရပ်တည်ချက်များကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြခြင်းမဟုတ်ပါ။

United States Institute of Peace

2301 Constitution Ave., NW
Washington, DC 20037

Phone: 202.457.1700

Fax: 202.429.6063

E-mail: usip_requests@usip.org

Web: www.usip.org

Peaceworks No. 92. First published 2014.

ISBN: 978-1-60127-208-9

© 2014 by the United States Institute of Peace

နိဒါန်း (Introduction) ...	5
IONA နည်းစနစ် (IONA Methodology) ...	6
မြန်မာနိုင်ငံမှ ပဋိပက္ခများ ၏ အခင်းအကျင်း (Conflict Landscape in Myanmar) ...	7
အစိုးရနှင့် ပြည်သူလူထုကြား ပဋိပက္ခ (State-Society Conflict) ...	7
လူမျိုးစုရေး၊ နိုင်ငံရေး ပဋိပက္ခ (Ethno-Political Conflict) ...	9
လူ့အသိုင်းအဝိုင်းများကြား အကြမ်းဖက်မှုများ (Intercommunal Violence) ...	11
မီဒီယာအခင်းအကျင်း (Media Landscape) ...	15
ပုံနှိပ်မီဒီယာ (Print) ...	16
အသံလွှင့်မီဒီယာ (Broadcast) ...	16
အင်တာနက် (Internet) ...	17
လက်ကိုင်ဖုန်းများ (Mobile) ...	18
မီဒီယာသင်တန်း (Media Training) ...	19
စီးပွားရေးပတ်ဝန်းကျင် (Business Environment) ...	20
စည်းမျဉ်းဥပဒေများ (Regulation) ...	21
တိုင်းရင်းသားတို့၏ အသံများ (Ethnic Voices) ...	21
မီဒီယာဖြင့် ကြားဝင်ဖြန့်ဖြူးခြင်း (Media Intervention) ...	23
မီဒီယာကို လက်နက်တစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုခြင်း (Media as Tool) ...	23
မီဒီယာကို ပစ်မှတ်ထား၍ ဆောင်ရွက်ခြင်း (Media as Target) ...	28
နိဂုံး (Conclusion) ...	34

[လူမျိုးစုဆိုင်ရာယုံကြည်ချက်များ ခိုင်ခိုင်မာမာ တည်ရှိနေသော် ငြားလည်း ကျွန်ုပ်တို့ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူ အများစုက ဗမာလူများနှင့် အခြားလူမျိုးစုများအကြား ကွဲပြားခြားနားမှုများကို မီဒီယာနည်းလမ်းများဖြင့် ပေါင်းကူးဆက်စပ်ပေးရန်လိုအပ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုကြပါသည်။]

အကျဉ်းချုပ် တင်ပြခြင်း

- ၂၀၁၀ ခုနှစ်မှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဒီမိုကရေစီပြောင်းလဲမှု၊ စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုများသည် လမ်းကြောင်း လွဲသွားစေနိုင်လောက်အောင် ကြီးမားသည့် သိသာထင်ရှားသည့် အခက်အခဲနှင့် စိန်ခေါ်မှု များကြားမှပင်လျင်မြန်စွာ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်ခဲ့ပါသည်။
- ဤအစီရင်ခံစာပါ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များသည် “ကြိုတင်ရည်မှန်းထားသော ရလဒ်အတွက် လိုအပ်ချက်များကို လေ့လာရှာဖွေခြင်းနှင့်စနစ်” (Intended Outcomes Needs Assessment) (IONA) ကို အခြေပြုပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၏ မီဒီယာနှင့် ပဋိပက္ခများအကြား ပြောင်းလဲနေသော ဆက်ဆံရေးကို အလေးပေးလေ့လာသုံးသပ်ထားပါသည်။
- ကျွန်ုပ်တို့၏ လေ့လာချက်များက ခိုင်ခိုင်မြဲမြဲအမြစ်တွယ်နေပြီး ဖြေရှင်းရခက်သည်။ အမြဲတမ်းမတည်မငြိမ်ဖြစ်နေသည့် ပဋိပက္ခအခင်းအကျင်းများကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် အဓိကကျသော ပဋိပက္ခ သုံးမျိုး (အစိုးရနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်း၊ လူမျိုးစုများနှင့် နိုင်ငံရေးရာ၊ လူ့အသိုင်းအဝိုင်းများအကြား အကြမ်းဖက်မှု) ကို အထူးပြု လေ့လာသုံးသပ်ခဲ့ပါသည်။
- အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်နေသော သတင်းမီဒီယာပတ်ဝန်းကျင်သည် အဓိကကျသည့် အခန်းကဏ္ဍတွင် ပါဝင်ပါသည်။ သတင်းဖြန့်ချိသည့် မီဒီယာများ အမျိုးစုံလာသည်နှင့်အတူ သတင်း အကြောင်းအရာကွဲပြားစုံလင်မှု၊ ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိမှုများ လျင်မြန်စွာ ကျယ်ပြန့်လာနေပါသည်။
- တိုင်းရင်းသားဒေသများနှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာ ဒေသများတွင် ရေဒီယိုသည် ထိထိရောက်ရောက်လွှမ်းမိုးထားသော မီဒီယာဖြစ်ပါသည်။ ဗြူပြဒေသများတွင် တယ်လီဗီးရှင်းသည် ထိရောက်သော မီဒီယာဖြစ်ပါသည်။
- အသစ်တည်ရှိလာသော မီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်များသည် ငြိမ်းချမ်းသော အသွင်ကူးပြောင်းမှုကို အထောက်အကူပြုသကဲ့သို့ မကောင်းသော အကျိုးဆက်များကိုလည်း ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။
- အင်တာနက်မီဒီယာပေါ်တွင် ပျံ့နှံ့နေသည့် အမှန်းတရားပွားများရေးလူ့ဆော်ချက်များကို စောင့်ကြပ်ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် တုန့်ပြန်ရန်၊ အင်တာနက်ကို အသုံးပြုသည့် လူမှုဆက်ဆံရေးကွန်ရက် များမှ ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးနှင့် သည်းခံခြင်းတရားများ စသည့် လူမှုကျင့်ဝတ်များကို ထောက်ခံအားပေးရေး စည်းရုံးခြင်းတင်ရန်အတွက် ထိရောက်သော တာဝန်ခံဆောင်ရွက်မှုများ လိုအပ်နေပါသည်။
- အဓမ္မမြေယာသိမ်းပိုက်မှုများ၊ ကောလာဟလများ၊ အဂတိလိုက်စားမှုများကို တိုက်ဖျက်ရေးအတွက် သတင်းအချက်အလက်နှင့် ဆက်သွယ်ရေးနည်းပညာဆိုင်ရာ ဦးဆောင်ဦးရွက်ပြုမှုများကို ဆွေးနွေးဖော်ထုတ်နိုင်ရန် “ငြိမ်းချမ်းရေး နည်းပညာ တီထွင်ဖန်တီးမှု အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ” (Peace Technology Innovation Workshop) တစ်ခု ကျင်းပနိုင်မည်ဆိုလျှင် အကျိုးရှိနိုင်ပါသည်။
- သတင်းမီဒီယာသမားများအတွက် သတင်းရေးသားခြင်းသင်တန်းများ အထူးသဖြင့် အထိအခိုက်မခံသော ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားခြင်းဆိုင်ရာ သတင်းပို့ခြင်း (Conflict-Sensitive Reporting) သင်တန်းများ လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးရန် အရေးကြီးလိုအပ်နေပါသည်။
- အစိုးရနှင့် ပြည်သူများအကြား သိန်းနားလည်မှုတိုးမြှင့်ရေးနှင့် တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှု အားကောင်းရေး၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို အများပြည်သူ သိန်းနားလည်မှုမြှင့်တင်ရေး တို့အတွက် အစိုးရအရာရှိများနှင့် တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များအား “လူထုဆက်ဆံရေး” သင်တန်းများပေးသင့်ပါသည်။
- သတင်းမီဒီယာမျိုးစုံမှ တိုင်းရင်းသားသတင်းသမားများနှင့် ဗမာသတင်းသမားများအား မီဒီယာသင်တန်းများပေးရာတွင် တိုင်းရင်းသားများ၏ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာများ ပိုမိုနားလည်ဖော်ပြလာစေရန် အားပေးသင့်ပါသည်။
- အထူးသဖြင့် တိုးတက်ကောင်းမွန်သော ပုံနှိပ်ဥပဒေ၊ သတင်းအချက်အလက်နှင့် ဆက်သွယ်ရေးနည်းပညာများကို အလွယ်တကူ အကန့်အသတ်မရှိ ရရှိရေး အာမခံချက်ပေးမည့် ဥပဒေအသစ်များ ဖြစ်ပေါ်လာသည့်တိုင်အောင် ဥပဒေစည်းမျဉ်းဆိုင်ရာ ပတ်ဝန်းကျင်ကို ထပ်မံပြောင်းလဲနိုင်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဒေသဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိသူများအနေဖြင့်လည်း ၎င်းဥပဒေများကို မှန်မှန်ကန်ကန်အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရေး ပညာပေးရန်လိုအပ်ပါသည်။
- မီဒီယာ ရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများအတွက် ဤအစီရင်ခံစာပါ အကြံပြုချက်များသည် မီဒီယာမပါဝင်သော အခြား နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေးဆောင်ရွက်မှုများကို အစားထိုးရန်မဟုတ်ပဲ အထောက်အပံ့ပြုရန်သာ ဖြစ်ပါသည်။

နိဒါန်း (Introduction)

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသည့်အပြောင်းအလဲများသည် အရှိန်အဟုန်နှင့် ကျယ်ပြန့်မှုအားဖြင့် ထူးခြားပါသည်။ အစိုးရနှင့် အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများသည် ဒီမိုကရေစီပြောင်းလဲမှုများ၊ နိုင်ငံသောအဖွဲ့အစည်း၊ အင်စတီကျူးရှင်းများဖြစ်ပေါ်ရေး ပြောင်းလဲမှုများ၊ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းသော အသွင်ကူးပြောင်းရေးများ နိုင်ငံအားကောင်းစေရန် ထူးခြားထက်မြက်သည့် ခြေလှမ်းများ လှမ်းနေကြပါသည်။ သို့သော်လည်း ပြောင်းလဲမှုဖြစ်စဉ်များသည် ငြိမ်သက်စွာ အဝေးကြီးရှိနေပါသေးသည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင်ပုံအခြေခံဥပဒေက ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းကို မြန်မာ့တပ်မတော်အတွက် သတ်မှတ်ထားပြီး အနီးစပ်ဆုံးမိသားစုထဲတွင် နိုင်ငံခြားသားတစ်ယောက်ယောက်ရှိနေသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များကို နိုင်ငံတော် သမ္မတအဖြစ် အရွေးမခံနိုင်ရန် ပိတ်ပင်ထားပါသည်။ (အတိုက်အခံခေါင်းဆောင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် သမ္မတဖြစ်လာစေရန် ကန့်သတ်မှုဖြစ်ပါသည်။) နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်း အဖွဲ့ဝင်အများက ချွတ်ယွင်းချက်တွေ ရှိသည်ဟု မှတ်ချက်ချခဲ့သည့် ၂၀၁၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲများနောက်ပိုင်းတွင် အစိုးရသည် တက်လာပါသည်။ ပုံသဏ္ဌာန်အားဖြင့် အရပ်သားအစိုးရအသွင်ဆောင်သော်လည်း အစိုးရအဖွဲ့ထဲတွင် မြန်မာ့တပ်မတော်မှ အရပ်သားအစိုးရတွင် တာဝန်ယူရန်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အငြိမ်းစားယူခဲ့ကြသော အဆင့်မြင့်တပ်မတော်အရာရှိကြီးများ အများအပြားပါဝင်ကြပါသည်။ ၎င်းအပြင် တပ်မတော်မှ ကျောထောက်နောက်ခံပြုသည့် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ (ကြံ့ခိုင်ရေး) က ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ကို နေရာယူထားပါသည်။ ဤကဲ့သို့ လွှတ်တော်နှင့် အစိုးရအဖွဲ့တွင် တပ်မတော်နှင့် ကြံ့ခိုင်ရေးပါတီတို့ လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်ထားမှုကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အသွင်ကူးပြောင်းရေးလှုပ်ရှားမှုများ စတင်စဉ် ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတကာလေ့လာစောင့်ကြည့်သူများက သံသယရှိခဲ့သည်မှာ အံ့သြစရာ မဟုတ်ပါ။

၂၀၁၀ခုနှစ်နောက်ပိုင်းအရှိန်ရလာသည့်ပြင်ပြောင်းလဲရေးများကလူအများ၏သံသယများကိုလျော့ကျစေနိုင်ခဲ့ပါသည်။အမျိုးမျိုးသော တိုင်းတာမှုများအရ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း အရှိန်အဟုန်နှင့် အတိုင်းအတာကျယ်ပြန့်မှုမှာ အံ့သြစရာကောင်းလှပါသည်။ လွတ်လပ်စွာ ဟောပြောခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာဖွဲ့စည်းခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာလှုပ်ရှားခွင့်များကို ပိတ်ပင်တားဆီးထားသည့် ဥပဒေအများအပြားကို ဖျက်သိမ်းခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားအများစုကို အကျဉ်းထောင်များမှ ပြန်လွှတ်ပေးခဲ့ပြီး ပြည်ပရောက် မြန်မာနိုင်ငံသားများကိုလည်း မြန်မာလွှင့်ပြခြင်းကြောင့် အင်မတန်တက်ကြွလှုပ်ရှားသည့် အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို ပို၍အင်အားကောင်းစေခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် အစိုးရမှ ငြိမ်းချမ်းမှုဖော်ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို စတင်ခဲ့ပြီး ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လအထိ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း (၁၄) ခုနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးစာချုပ်များ လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ် နောက်ဆုံးပိုင်းတွင် တိုက်ပွဲများပြင်းထန်နေဆဲဖြစ်သည့် ကချင်ပြည်နယ်တွင် အစိုးရတပ်များနှင့် ကချင်လွတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့ (Kachin Independence Organization) (KIO) တို့ အကြား ရန်လိုတိုက်ခိုက်မှုများရပ်တန့်ရေး သဘောတူညီခဲ့ကြပါသည်။ ဤသဘောတူညီချက်က မြန်မာနိုင်ငံလွတ်လပ်ရေးရပြီး နောက်ပိုင်း ပထမဆုံးအကြိမ် တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးရနိုင်သည့် အလားအလာကို မြင့်မားစေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် အားထုတ်မှုများကို နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းကလည်း စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုများကို ရုပ်သိမ်းခြင်း၊ သံတမန်အဆက်အသွယ်များ ပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်း၊ မြန်မာခေါင်းဆောင်များအား အစိုးရစဉ်သည့်တော်များအဖြစ် ဖိတ်ကြားခြင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံမှ တင်ရှိနေသော အကြွေးများကို လျော်ပစ်ခြင်းနှင့် ဒေါ်လာသန်းပေါင်း ထောင်နှင့်ချီသည့် အကူအညီပေးပေးရန် ကတိပြုခြင်း ကြီးမားသည့် ပုဂ္ဂလိကရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများပြုလုပ်ရန် အရှိန်မြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်းများဖြင့် တုန်ပြန်ကြပါသည်။ ကမ္ဘာ့လူဦးရေ၏ ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းနေထိုင်သော တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယ အင်အားကြီးနိုင်ငံနှစ်ခုကြားတွင် တည်ရှိသည့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးအသွင်ပြောင်းလဲမှုများကို နိုင်ငံတကာမှ ယခင်ကလိုမျိုး ငြိမ်သက်စောင့်ကြည့်နေခဲ့ဖူး မဖြစ်နိုင်တော့ပါ။

၂၀၁၃ ခုနှစ် အရှေ့တောင်အာရှအားကစားပြိုင်ပွဲကြီးကို အိမ်ရှင်နိုင်ငံအဖြစ် လက်ခံကျင်းပခြင်း၊ ၂၀၁၄ ခုနှစ် သန်းခေါင်စာရင်းကောက်ခံခြင်း နှင့် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများအသင်းကြီး၏ အလှည့်ကျ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင်တာဝန်ယူရခြင်းတို့သည် မြန်မာခေါင်းဆောင်များအတွက် နိုင်ငံရေးအရ အရေးကြီးသော သမိုင်းမှတ်တိုင်များဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာကြီးတစ်လုံးက အဆိုပါအဖြစ်အပျက်များကို စောင့်ကြည့်နေပါလိမ့်မည်။ အဆိုပါ တာဝန်ယူဆောင်ရွက်မှုများသည် ၂၀၁၅ ခုနှစ်ရွေးကောက်ပွဲကို ဦးတည်နေသည့်ခရီးလမ်းတွင် ထင်ရှားသော တိုင်းတာချက်များဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲများသည် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းများ မည်မျှ စစ်မှန်၍ မည်မျှ ကျယ်ပြန့်နက်ရှိုင်းသည်ကို အဆုံးအဖြတ်ပေးရန် အဓိကကျသည့် အမှတ်အသားဖြစ်ပါသည်။ အကယ်၍ ၂၀၁၅ ခုနှစ်သည် ရည်မှန်းချက်များအောင်မြင်ရမည့် အချိန်ကာလဖြစ်လျှင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်း၊ လွတ်လပ်၍ မျှတသော ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ၂၀၁၅ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းနိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်တွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များအတွက် နိုင်ငံရေးရာ အာမခံချက်များရှိရန်တို့သည် ရည်မှန်းချက်များ ဖြစ်ကြပါသည်။ အဆိုပါ ရည်မှန်းချက်များအားလုံး ဖြစ်လာနိုင်ရန် အကြောင်းရှိသော်လည်း အာမခံချက်အပြည့်အဝမပေးနိုင်ပါ။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးလုပ်ငန်းများမှာ မြန်ဆန်သော်လည်း နေရာတိုင်းမှာ ချောမွေ့လွယ်ကူသည်တော့ မဟုတ်ပါ။ နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းက မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုးတက်မှုများကို ကျယ်ကျယ်လောင်လောင် ချီးကျူးနေကြသော်လည်း လူ့အသိုင်းအဝိုင်းနှစ်ခုကြား အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှုများနှင့် ကချင်ပြည်နယ်အတွင်း တပ်မတော်၏ ထိုးစစ်များက မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကောင်းမွန်တိုးတက်နေသော ပုံရိပ်ကို စွန့်ထင်စေပါသည်။ စီးပွားရေးအကဲခတ်များက မြန်မာနိုင်ငံသည် အာရှတိုက်၏ ကျားတစ်ကောင်ဖြစ်လာလိမ့်မည်ဟု ပြောဆိုနေကြပါသည်။ သို့သော်လည်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများတိုးတက်လာသည်နှင့်အမျှ အမွေမြေယာသိမ်းပိုက်မှုများ၊ အကျင့်ပျက်စီးပွားရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ပြည်သူလူထု၏ ဆန့်ကျင်မှုများ တိုးပွားပြားပြားလာနေပါသည်။ မြန်မာခေါင်းဆောင်များသည် အပြောင်းအလဲများကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နေပါသည်။ သို့သော်လည်း ခေါင်းဆောင်များကြား ၂၀၁၅ ခုနှစ်ရွေးကောက်ပွဲမှ တစ်ဆင့် ထိပ်တန်းရာထူးများ ပိုင်ဆိုင်နိုင်ရေးအတွက် အုပ်စုဖွဲ့ယှဉ်ပြိုင်ပွဲများ၊ ပွတ်တိုက်မှုများ မထိန်းနိုင် မသိမ်းနိုင် ပေါ်ထွက်လာနေပါသည်။ နိုင်ငံတကာ လုပ်ငန်းကိုင်ဘက်များအနေနှင့် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံရေးတွင် ချိန်ဆရောက်ခဲ့နေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူ တစ်ဦးက “နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းက မြန်မာအစိုးရနဲ့ ဆက်ဆံရာမှာ အရင်တုန်းက အပြည့်အဝစီးပွားရေးပိတ်ဆို့အရေးယူတာကနေ အခု အပြည့်အဝ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ချက်ချင်းပြောင်းလဲခဲ့တယ်။ နှစ်နည်းစလုံးဟာ အလွန်အစွန်းရောက်ပါတယ်။ တကယ်တော့ ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုနဲ့ ဝေဖန်ပြစ်တင်မှုဆိုတာကို တစ်ချိန်တည်းမှာ ကျင့်သုံးနိုင်ပါတယ်။ အကောင်းပဲဖြစ်ဖြစ် အဆိုးပဲဖြစ်ဖြစ် တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှုလိုအပ်ပါတယ်။” ဟု မှတ်ချက်ချခဲ့ပါသည်။

နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းက မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုးတက်မှုများကို ကျယ်ကျယ်လောင်လောင် ချီးကျူးနေကြသော်လည်း လူ့အသိုင်းအဝိုင်းနှစ်ခုကြား အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှုများနှင့် ကချင်ပြည်နယ်အတွင်း တပ်မတော်၏ ထိုးစစ်များက မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကောင်းမွန်တိုးတက်နေသော ပုံရိပ်ကို စွန့်ထင်စေပါသည်။

**စစ်အစိုးရအုပ်စိုးမှုအောက်တွင်
နီးကြားခွင့်မရှိခဲ့သော အုပ်စုဆန့်ကျင်
ရေးစိတ်ဓာတ်များသည် ပွင့်လင်းလာသည့်
ပတ်ဝန်းကျင်အသစ်တွင် ထင်ထင်ရှားရှား
ရှားပေါ်ထွက်လာခဲ့ပါသည်။**

အပြုသဘောဆောင်သော ပြောင်းလဲမှုများအနက်မှ တစ်ခုမှာ မီဒီယာနှင့်ပတ်သက်သည့် ကန့်သတ်တားမြစ်ချက်များကို ရုပ်သိမ်းပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း မီဒီယာပုံသဏ္ဌာန်အမျိုးမျိုးဖြင့် သတင်းအချက်အလက်ရရှိနိုင်စွမ်းများ မြင့်မားလာခြင်းမှာ ပေါက်ကွဲမှုတစ်ခုကိုသို့ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်သူလူထုအဖို့ အမှားပြုလုပ်သူများအား တာဝန်ခံစေခြင်း၊ အစိုးရ၏ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုကို အားပေးခြင်း၊ ယခင်က အပြည့်အဝနားလည်ခွင့်မရခဲ့သည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုရေးရာနှင့် ဘာသာရေးရာကိစ္စများကို သိနားလည်မှုမြင့်မားလာခြင်းနှင့် အပြန်အလှန်နားလည်စေနိုင်ခြင်း စသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေလေ့လာနိုင်ကြပါပြီ။ ဤကဲ့သို့သော ပြောင်းလဲမှုကို အားပေးရမည် ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း သတင်းအချက်အလက်များကို လွတ်လွတ်လပ်လပ်ရှာဖွေ မြန်၊ ချိန်နိုင်ခြင်းသည် ပဋိပက္ခများကိုပါ သယ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ပေးနိုင်သည့် အန္တရာယ်ရှိပြန်ပါသည်။ ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ အုပ်စိုးသူအစိုးရများ၏ ကန့်သတ်ထုတ်ပြန်သော အမှန်တစ်ဝက် သတင်းအချက်အလက်များဖြင့် ရှင်သန်ခဲ့ကြရသည့်အတွက် ပြည်သူလူထုအများစုတွင် သတင်းမီဒီယာကို မှန်မှန်ကန်ကန် သုံးသပ်နားလည်နိုင်စွမ်းနည်းပါးကြပြီး ကောလာဟလများကို အမှန်တရားအဖြစ် လွယ်လွယ်ကူကူ ယုံကြည်လက်ခံချင်ကြပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလကို ပုံဖော်ပန်းပျက်ဖြစ်စေသည့် ဗုဒ္ဓဘာသာကိုးကွယ်သူများနှင့် အစ္စလာမ်ဘာသာကိုးကွယ်သူများအကြား အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှုများတွင် မီဒီယာ (အထူးသဖြင့် အင်တာနက်ပေါ်မှ လူမှုဆက်ဆံရေးကွန်ရက်များ) (Social Media Network) သည် အမှန်တရားပွားများစေသော ဟောပြောမှုများ၊ ဆန့်ကျင်ရေး (အထူးသဖြင့် မွတ်စလင်ဆန့်ကျင်ရေး) စိတ်ဓာတ်များနှင့် ဆန့်ကျင်လှုပ်ရှားမှုများ ဖြစ်ပေါ်အောင် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်းများကို သယ်ဆောင်ပေးသည့် ယန္တရားအဖြစ် အသုံးချခံခဲ့ရပါသည်။ စစ်အစိုးရအုပ်စိုးမှုအောက်တွင် နီးကြားခွင့်မရှိခဲ့သော အုပ်စုဆန့်ကျင်ရေးစိတ်ဓာတ်များသည် ပွင့်လင်းလာသည့် ပတ်ဝန်းကျင်အသစ်တွင် ထင်ထင်ရှားရှားပေါ် ထွက်လာခဲ့ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူအချို့က ယင်းအကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှုများကို မြဲမြံပြောင်းလဲမှုကို လက်မခံသည့် အာဏာရအဖွဲ့အစည်းအတွင်းမှ ခေါင်းဆောင်အချို့က နိုင်ငံရေးအမြတ်ထုတ်ရန် ဖန်တီးလှုံ့ဆော်ခဲ့သည်ဟု ပြောကြပါသည်။ သတင်းမီဒီယာပွင့်လင်းလာမှုသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အကျိုးစီးပွားနှင့် အန္တရာယ်များကို တစ်ပြိုင်တည်း ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာပါ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များသည် မီဒီယာနည်းလမ်းများဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုကို အထောက်အကူပြုနိုင်သည့် အခွင့်အရေးများကို အကောင်းဆုံးအသုံးပြုနိုင်သည့် ဦးစီး ရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများ (Initiatives) ကို အကြံပြုထားပါသည်။ ၎င်းအပြင် အသစ်ဖြစ်ပေါ်နေသော မီဒီယာပတ်ဝန်းကျင်မှ ပြည်သူလူထုအတွက် အန္တရာယ်ဖြစ်စေနိုင်သည့် အလားအလာများကို စောင့်ကြပ်ကာကွယ် ရန်နည်းလမ်းများကိုလည်း အကြံပြုထားပါသည်။

ကြိုတင်ရည်မှန်းထားသော ရလဒ်အတွက် လိုအပ်ချက်များကို လေ့လာရှာဖွေခြင်းနည်းစနစ် ၊ IONA နည်းစနစ် (IONA Methodology)

ပဋိပက္ခပေါင်းစုံသက်ရောက်မှုကို ခံစားနေကြရသော နိုင်ငံများဖြစ်ကြသည့် အီရတ်၊ အာဖဂန်နစ္စတန်၊ ပါကစ္စတန် စသည့်နိုင်ငံများတွင် လေ့လာဆောင်ရွက်ခဲ့သော “အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ ငြိမ်းချမ်းရေး အင်စတီကျု” (United States Institute of Peace) လက်အောက်ခံ “မီဒီယာ၊ ပဋိပက္ခ နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှု ဗဟိုဌာန” (Center for Media, Conflict, and Peacebuilding) ၏ လုပ်ငန်းများပေါ်တွင် အခြေပြု၍ ကျွန်ုပ်တို့၏ လေ့လာမှုများတွင် “ကြိုတင်ရည်မှန်းထားသော ရလဒ်အတွက် လိုအပ်ချက်များကို လေ့လာရှာဖွေခြင်းနည်းစနစ်” ကို အသုံးပြုခဲ့ပါသည်။ ယင်းနည်းစနစ်မှာ ပဋိပက္ခများကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အလျင်အမြန်ပြောင်းလဲနေသော မီဒီယာအခင်းအကျင်းကို လေ့လာသုံးသပ်ခြင်းတို့အား ရောစပ်လိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။^၁ ကျွန်ုပ်တို့၏ လေ့လာရေးအဖွဲ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံမှ ဝါရင့်မီဒီယာသမားများ၊ ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေး အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးအင်စတီကျုမှ အဓိကကျသော ဝန်ထမ်းများ ပါဝင်ကြပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ လေ့လာရေးအဖွဲ့အား မြန်မာမီဒီယာကျွမ်းကျင်သူများနှင့် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးကျွမ်းကျင်သူ များပါဝင်သည့် အကြံပေးအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့က လေ့လာမှုအားလုံးကို အဆင့်နှစ်ဆင့်ခွဲ၍ ဝေဖန်သုံးသပ်ခြင်းဖြင့် လမ်းညွှန်ကြပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ မြန်မာနိုင်ငံတွင်း တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ မပြုလုပ်မီ ထိုအဖွဲ့က “ပဋိပက္ခ ပဏာမလေ့လာသုံးသပ်ချက်”အပေါ် အကြံပြုခဲ့သည့်အပြင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများပြီးသည့်နောက်ပိုင်း “မီဒီယာဖြင့် ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း အဆိုပြုချက်များ” (Proposed Media Interventions) ကိုလည်း အချောသတ်စိစစ်ပေးခဲ့ပါသည်။ အချက်အလက်များကို စုဆောင်းရာတွင် ကွန်ပျူတာဖြင့် ရှာဖွေစုဆောင်းခြင်းများရှိသကဲ့သို့ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ နှစ်ခုကျင်းပခြင်း၊ တစ်ဦးချင်းနှင့် အဖွဲ့လိုက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းများ၊ ဦးရေတစ်ရာကျော်သည့် ပါဝင်ပတ်သက်သူများနှင့် နောက်ဆက်တွဲအစည်းအဝေးများ စသည်တို့ပါဝင်သည့် ကွင်းဆင်းလေ့လာစုဆောင်းခြင်းများလည်း ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ လေ့လာမှုအစီအစဉ်တွင် ဒေသအလိုက် ငြိမ်းချမ်းရေးအကျိုးဆောင်နှင့် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေး ကျွမ်းကျင်သူများ၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ နည်းပညာကျွမ်းကျင်သူများ၊ အစိုးရနှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ တီထွင်ဖန်တီးမှုဆိုင်ရာ ပညာရှင်များ၊ တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များ၊ အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများမှ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် သတင်းမီဒီယာကျွမ်းကျင်သူများ ပါဝင်ကြပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ “အသိအမြင်၊ စိတ်နေသဘောထား၊ အပြုအမူ” (Knowledge, Attitudes, and Behavior) (KBA) များကို ဦးတည်ချက်ထား၍ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသုံးသပ်မှုပုံသဏ္ဌာန်သည် သမားရိုးကျ ပဋိပက္ခလေ့လာသုံးသပ်ခြင်းများနှင့် ကွဲပြားပါသည်။ ဤ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသုံးသပ်မှုပုံသဏ္ဌာန်သည် သတင်းမီဒီယာကို လွတ်လပ်စွာအသုံးပြုခွင့်ရခြင်းနှင့် သတင်းအချက်အလက်များကို လွတ်လပ်စွာသုံးစွဲခြင်းတို့က ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ပဋိပက္ခများအပေါ် မည်သို့ ဩဇာသက်ရောက်မှုရှိသည်ကို စစ်ဆေးနိုင်ရန် အထူးတလည် စီမံဖန်တီးထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

- “အသိအမြင်” (Knowledge) ဆိုသည်မှာ လူအများက ၎င်းတို့၏ အတွေ့အကြုံနှင့် သတင်းအချက်အလက်များကို လေ့လာနိုင်စွမ်းများကို အခြေခံ၍ မှန်သည်ဟုယူဆထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။
- “စိတ်နေသဘောထား” (Attitudes) ဆိုသည်မှာ လူ့အသိုင်းအဝိုင်းတစ်ခုတွင် နေထိုင်သူတစ်ယောက်၏ ယုံကြည်မှုဖြစ်ပါသည်။ ယင်း “စိတ်နေသဘောထား” များမှာ လူတို့သိသမျှအပေါ်အခြေပြု ဖွဲ့စည်းဖြစ်ပေါ်လာပြီး လူတို့၏ “ကျင့်ကြံနေထိုင်ပုံ” များအပေါ် ဩဇာသက်ရောက်ပါသည်။
- “အပြုအမူ” (Behavior) ဆိုသည်မှာ လူတို့ ဆောင်ရွက်သမျှပင်ဖြစ်သည်။ “အပြုအမူ” မှာ အမြဲတမ်း ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ဖန်တီးသည့် မဟုတ်သော်လည်း “အသိအမြင်” နှင့် “စိတ်နေသဘောထား” တို့ ရောယှက်ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အသွင်အပြင်တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။

ဤ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသုံးသပ်မှုပုံသဏ္ဌာန်ဖြင့် လေ့လာရာတွင် အသိုင်းအဝိုင်းတစ်ခုအတွင်း အစဉ်အလာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုထုံးစံများအရ သီးသန့်ဖြစ်တည်နေတတ်သော အသိအမြင်၊ စိတ်နေသဘောထားနှင့် ကျင့်ကြံနေထိုင်မှုများကို ခွဲခြားသတ်မှတ်နိုင်ရန် အတွက် ဒေသဆိုင်ရာ အကြံပြုချက်များအပေါ် အဓိကမှီခိုခဲ့ရပါသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းမှ အုပ်စု အသီးသီးတွင် မတူကွဲပြားသော အသိအမြင်၊ စိတ်နေသဘောထားနှင့် အပြုအမူများ ရှိနေသည်ကိုလည်းအလေးအနက်ထား စဉ်းစားသုံးသပ်ခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ မတူကွဲပြားမှုများသည် အခြေတမ်းဆိုသလို ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားစေသည့် အမှုအကျင့်များနှင့် ဆက်စပ်နေလေ့ရှိပါသည်။

ဤအစီရင်ခံစာတွင် တင်ပြထားသည့် ကြိုတင်ရည်မှန်းထားသော ရလဒ် (Intended Outcomes) (သို့မဟုတ်) မီဒီယာဖြင့် ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ ရည်မှန်းချက် (Goal of Media Initiatives) ဆိုသည်မှာ ပဋိပက္ခကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်ရေးတွင် အကောင်းဆုံး အထောက်အကူပြုစေမည့် အသိအမြင်၊ စိတ်နေသဘောထားနှင့် အပြုအမူများ ဖြစ်သည်ဟု ကျွန်ုပ်တို့ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက သတ်မှတ်ယူဆသည့် အချက်များပင်ဖြစ်ပါသည်။ မီဒီယာကကြားဝင် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းအားဖြင့် အဆိုပါရည်ရွယ်ထားသည့်ရလဒ်များ (အသိအမြင်၊ စိတ်နေသဘောထား၊ အပြုအမူများ) ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေသည့် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းများအတွင်း ပြောင်းလဲပေါ်ထွန်းလာစေရေးရည်ရွယ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံမှ ဗမာလူမျိုးများသည် အခြေတမ်းဆိုသလို ဗမာမဟုတ်သော လူမျိုးစုများ၏ မျှော်လင့်ချက်များကို သတိမပြု၊ နားမလည်ကြပဲ ယင်းမသိနားမလည်မှုက ပဋိပက္ခများကို ဖြစ်စေသည့် (သို့မဟုတ်) ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်ရေးအတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် အခက်အခဲဖြစ်စေသည့် စိတ်နေသဘောထားနှင့် အပြုအမူများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ထို့ကြောင့် မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများ၏ ရည်ရွယ်ထားသည့် ရလဒ်တစ်ခုမှာ “ဗမာလူမျိုးများ မှ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ သမိုင်းအစဉ်အလာ၊ ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှုများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်နားလည်သိရှိပြီး တိုင်းရင်းသားများ၏ မျှော်လင့်ချက်များသည် တရားမျှတသည်ဟု လက်ခံနားလည်ရန်” ဖြစ်ပါသည်။

မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများသည် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း ကောင်းမွန်သော အသိအမြင်၊ စိတ်နေသဘောထားနှင့် အပြုအမူများ ပြောင်းလဲဖြစ်ပေါ်စေရေးကို အထောက်အကူပြုသည့် တစ်ခုတည်းသော လှုပ်ရှားမှုဟုမဆိုနိုင်ပါ။ ဥပမာအားဖြင့် ပညာရေးကဏ္ဍတွင်လည်း တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအချင်းချင်း အပြန်အလှန်နားလည်မှု၊ သည်းခံမှု၊ မတူကွဲပြားခြင်းများကို လေးစားလက်ခံမှုများအတွက် ဦးစားပေးဆောင်ရွက်နေကြပါသည်။ အမျိုးမျိုးအစားစားသော နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်း အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများကလည်း ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ဆက်နွှယ်နေသည့် အရေးကိစ္စများတွင် အသိအမြင်ဖြင့်တင်ရေးနှင့် ကောင်းသော အပြုအမူပြောင်းလဲရေးအတွက် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို မှတ်တမ်းတင်ခြင်း၊ ဖြန့်ဖြူးလှုံ့ဆော်ခြင်း၊ အရည်အချင်းဖြင့်တင်ခြင်း စသည့်ရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်နေကြသည်မှာ ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာပင် ကြာမြင့်နေပါပြီ။ ကျွန်ုပ်တို့ ဤအစီရင်ခံစာတွင် အဆိုပြုသည့် ရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများမှာ အထက်ပါ ကဏ္ဍအသီးသီးမှ ဆောင်ရွက်နေဆဲလုပ်ငန်းများအား ယနေ့ကာလတွင် အသစ်ရရှိလာသည့် မီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်များကို အသုံးပြု၍ ပေါင်းစပ်အားဖြည့်ပေးရန်သာ ရည်ရွယ်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများသည် ငြိမ်းချမ်းသော အသွင်ကူးပြောင်းရေး အတွက်လိုအပ်သည့် အခြေခံအဆောက်အအုံပြောင်းလဲဖွဲ့စည်းခြင်း များကို အစားထိုးရန်မရည်ရွယ်ပဲ တပြေးညီတည်း အထောက်အပံ့ပြုရန်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများက အစိုးရ၏ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံမှုများကို အားပေးနိုင်သော်လည်း မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းတစ်ခုတည်းနှင့် မအောင်မြင်နိုင်ပဲ ကျယ်ပြန့်နက်ရှိုင်းသော အခြေခံအဆောက်အအုံပြောင်းလဲမှုများ၊ ပိုပြီးထိရောက်မှုရှိသည့် ဝန်ဆောင်မှုများတစ်ဆင့်ဖြင့်၊ အောင်မြင်တည်တံ့သည့်ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်နိုင်ရန် လိုအပ်သော အခြေခံများကို ဖန်တီးပေးနိုင်သည့် အစိုးရနှင့် ပြည်သူလူထုအကြား ကောင်းမွန်သောဆက်ဆံရေးတည်ဆောက်ခြင်းများကိုလည်း တစ်ပြိုင်တည်း ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဤအစီရင်ခံစာတွင် အကြမ်းဖက်ပဋိပက္ခများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့်အချက်အလက်များကို အခြေခံ၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အဓိကကျသော ပဋိပက္ခ (၃) ခုနှင့် ယင်း ပဋိပက္ခများကို ဖွဲ့စည်းဖြစ်ပေါ်စေသည့် အသိအမြင်၊ စိတ်နေသဘောထား၊ အပြုအမူများကို အသေးစိတ်လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ အဆိုပါ ပဋိပက္ခ (၃) ခုကို အစိုးရနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်း တို့ကြား ပဋိပက္ခ (State-Society Conflict) ၊ “လူမျိုးစု-နိုင်ငံရေး ပဋိပက္ခ” (Ethno-Political Conflict) နှင့် “လူ့အသိုင်းအဝိုင်းများအကြား အကြမ်းဖက်မှုများ” (Intercommunal Violence) ဟူ၍ ခွဲခြားသတ်မှတ်ထားပါသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် အသေးစိတ်ရှင်းပြ အဆိုပြုထားသည့် မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများမှာ လူတို့၏ အသိအမြင်၊ စိတ်နေသဘောထား၊ အပြုအမူများကို ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုကို အထောက်အကူပြုနိုင်အောင် ပြောင်းလဲနိုင်ရန် စီစဉ်ရေးဆွဲထားပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံမှ ပဋိပက္ခများ ၏ အခင်းအကျင်း (Conflict Landscape in Myanmar)

အစိုးရနှင့် ပြည်သူလူထုကြား ပဋိပက္ခ (State-Society Conflict)

အစိုးရနှင့် ပြည်သူလူထုကြား ပဋိပက္ခများကို မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရုန်းကန်လှုပ်ရှားမှုများအဖြစ် နိုင်ငံတကာအစိုးရများက အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာကြာမြင့်ခဲ့သည့် အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်ရေးအောက်မှ စတင်လွတ်မြောက်လာခဲ့သည့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အစိုးရနှင့် ပြည်သူများအကြား ယုံကြည်မှုနည်းပါးခြင်းနှင့် ပွင့်လင်း၍ ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများ ထင်ထင်ရှားရှားရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ပြည်သူအများစုက အာဏာကို (တိုင်းပြည်၏ ဒေသများအားလုံးထံ) အညီအမျှခွဲဝေပေးရန် တောင်းဆိုနေပြီး အစိုးရအာဏာရယူထားသူများက ဤသို့ အာဏာများခွဲဝေပေးခြင်းသည် မည်သည့်မှုနှင့် ပြည်ထောင်စုပြိုကွဲရေးကို ဖြစ်စေလိမ့်မည်ဟု စိုးရိမ်ကြပါသည်။ ဤသို့ အပြန်အလှန် ငြင်းခုံမှုများက တိုင်းပြည်လွတ်လပ်ရေးရပြီးချိန်မှစ၍ လူထုဆန္ဒပြပွဲများနှင့် ငြင်းထန်သောအကြမ်းဖက် တိုက်ခိုက်မှုများကို အကြိမ်ပေါင်းများစွာ ထပ်မံထပ်ခါ ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါအစိုးရ အကြမ်းဖက်မှုမှာ ၁၉၈၈ ခုနှစ် ဒီမိုကရေစီလှုပ်ရှားမှုကြီးကို စစ်တပ်မှ အကြမ်းဖက်ဖြိုခွဲခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ စစ်တပ်၏ အကြမ်းဖက်မှုက တိုင်းပြည်ကို ပြိုကွဲလုနီးပါးအခြေအနေသို့ ရောက်ရှိစေခဲ့ပြီး မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်းမှ ဒီမိုကရေစီအင်အားစုများကို မြေအောက်သို့ တွန်းပို့လိုက်ပါသည်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် “ရွှေဝါရောင်တော်လှန်ရေး” ဟု အမည်ရသည့် ဗုဒ္ဓဘာသာ ရဟန်းသံဃာတော်များနှင့် သီလရှင်များတို့၏ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲများကို တောင်းဆိုသည့် ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန္ဒပြမှုများက မြန်မာနိုင်ငံ၏ အစိုးရနှင့် ပြည်သူများအကြား ပဋိပက္ခကို ထင်ထင်ရှားရှားမြင်တွေ့စေပြန်ပါသည်။ အဆိုပါ ပြည်သူလူထု၏ အစိုးရဆန့်ကျင်ရေး ဆန္ဒပြမှုများအားလုံးမှ ဒီမိုကရေစီ၊ နိုင်ငံတော်၏ အရင်းအမြစ်နှင့် ဝန်ဆောင်မှုများကို မျှတစွာခွဲဝေပေးခြင်း၊ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများ၊ ဥပဒေအရ တာဝန်ယူမှုနှင့် တာဝန်ခံမှု နှင့် လွတ်လပ်စွာ တည်ရှိရပ်တည်ခွင့်များကို တောင်းဆိုခဲ့ကြပါသည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် နောက်ပိုင်း အသွင်ကူးပြောင်းမှုများ ဖြစ်ပေါ်ရာတွင် အဆိုပါ တောင်းဆိုချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ တိုးတက်မှုများထင်ထင်သာသာရှိလာခဲ့သော်လည်း ပြီးပြည့်စုံအောင် ဆောင်ရွက်ရန် အများကြီး ကျန်ရှိနေပါသေးသည်။

မြန်မာနိုင်ငံမှ ဗမာလူမျိုးများသည် အခြေတမ်းဆိုသလို ဗမာမဟုတ်သော လူမျိုးစုများ၏ မျှော်လင့်ချက်များကို သတိမပြု၊ နားမလည်ကြပဲ ယင်းမသိနားမလည်မှုက ပဋိပက္ခများကို ဖြစ်စေသည့် စိတ်နေသဘောထားနှင့် အပြုအမူများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်းတွင် ပြည်သူလူထု၏ မကျေနပ်မှုကို သိသာထင်ရှားစွာ ဖော်ထုတ်ခြင်းများမှာ ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလတွင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော ကချင်ပြည်နယ်ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် ဆန္ဒပြပွဲများ၊ မြစ်ဆုံဆည်တည်ဆောက်ရေး စသည့် ပြည်သူလူထုလက်မခံနိုင်သည့် စီးပွားရေးစီမံကိန်းများအား ဆန္ဒပြခြင်းများနှင့် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ၏ အကြမ်းဖက်ဖြိုခွင်းမှုနှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည့် ၂၀၁၃ ခုနှစ် လက်ပန်းတောင်းတောင်ကြေးနီစီမံကိန်း ဆန္ဒပြပွဲများ ဖြစ်ကြပါသည်။ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ များကို စနစ်တကျကျွမ်းကျင်သူများဖြစ်အောင်၊ ခေတ်မီသော လူထုဆက်ဆံရေးနည်းလမ်းများနှင့် ကျင့်ဝတ်များနားလည်အောင် အပြင်းအထန် လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးနေသော်လည်း ပြည်သူလူထု၏ မကျေနပ်မှုနှင့် အမိန့်၊ မနာခံမှုများမှ အကြမ်းဖက်မှုများသို့ ကူးပြောင်းသွားနိုင်သည့် အလားအလာမှာ မြင့်မားနေဆဲဖြစ်ပါသည်။

အဖြစ်အပျက်အများစုတွင် မြန်မာနိုင်ငံသားများအတွက် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင် (သို့) စီးပွားရေးခေါင်းဆောင်များကို ၎င်းတို့ ပြုခဲ့သော မှားယွင်းမှုများအတွက် တာဝန်ခံ၊ တာဝန်ယူစေသည့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာနည်းလမ်းများ မရှိကြသေးပါ။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း^၂ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် လေးစားလောက်သည့် တိုးတက်မှုများရှိနေသော်လည်း တရားစီရင်ရေးစနစ်သည် လုံးဝလွတ်လပ်မှုမရှိသေးပဲ တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ အရည်အသွေးမှာလည်း ကန့်သတ်ခံနေရဆဲဖြစ်ပါသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် ပြည်သူလူထုတွင် ယုံကြည်စိတ်ချရသည့် တရားမျှတမှုကို ရရှိနိုင်သည့် အခွင့်အရေးမရှိသလို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှ ပြဋ္ဌာန်းအတည်ပြုလိုက်သည့် ဥပဒေအသစ်များ၏ တန်ဖိုးမှာလည်း ယင်းဥပဒေများကို တာဝန်ခံအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရမည့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ အားနည်းမှုကြောင့် အကန့်အသတ်ရှိနေပါသည်။ အသစ်ရရှိထားသော မီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်များက အကျင့်ပျက်အပြုအမူအချို့ကို ဖော်ထုတ်ကန့်သတ်နေသော်လည်း အစိုးရအဖွဲ့၊ တပ်မတော်နှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအားလုံးတွင် အကတ်လိုက်စားမှု၊ အကျင့်ပျက်မှုများမှာ ကြီးမားသော ပြဿနာများအဖြစ် တည်ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ယခုအချိန်အထိ မြန်မာအစိုးရ၏ ကောင်းမွန်သော အစိုးရဖြစ်ရေး ကတိပြုမှုများနှင့် အင်စတီကျူးရှင်း တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းများမှာ ချီးကျူးဖွယ်ဖြစ်သော်လည်း မြန်မာပြည်သူများက အစိုးရအင်စတီကျူးရှင်းများကို ယုံကြည်စိတ်ချရန်နှင့် ယင်းအင်စတီကျူးရှင်းများသည် တရားမျှတ၊ တာဝန်ယူမှု၊ မျှတမှုများအတွက် အားကိုးနိုင်ကြောင်းယုံကြည်ရန် အချိန်အတော်ယူရပါလိမ့်မည်။

မြန်မာ့တပ်မတော်နှင့် ခုံတပ်ဖွဲ့များသည် နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးနှင့် ညီညွတ်ရေးတာဝန်များ အပ်နှံခံရသည့် အဖွဲ့များဖြစ်သော်လည်း ပြည်သူအများစု၏ ယုံကြည်ခြင်းမခံရပါ။ ဗမာ့မဟုတ်သော တိုင်းရင်းသားနယ်မြေများနှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာ ဒေသများတွင် နေထိုင်သူများနှင့် အကြမ်းဖက်ဖြိုခွမှုဒဏ်ကို ခံစားရခဲ့သူများအဖို့ တပ်မတော်သည် စိန်ခံမှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများပြု လုပ်နေသော အဖွဲ့သားဖြစ်ပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များသည်လည်း ၎င်းတို့ အကာအကွယ်ပေးရန် တာဝန်ခံထားသည့် ပြည်သူများကို အခွန်အကောက်များ ကောက်ခံခြင်း၊ ၎င်းတို့၏ တော်လှန်ရေးအပေါ် သစ္စာမရှိဟု ယူဆသူများအား အပြစ်ပေးခြင်းဖြင့် နှိပ်စက်နေကြပါသည်။ တပ်မတော် (သို့မဟုတ်) တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များတည်ရှိရာ ဒေသများတွင် ပြည်သူများအနေဖြင့် လုံခြုံမှုမရှိဘဲ ကြောက်ရွံ့တုန်လှုပ်မှုကိုသာ ခံစားနေကြရပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ မေးမြန်းခဲ့သူများက ကြောက်ရွံ့စိတ်သည် မြန်မာ့လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ခေါင်းဆောင်များကိုယ်တိုင်တွင်လည်း ရှိနေသည်ဟု ဆိုကြပါသည်။ ၎င်းတို့ ကြောက်ရွံ့သည်မှာ အာဏာ၊ အရင်းအမြစ်များ၊ အချုပ်အခြာ နှင့် နိုင်ငံတော်ညီညွတ်ရေးများ ဆုံးရှုံးမည်ကို ဖြစ်ပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့ မေးမြန်းခဲ့သူများအနက်မှ ဇြို့ပြဒေသတွင်နေထိုင်သူများက ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးနှင့် တရားဥပဒေအစီအစဉ်တွင် အကာအကွယ်ရှိရေးတို့နှင့် ပတ်သက်ပြီး ယုံကြည်မှုပြန်လည်ရှိလာကြောင်း ဖော်ထုတ်ကြသော်လည်း ကျေးလက်ဒေသနေ ပြည်သူများနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများက သဘောမတူကြပါ။ ပြည်သူအများစုက ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ် နှင့် ရွေးကောက်ပွဲများက ၎င်းတို့၏ မျှော်လင့်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်လိမ့်မည်ဟု မယုံကြည်ကြပါ။ ၂၀၁၀ ခုနှစ်မှစ၍ အစိုးရနှင့် အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများကြား အဓိပ္ပာယ်ရှိရှိ တွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းနိုင်မည့် နည်းလမ်းများမည်မည်ရရပေါ်ထွက်မလာခြင်းက လည်း ဤ မယုံကြည်မှုကို ပိုပြီးဆိုးဝါးစေပါသည်။ အစိုးရနှင့် ထိတွေ့၍ ပြည်သူလူထုခံစားနေရသော ပြဿနာများ၊ လိုအပ်ချက်များကို ဖြေရှင်းပေးရန် တင်ပြဆွေးနွေးနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းမရှိခြင်းကြောင့် ပြည်သူလူထုသည် အစိုးရကို ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြသည့်နည်းလမ်းကိုသာ ရွေးချယ်ကြရပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့၏ အသိအမြင်၊ စိတ်နေသဘောထား၊ အပြုအမူ (သို့ စိတ်ပြု) လေ့လာခြင်းနည်းလမ်းဖြင့် လေ့လာချက်များအရ မြန်မာခေါင်းဆောင်များသည် နိုင်ငံတော်နှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းကြား ပဋိပက္ခများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြည်သူလူထု၏ အသိအမြင်၊ စိတ်နေသဘောထားနှင့် အပြုအမူများကို အသွင်ပြောင်းလဲနိုင်ရေးအတွက် အရေးကြီးသော ဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်နေသည်ကို အားတက်ဖွယ် တွေ့မြင်ရပါသည်။ စင်စစ်အားဖြင့် နိုင်ငံတော်နှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းကြား တင်းမာမှု (အစိုးရနှင့် ပြည်သူတို့၏ပဋိပက္ခ) များကို ဖြေရှင်းရန်ကြိုးစားအားထုတ်မှုများသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျွန်ုပ်တို့ သတ်မှတ်ထားသည့် ပဋိပက္ခ သုံးမျိုးအနက် ရှေ့တန်းအရောက်ဆုံးဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရခေါင်းဆောင်များက အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၏ အားနည်းမှုများကို သိရှိလာကြသည်။ ဒီမိုကရေစီရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအပြောင်းအလဲများကို စတင်အကောင်အထည်ဖော်နေပြီ ဖြစ်သည်။ ဥပဒေနှင့်အညီအုပ်ချုပ်သော နိုင်ငံဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်မှုများကိုလည်း စတင်လုပ်ဆောင်နေပါပြီ။ အသစ်ရရှိသည့် လွတ်လပ်ခွင့်များက အစိုးရနှင့် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များအား ၎င်းတို့၏ မှားယွင်းမှုများအတွက် တာဝန်ခံ၊ တာဝန်ယူရေး ဖိအားပေးရာတွင် မီဒီယာအား အခန်းကဏ္ဍတစ်ခုမှ ပါဝင်စေနိုင်ပါသည်။ မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ ပိုင်ရှင်တစ်ယောက်က “ကျနော်တို့ (မီဒီယာ) ဟာ လူ့အဖွဲ့အစည်းကို အထောက်အကူပြုဖို့ (နိုင်ငံတော်ရဲ့) စတုတ္ထမဏ္ဍိုင်အနေနဲ့ တာဝန်ရှိတယ်” ဟု ပြောပါသည်။ ပြည်သူလူထုလက်မခံသော စီးပွားရေးစီမံကိန်းများ၊ “ပုံနှိပ်သူနှင့် ထုတ်ဝေသူများဆိုင်ရာဥပဒေ”^၁ “မြေလွတ်မြေရိုင်းများဆိုင်ရာဥပဒေ” စသည့် ပြည်သူတို့လက်မခံနိုင်သည့် မူဝါဒများ၊ ဥပဒေများကို မီဒီယာမှ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဝေဖန်ပါသည်။ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ များ၏ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ၊ လယ်ယာမြေသိမ်းပိုက်မှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး တပ်မတော်အား အဓိကတရားခံအဖြစ် အပြစ်တင်ထားသည့် မြေယာကော်မရှင်၏ စစ်ဆေး တွေ့ရှိချက်များကို မီဒီယာမှ ကျယ်ကျယ်ပြန့် ပြန့်ဖော်ထုတ်ကြပါသည်။

ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတော်နှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာပဋိပက္ခများနှင့်ပတ်သက်၍ ကျွန်ုပ်တို့၏ မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းအ ကြံပြုချက်များသည် ယင်းဆောင်ရွက်ချက်များအား အားဖြည့်ထောက်ကူရန်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုချင်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ အဆိုပြုသည့် မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများသည် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ တာဝန်ယူမှုနှင့် တာဝန်ခံမှု၊ နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးနယ်ပယ်တွင် အရင်းအမြစ်များကို တန်းတူညီမျှ မျှဝေမှု၊ ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်မှု၊ နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ယုံကြည်မှု၊ နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်အား ဘုံအကျိုးစီးပွားများတိုး မြှင့်ရေးနှင့် အာဏာနှင့် အရင်းအမြစ်များကို မျှတစွာခွဲဝေရေးအတွက် အထောက်အကူပြုသည့်နည်းလမ်းအဖြစ် အသုံးပြုမှု၊ စသည်များအား အားပေးရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ ပြည်တွင်းအရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ ညွှန်ကြားရေးမှူးတစ်ဦးက “နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်တွေဟာ

အသစ်ရရှိထားသော
မီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်များက
အကျင့်ပျက်အပြုအမူအချို့ကို
ဖော်ထုတ်ကန့်သတ်နေသော်လည်း
အစိုးရအဖွဲ့၊ တပ်မတော်နှင့် စီး
ပွားရေးလုပ်ငန်းများအားလုံးတွင်
အကတ်လိုက်စားမှု၊ အကျင့်ပျက်မှုများမှာ
ကြီးမားသော ပြဿနာများအဖြစ်
တည်ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။

ဇယား (၁)၊ အစိုးရနှင့် ပြည်သူလူထု ပဋိပက္ခ ။ ပြဿနာများနှင့် ရည်ရွယ်သည့် ရလဒ်များ

လက်ရှိပြဿနာများ		ရည်ရွယ်သော ရလဒ်များ
အသိအမြင် (Knowledge)	ခေါင်းဆောင်များက ဒီမိုကရေစီစနစ်သည် အတိတ်ကာလက တိုင်းပြည်ကို မတည်မငြိမ်စေခဲ့သည်ဟု နားလည်နေကြခြင်း	ခေါင်းဆောင်များက ဒီမိုကရေစီစနစ်၊ အာဏာခွဲဝေခြင်းနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုများသည် ၎င်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်းမရှိဟု နားလည်လာကြခြင်း
	ခေါင်းဆောင်များက ပြည်သူလူထုကို စွမ်းအားမြှင့်တင်ပေးခြင်းသည် ခေါင်းဆောင်များ၏ အကျိုးစီးပွားကို ထိခိုက်စေနိုင်သည်ဟု ထင်မြင်နေကြခြင်း	အတိတ်ကာလက ကျူးလွန်မှုများအပေါ် မျှတစွာစီရင်မှုများရှိလာမည်ဟု ပြည်သူလူထုက ယုံကြည်ခြင်း
	ပြီးခဲ့သည့်အစိုးရလက်ထက်က အစိုးရ၊ တပ်မတော်နှင့် စီးပွားရေးသမားများ၏ ပြည်သူလူထုအပေါ်ကျူးလွန်မှုများအား မည်သူကမှ တာဝန်မယူဟု ပြည်သူလူထုက သိနားလည်ကြ ခြင်း	ခေါင်းဆောင်များက ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများကို လိုက်နာရန် ပိုမိုတာဝန်ရှိသည်ဟု ခံယူလာကြခြင်း
	ခေါင်းဆောင်များက အရပ်ဘက်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများကို လိုက်နာရန်မလိုဟု သိနားလည်ကြခြင်း	
စိတ်နေသဘောထား (Attitude)	တပ်မတော်နှင့် အစိုးရက အာဏာနှင့် အရင်းအမြစ်ခွဲဝေခြင်းသည် နိုင်ငံတော်တည်ငြိမ်မှုကို ခြိမ်းခြောက်နေသည်ဟု ယုံကြည်ခြင်း	သက်ဆိုင်သူအားလုံးပါဝင်ခွင့်ရှိသည့် အုပ်ချုပ်မှုမျိုးကို ခေါင်းဆောင်များက လက်ခံယုံကြည်ခြင်း
	(ဒီမိုကရေစီအင်အားစုနှင့် တိုင်းရင်းသားအတိုက်အခံများအား ဖြိုကွဲအောင်) ခွဲခြား၍အုပ်ချုပ်သည်နည်းကို ကျင့်သုံးရမည်ဟု ယုံကြည်ခြင်း	
	ပြည်သူလူထုက နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းများအပေါ်တွင် ယုံကြည်မှုမရှိကြခြင်း	ပြည်သူများက နိုင်ငံတော်နှင့် စီးပွားရေးအဆောက်အအုံများအပေါ် ယုံကြည်မှုရှိခြင်း
	အစိုးရနှင့် စီးပွားရေးသမားများက သူတို့၏ပွားလွန်းမှုများအတွက် တာဝန်ခံရန်မလိုဟု ယုံကြည်ကြခြင်း	
အပြုအမူ (Behavior)	မြေပေါ်မြေအောက်သယံဇာတများနှင့် ပတ်သက်သည့် ပဋိပက္ခများ၊ အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ နေထိုင်ရာဒေသတွင် ဖြစ်ပွားခြင်း	တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအား သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများကို မျှတစွာ ခွဲဝေပေးခြင်း
	လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံးအတွက် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများကို အစိုးရက ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်ခြင်း	နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းများတွင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများကို အာမခံ ခြင်း
	ပြည်သူလူထု၏ ဆန္ဒပြမှုများနှင့် အစိုးရ၏ အကြမ်းဖက်ဖြိုခွဲမှုများ အဆက်မပြတ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း	
	နိုင်ငံရေးရည်မှန်းချက်များရရှိရေးအတွက် လက်နက်ကိုင်တော်လှန်မှုများ ပေါ်ပေါက် ခြင်း	
	အစိုးရနှင့် တပ်မတော်မှ နိုင်ငံသားများအပေါ်တွင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ကျူးလွန် ခြင်း	နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများက လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်သူများ၊ အင်တိုက်လက်စားသူများကို ထိရောက်စွာ အရေးယူခြင်း
	ဗဟိုနှင့် ဒေသဆိုင်ရာအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၊ စီးပွားရေးသမားများနှင့် တပ်မတော်တို့အတွင်း အင်တိုက်လက်စားမှုများဖြင့် ပြည့်နှက်နေ ခြင်း	

သူတို့ရဲ့ မဲဆန္ဒရှင်တွေကို အမြဲတမ်း ကိုယ်စားမပြုနိုင်ဘူး။ မီဒီယာက အဲဒီ ဘက်နှစ်ဘက်ကို ဆက်သွယ်ပေးတယ်။ မီဒီယာက နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွေကို ပွင့်လင်းမြင်သာစေတယ်” ဟု ပြောပါသည်။ ရလဒ်များကို သက်ဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားမှုများနှင့် ပတ်သက်သည့် မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများအပိုင်းတွင် ထပ်မံ၍ အသေးစိတ်ရှင်းပြထားပါသည်။ နိုင်ငံတော်နှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ပဋိပက္ခများနှင့် ဆက်သွယ်သည့် အသိအမြင်၊ စိတ်နေသဘောထား၊ အပြုအမူများ၊ အဆိုပြုထားသော မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများနှင့် ပစ်မှတ်ထားဆောင်ရွက်ရမည့် ရည်ရွယ်သော ရလဒ်များကို ဇယား (၁) တွင် အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြထားပါသည်။

လူမျိုးစုရေး၊ နိုင်ငံရေး ပဋိပက္ခ (Ethno-Political Conflict)

အမျိုးသားအသွင်လက္ခဏာကွဲပြားမှုများက မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူမျိုးစုရေး၊ နိုင်ငံရေး ပဋိပက္ခကို ထင်ရှားစေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကိုလိုနီခေတ်မတိုင်ခင်ကတည်းက သီးခြားစီ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခဲ့ကြသော သမိုင်းအစဉ်အလာ၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် မတူညီသော ဘာသာစကားများပိုင်ဆိုင်သည့် အဓိကလူမျိုးစု (၈) စုနှင့် ယင်းလူမျိုးစုများမှ ခွဲထွက်လာသော လူမျိုးစုငယ်ပေါင်း (၁၃၅) စုရှိသည်ဟု တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် ချုပ်ဆိုခဲ့သော ပင်လုံစာချုပ်အရ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအများအပြား (အားလုံးမဟုတ်) အား တန်းတူညီမျှမှု၊ အခွင့်အရေးအကာအကွယ်ပေးမှု၊ အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ စီးပွားရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်များကို အာမခံထားပါသည်။ ကျန်တို့၊ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အမြင်တွင် ယင်းအာမခံချက်များအား (ဗဟိုအစိုးရမှ) ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းမရှိခြင်းကြောင့် လက်နက်ကိုင်တော်လှန်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာပြီး ခေတ်သစ်ကမ္ဘာ့သမိုင်းတွင် သက်တမ်းအရှည်ဆုံးသော ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်လာခဲ့ရသည်ဟု ဆိုကြပါသည်။ တိုင်းပြည်ပြိုကွဲသွားမည်ကို စိုးရိမ်သော အာဏာပိုင်များကလည်း အချိန်နှင့်အမျှ ဗမာလူများစု၏ ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် ကိုးကွယ်ရာဗုဒ္ဓဘာသာကို အခြား လူနည်းစုများအပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း (လူနည်းစုများ၏ အမျိုးသားအသွင်လက္ခဏာကို မှေးမှိန်စေခြင်း) ဖြင့်အမျိုးသားစည်းလုံးမှုကိုခိုင်မာစေရန်ကြိုးစားကြပါသည်။တိုင်းရင်းသားများကမြန်မာအစိုးရ၏မူဝါဒသည်တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအပေါ် ဗမာလူများစုက အကြီးအကဲအဖြစ် အုပ်စိုးလိုခြင်းကို ဦးတည်သည်ဟု ဆိုကြပါသည်။ တိုင်းရင်းသားများနှင့် ၎င်းတို့၏ လက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအင်အားစုများအနေနှင့် သမိုင်းအစဉ်အလာ၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် မတူကွဲပြားသော ဘာသာစကားများ စသည့် လူမျိုးစုအလိုက် ကိုယ်ပိုင်အမျိုးသားရေးလက္ခဏာများကိုအသိအမှတ်ပြုပေါင်းစည်းသည့် ညီညွတ်မှုကိုလိုလားပါသည်။ တိုင်းရင်းသားများက ဗမာ-ဗုဒ္ဓ

ဆိုသည့် အမျိုးသားအသွင်လက္ခဏာကို ငြင်းပယ်ကြပြီး မြန်မာအစိုးရ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးကမ်းလှမ်းချက်များသည် အတိတ်ကာလကကဲ့သို့၊ ဗမာလူမျိုးကြီးပါဒနှင့် ဗမာအရှင်သခင်စနစ်ကို ဆက်လက်တည်ဆောက်ခြင်းဟု ယုံကြည်နေကြပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့တစ်ခုမှ အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦး၏ “ဗမာတွေဟာ တိုင်းရင်းသားတွေအပေါ် နားလည်ဖို့၊ မကြိုးစားကြဘူး။ တိုင်းရင်းသားတွေရှိတာဆိုတာ သူတို့သိတယ်။ တိုင်းပြည်ပြိုကွဲမှာကိုလည်း သူတို့မလိုလားဘူး။ ဒါပေမဲ့ အခြေရာဖို့ကိုလည်း မလိုလားဘူး” ဆိုသည့် မှတ်ချက်က အဆိုပါအယူအဆကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြပါသည်။

နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင်ခွင့်မရှိခြင်းသည် လူမျိုးစုရေး၊ နိုင်ငံရေး ပဋိပက္ခ၏ ဒုတိယပြဿနာကြီးဖြစ်သည်ဟု တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက မြင်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားနိုင်ငံရေးပါတီများ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ပြီး လွှတ်တော်ထဲတွင် နေရာအချို့ရနေသော်လည်း လက်နက်ကိုင်အင်အားစုများအပါအဝင်ဖြစ်သည့် တိုင်းရင်းသားကိုယ်စားလှယ်အများအပြားသည် ယခုအချိန်အထိ နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်တွင် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးစုများကို ကိုယ်စားပြုခွင့် မရရှိကြသေးပါ။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအားလုံးက ၎င်းတို့၏ နှစ်ပေါင်းများစွာခံစားခဲ့ရသော ဝေဒနာများကို ဖော်ပြရန်နှင့် ပဋိပက္ခများ၏ အကြောင်းရင်းမြစ်များကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန် အစိုးရနှင့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများပြုလုပ်ရန် ဆန္ဒရှိနေကြပါသည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ်များအတွင်းက ပြုလုပ်ခဲ့သော အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူမှုများသည် တိုင်းပြည်၏ နေရာအတော်များတွင် အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှုများကို ရပ်တန့်စေခဲ့သော်လည်း ထာဝရငြိမ်းချမ်းရေးကို မတည်ဆောက်နိုင်ခဲ့ခြင်းမှာ အထက်တွင်တင်ပြခဲ့သလို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် လူမျိုးစုအလိုက် ကိုယ်ပိုင်အသွင်လက္ခဏာများနှင့် ပတ်သက်သည့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများ မရှိခဲ့ခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှစ၍ သမ္မတဦးသိန်းစိန်အစိုးရမှ စတင်ခဲ့သော ငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်မှုတွင်လည်း အလားတူအန္တရာယ်ရှိနေပါသည်။ ပဋိပက္ခများကို ဖြစ်ပွားစေသည့် အကြောင်းရင်းမြစ်များကို ဖြေရှင်းသည့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများ မပါဝင်ပါက အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသည် ပဋိပက္ခကို ခေတ္တခဏသာ ရပ်တန့်စေမည်ဖြစ်ပြီး အပြီးတိုင်အဆုံးသတ် နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာဆွေးနွေးပွဲများကို ဆက်လက်အကောင်အထည်ဖော်မည်အာမခံချက်ပါဝင်သော တစ်နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်ကို မကြာခင် လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ကြလိမ့်မည်ဟူသည့် နိမိတ်လက္ခဏာများကို ၂၀၁၁ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင်ကြားသိရသည်မှာ အားတက်ရောဖြစ်ပါသည်။

သဘာဝသယံဇာတများကို ထိန်းချုပ်ခွင့်မရှိရေးသည် ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားခြင်း၏ တတိယအကြောင်းရင်းဖြစ်ပြီး ဂျစ်ဂျစ် သိသာထင်ရှားလာပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူတစ်ဦးက ဤပြဿနာသည် “တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ အမျိုးသားရေးသွင်ပြင်လက္ခဏာနှင့် တိုက်ရိုက်သက်ဆိုင်သော သဘာဝသယံဇာတများအား ပိုင်ဆိုင်မှုကို ပြောင်းလဲလိုခြင်းဖြစ်သည်”ဟု ရှင်းပြပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ နေထိုင်ရာဒေသများသည် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များ ပေါကြွယ်ဝသော်လည်း ၎င်းဒေသများသည် ပျမ်းမျှဝင်ငွေနှင့် လူနေမှုအဆင့်အတန်းတို့တွင် အခြားဒေသများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် သိသိသာသာ နိမ့်ကျနေပါသည်။ ဤသည်ပင်လျှင် တိုင်းရင်းသားများ၏ စိတ်ဓာတ်မှုကို ထိခိုက်နာကျင်စေသော အကြောင်းတရားတစ်ခုဖြစ်သည်ဟု တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက ဆိုကြပါသည်။ အချို့သော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအတွက် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များသည် ၎င်းတို့၏ စစ်အစိုးရကို ဆန့်ကျင်တော်လှန်မှုကို ရေရှည်တည်တံ့အောင် ထိန်းသိမ်းနိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်သော ငွေကြေးကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ အချို့အုပ်စုများ၊ အထူးသဖြင့် ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်း လှုပ်ရှားနေသော အုပ်စုအချို့သည် နိုင်ငံရေးရည်မှန်းချက်များ နည်းပါးပြီး တရားဝင်၊ တရားမဝင်လုပ်ငန်းများမှ အကျိုးအမြတ်များရရှိနေသော လက်နက်ကိုင်လူဆိုးဂိုဏ်းများအဖြစ်သာ သတ်မှတ်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ်များအတွင်းမှာကဲ့သို့ပင် လက်ရှိ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကြိုးပမ်းမှုဖြစ်စဉ်တွင်လည်း သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များသည် ပဋိပက္ခများကို ပို၍ဖြစ်စေပြန်ပါသည်။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲခြင်းက တပ်မတော်နှင့် စီးပွားရေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် မြေယာနှင့် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များမှ အကျိုးအမြတ်ရရှိရန် အခွင့်အလမ်းတစ်ခု ဖြစ်ပေါ်ပေါ်ပါသည်။ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် အဓမ္မ မြေယာသိမ်းပိုက်မှုများ၊ ရွှေ့ပြောင်းနေရာချမှုများ၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ပျက်စီးမှုများနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် အယုံအကြည်ကင်းမဲ့မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ရွှေ့စာတင်ငွေ ပိုက်လိုင်းနှင့် မြစ်ဆုံဆည်တည်ဆောက်ခြင်း စသည့် စီးပွားရေးစီမံကိန်းများသည် ထိခိုက်ခံရသော လူ့အသိုင်းအဝိုင်းများ၏ စုဝေးဆန္ဒပြရာ ဆုံမှတ်များဖြစ်လာပါသည်။ သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များမှ အကျိုးအမြတ်များကို ခွဲဝေခြင်းနှင့် မြေယာကဏ္ဍအပြောင်းအလဲများပြုလုပ်ခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်ကို အကာအကွယ်ပေးရန်လိုအပ်သည့် အရေးကြီးသည့် အကြောင်းအရာများ ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။

ပြည်သူတို့အကြားလက်တွေ့ခံစားရမှုများအပြင် အစိုးရ၏ သတင်းထိန်းချုပ်မှုများကြောင့်ပါ လူမျိုးစုရေး-နိုင်ငံရေး ပဋိပက္ခများ ဖြစ်စေသည့် အသိအမြင်၊ စိတ်နေသဘောထားနှင့် အပြုအမူများ ရှိနေခြင်းဖြစ်သည်ဟု တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက ဆိုပါသည်။ တိုင်းပြည်၏ ပညာရေးစနစ်၊ နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရသတင်းဌာနများမှတစ်ဆင့် ဗမာလူမျိုးစု၏ ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုများကို မြှင့်တင်ခြင်းသည် ယခင်က အစိုးရ၏ တရားဝင်မူဝါဒဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင်လည်း စစ်အစိုးရက ပြည်ထောင်စုမှ တိုင်းရင်းသားများခွဲထွက်ခြင်းကို ကြောက်ရွံ့၍ ယင်းသို့ဖြစ်အောင် ကာကွယ်ရမည်ဆိုသည့် အတွေးအခေါ်များတည်ဆောက်ဖန်တီးထားသည်ဟု မေးမြန်းခဲ့သူအချို့က ပြောပါသည်။ ဒေသဆိုင်ရာ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းဝန်ထမ်းတစ်ဦးက “(စစ်အစိုးရက) ဗမာလူမျိုးတွေကို ပြည်ထောင်စုစနစ် (ဖက်ဒရယ်) ဆိုတာ ပြည်ထောင်စုပြိုကွဲရေးဖြစ်တယ်။ ဒါကြောင့် ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲအောင် ကချင်တွေကို ချေမှုန်းရမယ်ဆိုပြီး ယုံကြည်အောင် ဝါဒဖြန့်ချိထားတယ်” ဟု ပြောပါသည်။ မေးမြန်းခဲ့သူအတော်များများက ဗမာလူမျိုးစုများထဲမှာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများရှိ မျှော်လင့်ချက်တွေကို နားမလည်မှုက အလွန်ကျယ်ပြန့်သည်ဟု ဆိုကြပါသည်။ တိုင်းရင်းသား တစ်ယောက်ကဆိုလျှင် “မီဒီယာက ကျနော်အမည်ကို မှန်မှန်ကန်ကန် အသံထွက်၊ စာလုံးပေါင်းနိုင်တဲ့နေ့မှာ ကျနော်တို့ တိုင်းရင်းသားတွေ တန်းတူညီမျှရမယ်” ဟု အရွှန်းဖောက်ပြောကြားပါသည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင်လည်း တိုင်းရင်းသားများ၊ အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များထိန်းချုပ်ရာ ဒေသများတွင် နေထိုင်သူများသည် ဗမာလူမျိုးများအပေါ်တွင် ဆန့်ကျင်ဖက်အမြင်ကြီးမားကြပြီး ဗမာလူမျိုးစုတစ်စုလုံးနှင့် တိုင်းပြည်ကို အုပ်ချုပ်နေသူများ၊ ၎င်းတို့၏ဒေသကို ဝင်ရောက်သိမ်းပိုက်သော တပ်မတော်သားများ (ဗမာစစ်သားလည်းဖြစ်နိုင်၊ ဗမာမဟုတ်သော စစ်သားလည်းဖြစ်နိုင်) အကြား ခွဲခြားနားလည်နိုင်စွမ်းမရှိကြပါ။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူ တစ်ဦးကဆိုလျှင် သူတွေ့ဆုံခဲ့သည့် ဗမာဆိုသည့်မှာ လက်နက်ကိုင်ထားသူဖြစ်သည်ဟု ပြောပါသည်။ အတိုချုပ်အားဖြင့် ဗမာနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအကြား သိမ်းကြီး၍အပြန်အလှန် မကောင်းမြင်မှု၊ ဆန့်ကျင်နေမှုများသည် အမြဲတမ်းဆိုသလိုပင် မီဒီယာကြောင့် ပို၍ဆိုးဝါးစေတတ်ပါသည်။

**တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု
များအားလုံးက ၎င်းတို့၏
နှစ်ပေါင်းများစွာခံစားခဲ့ရသော
ဝေဒနာများကို ဖော်ပြရန်နှင့်
ပဋိပက္ခများ၏ အကြောင်းရင်းမြစ်များကို
ဖြေရှင်းနိုင်ရန် အစိုးရနှင့် နိုင်ငံ
ရေးဆွေးနွေးပွဲများပြုလုပ်ရန်
ဆန္ဒရှိနေကြပါသည်။**

ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာမြင့်ခဲ့ပြီဖြစ်သည့် စစ်ပွဲများနှင့် မတည်မြဲခဲ့သော ကတိကဝတ်များကြောင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ အစိုးရအပေါ်နှင့် အချို့အခြေအနေများတွင် ဗမာလူများစုတစ်စုလုံးအပေါ် မယုံကြည်မှုက မြင့်မားလှပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ၊ အမွေနေရာဖယ်ရှားမှုများ၊ ရှည်လျားကြာမြင့်လှသော စစ်ပွဲများ၏ အကျိုးဆက်ဖြစ်သည့် ကြောက်လန့်တုန်လှုပ်မှုများက တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအသိုင်းအဝိုင်းအချို့ ခံစားနေရသော မတရားမှုများကို ပိုမိုနက်ရှိုင်းစေပါသည်။ ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းတွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲထားသည့်ကြားမှ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေသော စစ်ပွဲများက အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် ယုံကြည်မှု အားနည်းစေပါသည်။ ဤအတောအတွင်း တပ်မတော်တပ်ဖွဲ့များသည် နယ်စပ်ဒေသ ပြည်နယ်များမှ ရုပ်သိမ်းခြင်းမရှိသည့်အပြင် အချို့နေရာများတွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကာလအတွင်း တပ်မတော်က ၎င်းတပ်ဖွဲ့များကို ပို၍အင်အားတိုးချဲ့နေပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ကြသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများက “အစိုးရက ပြောင်းလဲရေးလုပ်နေသည်ဟုပြောပြီး တစ်မျိုးလုပ်၍ တပ်မတော်က နောက်တစ်မျိုးလုပ်နေသည်” ဟု ထင်မြင်ကြပါသည်။ လက်ရှိ နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များက ဆယ်စုနှစ်ပေါင်း ၆ ခု ကြာမြင့်ခဲ့ပြီဖြစ်သည့် ဤပဋိပက္ခကြီးအတွက် ထိရောက်သည့် ဖြေရှင်းရန် နည်းလမ်းကို မဖော်ထုတ်နိုင်သေးပါ။ ထို့ကြောင့်လည်း နှစ်ဘက်စလုံးတွင် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်လိုသည့် စိတ်ဓာတ်များ အလေးအနက်ရှိနေကြသော်လည်း တိုင်းရင်းသားအချို့က လက်နက်ကိုင်နည်းလမ်းကို သူတို့၏ မျှော်လင့်ချက်များ ဖြည့်ဆည်းရန် အတွက်နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် ယူဆထားဆဲဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရဘက်မှ ကျွန်ုပ်တို့ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူတစ်ဦးက “ကျနော်တို့မှာ လက်နက်နဲ့ ဖြေရှင်းတဲ့ ယဉ်ကျေးမှုရှိနေတယ်။ ကျနော်တို့ရဲ့ နာကျင်မှုတွေ၊ ခံစားမှုတွေကို အကြမ်းဖက်မှုအဖြစ် အလွယ်တကူ ပြောင်းလဲလိုက်လို့ ရတယ်။ ဒါပေမဲ့ နိုင်ငံရေးနည်းနဲ့ ဖြေရှင်းတာက ပိုပြီးခက်ခဲတယ်” ဟု ပြောပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဘက်နှစ်ဘက်စလုံးမှာရှိသည့် တိုင်းရင်းသားများအားလုံးက စစ်စစ်မှန်မှန် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး၊ လူမျိုးစုရေး၊ နိုင်ငံရေး ပဋိပက္ခများ၏ အကြောင်းရင်းများကို ဖြေရှင်းရေးနှင့် အတိတ်ကာလမှ မတရားမှုများကို တာဝန်ခံရေး အတွက် နိုင်ငံရေးနည်းလမ်းဖြင့် ဆွေးနွေးဖြေရှင်းခြင်းအပေါ် ယုံကြည်မှု၊ သေချာမှုရှိလာရန် အချိန်အတော်ကြာ လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။

အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသည်တိုင်းပြည်၏လူမျိုးစုရေး၊ နိုင်ငံရေးပဋိပက္ခများကိုဖြေရှင်းရန်လိုအပ်သောရှည်လျားသည့်လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု၏ ပထမဆုံးအဆင့်တစ်ဆင့်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးရရှိရန်အတွက် အများကြီးထပ်မံဆောင်ရွက်ရပါမည်။ ပြည်စုံတိကျသော နိုင်ငံရေး သဘောတူညီချက်များသည်တိုင်းပြည်၏ နိုင်ငံရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအဆောက်အအုံကို အခြေခံမှုစ၍ ပြောင်းလဲပစ်နိုင်ရန်နှင့် နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးအာဏာများကို တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအကြား ညီညီမျှမျှပြန်လည်ခွဲဝေပေးနိုင်သည့် အဆင့်သို့ ရောက်ရှိရန်လိုအပ်ပါသည်။ အခြေခံအဆောက်အအုံပြောင်းလဲမှုများအပြင် စိတ်နေသဘောထားများ နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်းပြောင်းလဲရန်လည်း လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။ ပြီးပြည့်စုံသည့် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းဖြစ်ရန် နှစ်ပေါင်းများစွာ (သို့မဟုတ်) မျိုးဆက်ပေါင်းများစွာ ကြာမြင့်ပါလိမ့်မည်။

ကျွန်ုပ်တို့အဆိုပြုထားသည့် မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများ (Proposed Media Initiatives) သည် “တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ ဘာသာစကား၊ သမိုင်းအစဉ်အလာ၊ မျှော်လင့်ချက်များ၊ မိန့်ပုံသိမ်းသွင်းခြင်းဖြင့် ညီညွတ်ခြင်းမဟုတ်ပဲ အမျိုးသားကိုယ်ပိုင် အသွင်လက္ခဏာများကို အခြေခံ၍ မတူကွဲပြားမှုများဖြင့် ညီညွတ်ခြင်း၊ အားလုံးသော ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးများ၊ အရင်းအမြစ်များနှင့် မျှော်လင့်ချက်များ” စသည်များကို မြှင့်တင်အားပေးခြင်းဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများကြား ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးတို့ကို အထောက်အကူပြုစေမည့် စိတ်နေသဘောထားများဖြစ်အောင် ပြောင်းလဲရန်နှင့် သီးနားလည်မှုကို မြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ ငယ်ရွယ်သော တက်ကြွလှုပ်ရှားသူတစ်ဦးက “ကျနော်တို့ ကိုယ်ယဉ်ကျေးမှုကို ကိုယ်တိုင် မြှင့်တင်နိုင်တယ်။ ဒါပေမဲ့ မူလအိမ်ကြီးထဲကနေ ထွက်သွားမှာမဟုတ်ပါဘူး” ဟု ပြောပါသည်။ လူမျိုးစုရေး၊ နိုင်ငံရေးပဋိပက္ခများနှင့် ဆက်နွယ်သည့် အသိအမြင်၊ စိတ်နေသဘောထားနှင့် အပြုအမူ များနှင့် မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများက ပစ်မှတ်ထားသည့် ရည်ရွယ်သည့်ရလဒ်များကို ဇယား (၂) တွင် အကျဉ်းချုံး၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းရည်ရွယ်သော ရလဒ်များကို မီဒီယာ ရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများအပိုင်းတွင် ထပ်မံဆွေးနွေးထားပါသည်။

လူ့အသိုင်းအဝိုင်းများအကြား အကြမ်းဖက်မှုများ (Intercommunal Violence)

သတင်းအချက်အလက်စီးဆင်းမှုများ ပွင့်လင်းလာခြင်းသည် ပဋိပက္ခများအပေါ် အရေးကြီးသော သက်ရောက်မှုများရှိနေပါသည်။ အထူးသဖြင့် ၂၀၁၂ နှင့် ၂၀၁၃ ခုနှစ်များအတွင်း ဗုဒ္ဓဘာသာကိုးကွယ်သူများနှင့် အစ္စလာမ်ဘာသာကိုးကွယ်သူများအကြား အကြမ်းဖက် တိုက်ခိုက်မှုများဖြစ်ပေါ်ခဲ့ရာတွင် သတင်းအချက်အလက်များ လွတ်လပ်စွာစီးဆင်းခြင်း ဖြန့်ဖြူးခြင်းက အဓိက မောင်းနှင်အားတစ်ခုဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းတိုက်ခိုက်မှုများကြောင့် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းရှိ မွတ်စလင်အသိုင်းအဝိုင်းများ အထူးသဖြင့် ထိခိုက်နာကျင်ခဲ့ရပါသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်နှင့် အစ္စလာမ်ဘာသာကိုးကွယ်သူ လူ့အသိုင်းအဝိုင်းများအကြား အကြမ်းဖက်မှုများတင်းမာမှုများရှိခြင်းမှာ အသစ်အဆန်းမဟုတ်ပဲ ယခင်ကလည်း ဖြစ်ခဲ့ဘူးသော်လည်း ယခုအကြိမ် အသစ်ဖြစ်ပွားခြင်းများသည် ပိုပြီးပြင်းထန်ခါးသီးလှပါသည်။ လက်ရှိ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ မတိုင်ခင်က လူ့အသိုင်းအဝိုင်းအကြား တိုက်ခိုက်မှုများဖြစ်ပေါ်လျှင် အစိုးရထိန်းချုပ်ထားသော မီဒီယာများကသာ အကန့်အသတ်နှင့် သတင်းအချက်အလက်များကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ကြပြီး ယင်းသတင်းထုတ်ပြန်မှုများမှာ လက်ရှိ အင်တာနက်ပေါ်မှ သတင်းထုတ်ပြန်မှုများနှင့် အလွန်ကွဲပြားလှပါသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ၊ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် မုဒိန်းကျင့်ပြီး သတ်ဖြတ်ခံရသည်ဆိုသည့် ဗုဒ္ဓဘာသာကိုးကွယ်သူ အမျိုးသမီးတစ်ဦး၏ ဓာတ်ပုံကို ဒေသဆိုင်ရာ သတင်းဌာနများက ဖြန့်ချိပြီးသည့်နောက်ပိုင်း ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်နှင့် အစ္စလာမ်ဘာသာကိုးကွယ်သူ လူ့အသိုင်းအဝိုင်းများအကြား ကြီးမားကြမ်းတမ်းသည့် အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှုများသည် ဥက္ကံ၊ မိတ္တီလာ၊ လားရှိုး၊ သထုံနှင့် နေရာအနှံ့အပြားတွင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။^၁ ရာပေါင်းများစွာသော ပြည်သူများ အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ရပြီး လူပေါင်း တစ်သိန်းငါးသောင်းကျော် အိုးအိမ်မဲ့ ဖြစ်ခဲ့ရပါသည်။^၂

နိုင်ငံတကာသတင်းဌာနများက အဆိုပါအကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှုများကို ရန်လိုသည့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်လူများစုနှင့် အမိန့်ပိတ်ခံနေရသော မွတ်စလင်လူနည်းစုတို့ကြား တည်ရှိနေသော ဘာသာရေးဆိုင်ရာတင်းမာမှုများ၏ ရလဒ်ဟု အမြဲတမ်းဖော်ပြလေ့ရှိပါသည်။ ဘာသာရေးကြောင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ရသည်ဟု ခပ်လွယ်လွယ်ဖော်ပြခြင်းမှာ ကွဲပြားခြားနားပြီး အပြန်အလှန်ဆက်နွယ်ပတ်သက်နေသော လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအကြောင်းရင်းများကို ချန်လှပ်ထားသကဲ့သို့ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအကြောင်းရင်းများအားလုံးတွင် သိသင့်သိထိုက်သည့် အသိအမြင်၊ စိတ်နေသဘောထားနှင့် အပြုအမူများ ပါဝင်ကြပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သော ကျွမ်းကျင်သူအများစု၏ ပြောကြားချက်အရ ပဋိပက္ခ၏ အရေးကြီးသော အကြောင်းရင်းတစ်ခုမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာနှင့် သာသနာကို မွတ်စလင်များ၏ လူဦးရေယဉ်ကျေးမှုနှင့် ကိုးကွယ်မှုအလေ့အကျင့်များ ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်ခြင်းက မြန်မာနိုင်ငံသာမက အာရှတိုက်တစ်လွှားကိုပင် ကြီးမားစွာခြိမ်းခြောက်နေသည်ဟူသော အယူအဆ

ဇယား (၂)၊ လူမျိုးစုရေး၊ နိုင်ငံရေးပဋိပက္ခ၊ ပြဿနာများနှင့် ရည်ရွယ်သည့် ရလဒ်များ

	လက်ရှိပြဿနာများ	ရည်ရွယ်သည့် ရလဒ်များ
အသိအမြင် (Knowledge)	တိုင်းရင်းသားများ၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ သမိုင်းအစဉ်အလာနှင့် နာကျင်ချက်များကို နားမလည်ခြင်း တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများအကြား သမိုင်းအဖြစ်အပျက်များ (အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားစေသည့် အကြောင်းတရားများ) ကို ကွဲပြားစွာမြင်နေကြခြင်း	အခြားတိုင်းရင်းသားများ၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ သမိုင်းအစဉ်အလာနှင့် နာကျင်ချက်များကို မှန်မှန်ကန်ကန်နားလည်ခြင်း မတူညီသော တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ၏ သီးခြားစီဖြစ်သော သမိုင်းအစဉ်အလာကို ကောင်းမွန်စွာ တန်ဖိုးထားတတ်ခြင်း
	တိုင်းရင်းသားများက ခံစားခဲ့ရသော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများနှင့် မတည်မြဲခဲ့သော ကတိကဝတ်များကို စုပေါင်းအမှတ်ရနေခြင်း	တိုင်းရင်းသားများက ဗမာလူမျိုးစုနှင့် အစိုးရအပေါ်တွင် ယုံကြည်မှုရှိပြီး မတရားမှုများကို ဖြေရှင်းရန်နည်းလမ်းရှိသည်ဟု သိနားလည်ခြင်း
စိတ်နေသဘောထား (Attitude)	ဗမာလူမျိုးကြီးဝါဒ ဗမာလူမျိုးစုနှင့် တပ်မတော်က ဖိနှိပ်သိမ်းသွင်းခြင်းဖြင့် ညီညွတ်ရေးတည်ဆောက်မှုကို ယုံကြည်ခြင်း ပဋိပက္ခဖြစ်နေသော ဖျော်လင့်ချက်များ (နိုင်ငံတော်ညီညွတ်ရေးနှင့် တိုင်းရင်းသားများ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်)	ဗမာလူမျိုးများက အခြားတိုင်းရင်းသားများ၏ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်ကို လေးစားခြင်း အခြားအုပ်စုများက ၎င်းတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းတွင် တန်းတူညီမျှတာဝန်ရှိသူများဟု သိမြင်ခြင်း မြန်မာနိုင်ငံသားများက မတူကွဲပြားမှုများဖြင့် ညီညွတ်ရေးတည်ဆောက်ခြင်းကို လက်ခံခြင်း ညီညွတ်စည်းလုံးသော မြန်မာနိုင်ငံ၏ အနာဂတ်သည် ပြည်ထောင်စုစနစ်နှင့် အာဏာနှင့် သယံဇာတများခွဲဝေခြင်းတို့အပေါ် အခြေခံခြင်း
	ဗမာလူမျိုးများက တိုင်းရင်းသားများအား သိမ်းကြီးမကောင်းမြင်ခြင်း တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများက ဗမာမှန်သမျှ မကောင်းဟု မြင်နေခြင်း	တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများအကြား အပြန်အလှန် အကောင်းမြင်ခြင်း
	တိုင်းရင်းသားများက သူတို့သည် (ဗမာလူမျိုးကြီးဝါဒ၏) သားကောင်များဖြစ်သည်ဟု ခံစားနေကြခြင်း အယုံအကြည်ကင်းမဲ့မှု	တိုင်းရင်းသားများက ဗမာလူမျိုးစုနှင့် အစိုးရအပေါ်တွင် ယုံကြည်မှုရှိပြီး မတရားမှုများကို ဖြေရှင်းရန်နည်းလမ်းရှိသည်ဟု သိနားလည်ခြင်း
	အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် ယဉ်ပါးနေခြင်း	နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် ယုံကြည်ခြင်း
အပြုအမူ (Behavior)	အစိုးရမှ ဗမာမဟုတ်သော တိုင်းရင်းသားများအား ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအပေါ် အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်ခြင်း တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ ခွဲထွက်ရေးလုပ်ရားမှုများ	ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို လုံးဝသည်းမိခြင်း ရည်မှန်းချက်များကို ရရှိရေးအတွက် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ငြိမ်းချမ်းစွာပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း

ဖြစ်သည်ဟုဆိုပါသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာအပေါ် သက်ဝင်ယုံကြည်မှုသည် သမိုင်းအစဉ်အလာအရ အမျိုးသားရေးဝါဒ၏ ပင်မဒေါက်တိုင်ကြီး ဖြစ်ခဲ့၊ ဖြစ်ဆဲဖြစ်ပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များနှင့် မွတ်စလင်များအားလုံးက ယနေ့ခေတ်ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များသည် တစ်ခါတစ်ရံ အစွလမ်ဘာသာနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာသည် အမွန်အမြတ်ပြုမှုခြင်း ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည်ဟု ထင်မြင်ယူဆပြီး အစွလမ်ဘာသာ၏ မြန်မာလူ့အဖွဲ့အစည်းသို့ ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်မှုကြောင့် မြန်မာလူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ဗုဒ္ဓဘာသာလွှမ်းမိုးသော ယဉ်ကျေးမှု အစဉ်အလာနှင့် တန်ဖိုးများကို ပျက်စီးပျောက်ဆုံးစေလိမ့်မည်ဟု ကြောက်ရွံ့နေကြသည်ဟု ဆိုကြပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူတစ်ယောက်က “ဗုဒ္ဓဘာသာကို ပြင်ပက ပယောဂတွေ လွှမ်းမိုးမခံရအောင် ကာကွယ်ဖို့လိုပါတယ်။ အခြားနိုင်ငံတွေမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာ ပျက်သုဉ်းနေပြီး မြန်မာနိုင်ငံမှာ အဲဒီလို မဖြစ်စေချင်ဘူး” ဟု ပြောပါသည်။

ဤသို့ ထင်မြင်စိုးရိမ်မှုနှင့် ဆက်နွယ်နေသော အကြောင်းတစ်ချက်မှာ (မူဆလင်) လူဦးရေတိုးပွားမှုဖြင့် လွှမ်းမိုးလာခြင်း ဖြစ်သည်ဟုဆိုပါသည်။ မွတ်စလင်တစ်ဦးကို လက်ထပ်သည့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် အမျိုးသမီးတစ်ဦးသည် သူမ၏ အလိုဆန္ဒမပါပဲနှင့် အစွလမ်ဘာသာသို့ ကူးပြောင်းရသည်ဟု အများက ယုံကြည်ကြပါသည်။ အစွလမ်ဘာသာကိုယ်တိုင်၏ ဘာသာခြားနှင့် လက်ထပ်မှုကို ခွင့်မပြုခြင်းနှင့် မွတ်စလင်မဟုတ်သော ဇနီးများအား ခင်ပွန်းသည်ကွယ်လွန်သည့်အခါ (သို့မဟုတ်) ကွာရှင်းသည့်အခါတွင် ခင်ပွန်းသည်၏ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ခံစားခွင့်မပြုသည့် အလေ့အကျင့်များက ဤယုံကြည်မှုကို ပို၍ခိုင်မာစေပါသည်။ ဤသို့သော စိတ်ပိုင်းအကျိုးကြောင့် ၂၀၁၃ ခုနှစ် အလယ်ပိုင်းတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် အမျိုးသမီးများအား မွတ်စလင်အမျိုးသားများနှင့် ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခွင့်ကို ပိတ်ပင်တားဆီးသည့်ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရန် တောင်းဆိုမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။ အထက်ဖော်ပြပါ စိုးရိမ်မှုများသည် “မွတ်စလင်များသည် (အနည်းဆုံး ရခိုင်ပြည်နယ်တွင်) သားသမီးအမြောက်အမြားယူကြသည်”ဆိုသော အသိအမြင်များ (အမှန်လည်းဖြစ်နိုင်၊ မမှန်တာလည်းဖြစ်နိုင်) နှင့် ပေါင်းစပ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံတွင် အစွလမ်ဘာသာကိုးကွယ်သူများသည် တဖြည်းဖြည်းနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာကိုးကွယ်သူများထက် အရေအတွက်ပိုများလာတော့မည်ဟု စိုးရိမ်နေကြပါသည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဧပြီလတွင်ထုတ်ပြန်သော ရခိုင်ပြည်နယ်ပဋိပက္ခများဖြေရှင်းရေးအတွက်အကြံပြုချက်များတွင် “ကလေးမွေးဖွားမှုထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ ပညာပေးခြင်း”ဟုသည့်အကြံပြုချက် (တနည်းအားဖြင့် ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ မွတ်စလင်လူဦးရေကို ထိန်းချုပ်ရန်) ပါဝင်ခြင်းက အဆိုပါစိုးရိမ်မှုကို သက်သေပြနေပါသည်။

ယဉ်ကျေးမှုအရေရာ၊ ဘာသာရေးအရပါ မြန်မာနိုင်ငံသားများက မွတ်စလင်များသည် မြန်မာလူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ယခင်ကလို ပူးပေါင်းပါဝင်ချင်စိတ်မရှိဟု ယူဆကြပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက မြန်မာနိုင်ငံသားများသည် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံအတွင်း ဗလီအဆောက်အအုံများ၊ ခေါင်းမြီးခြံမြို့ မျက်နှာကို ကာရံထားသည့် အမျိုးသမီးများ၊ ရုပ်အင်္ကျီခါးရှည်၊ မုတ်ဆိတ်မွှေးရှည်၊ ဝတ်ပြုခေါင်းပေါင်းနှင့် အမျိုးသားများ စသည့် အစွလမ်ဘာသာ၏ သင်္ကေတများကို ပို၍ပို၍တွေ့မြင်နေရသည်ဟု ခံစားနေရပါသည်။ အစွလမ်ဘာသာကိုးကွယ်သူအသိုင်းအဝိုင်းက ၎င်းတို့၏ ဗလီများ၊ ဘာသာရေးသင်တန်းကျောင်းများကို အပြင်လူဝင်ရောက်ခွင့်မပြုခြင်း သည် မွတ်စလင်များ၏ စိတ်နေသဘောထားနှင့် အလေ့အကျင့်များအပေါ် ပို၍သံသယဖြစ်စေပြီး ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ၏ အစွလမ်ဘာသာဝိုး

ဖောက်ခြင်းကြောက်ရွံ့စိတ်ကို ပိုပြီးခိုင်မာစေပါသည်။ "ရန်ကုန်မှာရှိတဲ့ မွတ်စလင်အသိုင်းအဝိုင်းက ဘယ်သူနဲ့မှ မရောပဲ သီးခြားစီနေတာ နှစ်ပေါင်းကြာလှပြီ။ ကျနော်တို့က သူတို့တွေကို နိုင်ငံသားတစ်ယောက်အနေနဲ့ ဆောင်ရွက်ရမည့် ကိစ္စတွေမှာ ပါဝင်ပတ်သက်စေချင်တယ်" ဟု လူငယ်တက်ကြွလှုပ်ရှားသူ တဦးက ပြောပါသည်။

စီးပွားရေးပြိုင်ဆိုင်မှုများတွင်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် အစ္စလာမ့်ဘာသာလွှမ်းမိုးခြင်းကြောက်ရွံ့စိတ်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ကိုလိုနီခေတ်ကတည်းက မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကုန်သည်ဦးစား စီးပွားရေးလောကတွင် တောင်အာရှဒေသမှ ရွှေ့ပြောင်းလာကြသော မွတ်စလင်များနှင့် မွတ်စလင်မဟုတ်သူများက လွှမ်းမိုးထားကြပါသည်။ ယနေ့ခေတ်ကာလတွင် အစ္စလာမ့်ဘာသာဝင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ သက်တောအဖြစ် (၇၈၆) ဆိုသော ကိန်းဂဏန်းများဖြင့် ဖော်ပြကြပါသည်။ ယင်းကိန်းဂဏန်းများမှာ ကိုရမ်ကျမ်းနှင့် ကိုက်ညီအောင်ထုတ်လုပ်ထားသည့် ကုန်ပစ္စည်းများဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ ကိန်းဂဏန်းများ၏ လွှမ်းမိုးမှုတစ်စုံတစ်ရာရှိသော မြန်မာနိုင်ငံမှ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များက ယင်း (၇၈၆) ဂဏန်းများတွင် ဖုံးကွယ်ထားသော အဓိပ္ပာယ်များရှိသည်ဟု ယုံကြည်လိုက်ကြပါသည်။ ယင်းဂဏန်းများသည် မွတ်စလင်များအား မွတ်စလင်အချင်းချင်း၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကိုသာ ဝယ်ယူအားပေးရန် ညွှန်ကြားသည့် အမှတ်အသားများဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ကြပါသည်။ ဤယုံကြည်မှုကို တုန့်ပြန်သည့်အနေဖြင့် ဘုရားဂုဏ်တော် ကိုးပါး၊ တရားဂုဏ်တော် ခြောက်ပါး၊ သံဃာ့ဂုဏ်တော် ကိုးပါးတို့ကို ကိုယ်စားပြုသည့် (၉၆၉) လှုပ်ရှားမှု ပေါ်ပေါက်လာပြီး ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များအား မွတ်စလင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို သပိတ်မှောက်ပြီး ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်အချင်းချင်း၏ စီးပွားရေးကိုသာ အားပေးရန်တောင်းဆိုလာကြပါသည်။ အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှုများအတွင်းတွင် မွတ်စလင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအား ဝင်ရောက်လုယက်မှုများက အစ္စလာမ့်ဆန့်ကျင်ရေးစိတ်ဓာတ်၏ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ မကျေနပ်မှုကို ဖော်ပြနေပါသည်။

ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ သတင်းဌာနများ၏ အစွန်းတစ်ဘက်ဘက်ကို ရောက်နေသည့် သတင်းပို့မှုများက အဆိုပါလူ့အသိုင်းအဝိုင်းများကြား ကွဲပြားခြားနားမှုများကို ပိုပြီးတင်းမာစေပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သော ကျွမ်းကျင်သူများ၊ ပြည်တွင်းသတင်းသမားများ၊ နိုင်ငံရေးဝေဖန်သူများ၏ ပြောကြားချက်အရ ၎င်းတို့သည် အကြမ်းဖက်မှုများနှင့်ပတ်သက်ပြီး သတင်းရေးသားရာတွင် ဝေဖန်ရာတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များထက်စာလျှင် မွတ်စလင်များကို ပို၍အမြဲတင်ကြောင်း သိရပါသည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင်လည်း အနောက်နိုင်ငံများမှ သတင်းဌာနများသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များနှင့် မွတ်စလင်များ၏ ပဋိပက္ခကို ဖော်ပြရာတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာဘောင်အတွင်းမှသာကြည့်ပြီး မွတ်စလင်များကို သားကောင်များအဖြစ်၊ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များကို ကျူးလွန်သူများအဖြစ် ရေးသားဖော်ပြလေ့ရှိနေကြပါသည်။ ၎င်းတို့၏ သတင်းပို့ချက်များကို မြန်မာနိုင်ငံမှ ပြန်လည်ကြားသိရသည့်အခါ ပဋိပက္ခများကို ဖြစ်ပွားစေသည့် အကြောင်းရင်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည့် ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ အသွင်လက္ခဏာများကိုဆုံးမည်ကို စိတ်ပိုက်သူတို့၏ မကျေနပ်မှုကို ထပ်မံအခြေခံသည့် လူ့ခေတ်ပေးလိုက်ပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူ နိုင်ငံရေးဝေဖန်သူတစ်ဦးက ပြည်ပသတင်းဌာနများ၏ သတင်းပို့ချက်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်လှုပ်ရှားမှုများ၊ မကျေနပ်မှုများက ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များကို မြန်မာနိုင်ငံ၏ စိတ်ဓာတ်မကျိုးဖြစ်သည့် ဗုဒ္ဓဘာသာကို ကာကွယ်ရန်ဆိုသည့် အမျိုးသားရေးတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ကြရန် လူ့ခေတ်ပေးလိုက်သလို ဖြစ်သည်ဟု ငြင်းချက်ထုတ်ပါသည်။ တိုင်း (Time) မဂ္ဂဇင်းကြီးက မြန်မာအမျိုးသားရေးဝါဒီ ဘုန်းတော်ကြီး ဦးစီရသု၏အကြောင်းကို "ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်အကြမ်းဖက်မှုများ၏ မျက်နှာ" (The Face of Buddhist Terror) အဖြစ် ရေးသားဖော်ပြသောအခါ မြန်မာဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များအပို ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်အားလုံးကို စော်ကားသကဲ့သို့ ခံစားရပြီး ဒေါသအပြင်းအထန်ထွက်ကြခြင်းမှာ အထက်ဖော်ပြပါ ပြင်ပမီဒီယာသက်ရောက်မှုကို သိသာထင်ရှားစေသည့် ဥပမာတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ဤစာအုပ်ကို မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖြန့်ချိခြင်းမပြုရန် တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်းက စာမေလွတ်လပ်ခွင့်နှင့်ပတ်သက်ပြီး အကြီးအကျယ်ငြင်းခုံစရာ ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း အာဏာပိုင်များအနေဖြင့် နောက်ထပ်ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် အကြမ်းဖက်မှုများကို တားဆီးနိုင်ရန် ဤသို့ ဆုံးဖြတ်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံတကာမှ အစ္စလာမ့်မစ် သတင်းဝေဖန်သူများသည်လည်း အဓိကအကြောင်းရင်းအပေါ် အလားတူသက်ရောက်မှုမျိုး ဖြစ်စေပါသည်။ ဝေဖန်သူအချို့က မြန်မာနိုင်ငံမှ ပဋိပက္ခများသည် နိုင်ငံတကာအကြမ်းဖက်မှုဆန့်ကျင်ရေးစစ်ပွဲ (Global War on Terror) ဆိုသည့် ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် မွတ်စလင်များအား သတ်ဖြတ်ရန်ကြိုးပမ်းသည့် လှုပ်ရှားမှု၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်သည်ဟု ဦးတည် ဝေဖန်ကြပါသည်။ ဤဝေဖန်မှုများက နိုင်ငံတကာမှ အားကောင်း၍ အရှိန်အဝါကြီးမားပြီး အစ္စလာမ့်ဘာသာအပေါ်တွင် တိမ်းညွတ်သော မူဝါဒအကြံပေးအဖွဲ့များ (Advocacy Networks)၊ အစ္စလာမ့် အင်စတီကျူးရှင်းများ (Islamic Institutions)၊ ငွေကြေးထောက်ပံ့သူများအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံသို့ လာရောက်လေ့လာပြီး မြန်မာနိုင်ငံမှ အကြပ်အတည်းတွေ့နေသော မွတ်စလင်များအား ကူညီရန် ရုံးခန်းများ၊ အစီအစဉ်များ စတင်ဖွင့်လှစ်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးနှင့် ငွေကြေးရေးအထောက်အပံ့များ ကမ်းလှမ်းခြင်းတို့ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ အလားတူပင် မြန်မာနိုင်ငံ၊ ရခိုင်ပြည်နယ်မှ ရိုဟင်ဂျာမုဆလင်များ အတိအကျရောက်နေကြသည်။ ညှင်းပန်းသတ်ဖြတ်ခံနေကြရသည့်ဆိုသည့် အမြင်ဖြင့် နိုင်ငံတကာ မွတ်စလင်အဖွဲ့အစည်းများက ၎င်းတို့၏ ငွေကြေးအရင်းအမြစ်များဖြင့် ပုံအောက်ကူညီခြင်းသည် ရခိုင်လူမျိုးများ၏ နာကျည်းမှုအမြင်နှင့် ဒေါသကို တွန်းအားပေးရာရောက်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ တုန့်ပြန်မှုများသည် မျှတသည်ဟုဆိုနိုင်သော်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ၏ အစ္စလာမ့်ဘာသာနယ်ချဲ့မှုနှင့် အစ္စလာမ့်ဘာသာရေးစစ်ပွဲများအပေါ် ကြောက်ရွံ့စိတ်ပို၍ ကြီးမားစေပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် မူလက အခြေအမြစ်မရှိခဲ့သော အကြောက်တရားများသည် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ အမှန်အဖြစ်လက်ခံယုံကြည်သည့် အကြောက်တရားများ ဖြစ်လာပါသည်။ ယင်းအကြောက်တရားများက ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် အမျိုးသားရေးဝါဒီများအတွက် အစ္စလာမ့်ဘာသာနယ်ချဲ့မှုကို ခုခံကာကွယ်သည့်လှုပ်ရှားမှုများ ပြုလုပ်စေပြီး ပဋိပက္ခများကိုဖြစ်ပေါ်စေသည့် အန္တရာယ် ပို၍ကြီးမားလာပါသည်။

လူ့အသိုင်းအဝိုင်းများကြား အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် ဆက်နွယ်သည့် အသိအမြင်၊ စိတ်နေသဘောထားနှင့် အပြုအမူ များနှင့် မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများက ပစ်မှတ်ထားသည့် ရည်ရွယ်သည့်ရလဒ်များကို ဇယား (၃) တွင် အကျဉ်းချုံး၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များသည် ဒေသအတွင်းမှ အခြားနိုင်ငံများ၊ အထူးသဖြင့် အင်ဒိုနီးရှားနှင့် မလေးရှားနိုင်ငံများတွင် ကျန်ခဲ့သည့် ရာစုနှစ်အတွင်း မူလ ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် ဟိန္ဒူဘာသာအများစုနိုင်ငံများအဖြစ်မှ မွတ်စလင်အများစုနိုင်ငံများအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲသွားခဲ့ကြောင်း ကောင်းစွာသိမြင်ကြပါသည်။ အကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေး (War on Terror) (သို့မဟုတ်) ယဉ်ကျေးမှုများ တွေ့ဆုံတိုက်ခိုက်ခြင်း (Clash of Civilization) စသည့် စကားလုံးများက မြန်မာလူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်နေပြီး အကြမ်းဖက်ဝါဒနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာမဟုတ်သော တန်ခိုးများ ပျံ့နှံ့ဝင်ရောက်ခြင်းကို စိုးရွံ့စိတ်များ မြင့်မားလာစေပါသည်။ မွတ်စလင်အသိုင်းအဝိုင်း၏ အခြားလူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် မဆက်ဆံပဲ သီးခြားနေထိုင်မှုကလည်း အဆိုပါ သံသယများကို စိတ်ခေါ်နေသလိုဖြစ်ပါသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များနှင့် မွတ်စလင်များအပို သက်ဆိုင်ရာ ဘာသာတရားများ၏ ကျမ်းဂန်များမှ သင်ကြားချက်များအရ ၎င်းတို့၏ သက်ဆိုင်ရာကိုကွယ်ယုံကြည်မှုကို ကာကွယ်ခြင်းသည် ဘာသာရေးအရ အရေးကြီးသော တာဝန်ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းအပြင် နိုင်ငံသားအများစုသည် ဗုဒ္ဓဘာသာကို နိုင်ငံတော်စည်းလုံးနိုင်မခြင်း၊ စည်းလုံးညီညွတ်မှုပြုကြံ့ခြင်းများနှင့် ဆက်နွယ်သတ်မှတ်ထားသည်မှာ

ဇယား (၃)၊ လူ့အသိုင်းအဝိုင်းများအကြား အကြမ်းဖက်မှုများ၊ ပြဿနာများနှင့် ရည်ရွယ်သည့် ရလဒ်များ

လက်ရှိပြဿနာများ		ရည်ရွယ်သည့် ရလဒ်များ	
အသိအမြင် (Knowledge)	စီးပွားရေး၊ လူဦးရေနှင့် ဘာသာရေးစသည့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားစေသော အကြောင်းရင်းများပေါင်းစုံ မိခြင်း (ပဋိပက္ခကို ဘာသာရေးအသွင်ဆောင်စေခြင်း)	အခြားဘာသာတရားများကို အပြန်အလှန်နားလည်ခြင်းနှင့် ဘာသာတရားများ၏ ငြိမ်းချမ်းရေး ဆိုင်ရာသင်ကြားချက်များကို တန်ဖိုးထားခြင်း	
	အစ္စလမ်ဘာသာ၏ တန်ဖိုး၊ အစဉ်အလာ၊ သမိုင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ရည်ရွယ်ချက် စသည်များကို မမှန်မကန်ဖြန့်ချိခြင်း	ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားစေသော အကြောင်းရင်းများကို နားလည်မှုမြှင့်မားခြင်း	
	ပြည်သူလူထု၏ အတွေးအခေါ်တွင် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်ဝါဒတို့ကို ဖျက်ရေးဆိုသည့်စကားလုံးများထိုးဖောက်ဝင်ရောက်နေခြင်း	အစ္စလမ်ဘာသာရေးစစ်ပွဲ ဆင်နွှဲသူများ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရှိနေပြီဆိုသည်မှာ မမှန်ဟုဖော်ထုတ်ခြင်း	
	မိမိတို့ သိရသမျှ သတင်းများအားလုံးသည် မှန်ကန်သည်ဟု လွဲမှားစွာယုံကြည်ခြင်း	အချို့သော သတင်းအချက်အလက်များသည် မှန်ကန်မှုမရှိနိုင်ဟု သိနားလည်ခြင်း	
စိတ်နေသဘော ထား (Attitude)	အစ္စလမ်ဘာသာဆန့်ကျင်ရေး မမှန်မကန်ဝါဒဖြန့်ချိမှုများကို ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များက ယုံကြည်နေခြင်း	ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များနှင့် မွတ်စလင်များအကြား အပြန်အလှန်သည်းခံမှုများ မြင့်မားခြင်း	
	မြန်မာနိုင်ငံ အမျိုးသားသွင်ပြင်လက္ခဏာ၏ ကြီးမြတ်မှုနှင့် ဗဟိုအချက်အချာသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ခြင်း	မြန်မာနိုင်ငံသည် ဘာသာပေါင်းစုံ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်သော နိုင်ငံဖြစ်သည်ဟု ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လက်ခံခြင်း	
	အစ္စလမ်ဘာသာ ပျံ့နှံ့ခြင်းကို ကြောက်ရွံ့ခြင်း		
	အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှုများနှင့် ယဉ်ပါးနေခြင်း	ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များနှင့် မွတ်စလင်များအကြား အပြန်အလှန်သည်းခံမှုများ မြင့်မားခြင်း	
အပြုအမူ (Behavior)	ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များက မွတ်စလင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို သပိတ်မှောက်ခြင်း	သပိတ်မှောက်ခြင်းများကို ရပ်တန့်ခြင်း	
	အစ္စလမ်ဘာသာ ဆန့်ကျင်ရေးသတင်းများကို ထိထိရောက်ရောက်ဖြန့်ဝေခြင်း	အမှန်းတရားလှုံ့ဆော်ရေးဟောပြောချက်များကို စောင့်ကြပ်ထိန်းသိမ်း၍ သည်းခံခြင်းမရှိပဲ ပိတ်ပင်တားမြစ်ခြင်း	
	မွတ်စလင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၊ ကိုးကွယ်ဝတ်ပြုရာ အဆောက်အအုံများ၊ မွတ်စလင်များကို တိုက်ခိုက်ခြင်း၊ လုယက်ခြင်းနှင့် မွတ်စလင်များ၏ တန်ပြန်လုလွှဲစားခြေတိုက်ခိုက်ခြင်း	လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များကို အင်အားတိုးမြှင့်ချထားခြင်း	
	ဗုဒ္ဓဘာသာ အမျိုးသားရေးဝါဒီများ၏ တရားဟောပွဲများနှင့် မုသာဝါဒဖြန့်ချိခြင်းများ	ပိုမိုအားကောင်းသော စောင့်ကြပ်ထိန်းသိမ်းမှုများ	

**အကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေး
(War on Terror) (သို့မဟုတ်)
ယဉ်ကျေးမှုများ တွေ့ဆုံတိုက်ခိုက်ခြင်း
(Clash of Civilization)
စသည့် စကားလုံးများက
မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း
ထိုးစောက်ဝင်ရောက်နေပြီး
အကြမ်းဖက်ဝါဒနှင့်
ဗုဒ္ဓဘာသာမဟုတ်သော တန်ဖိုးများ
ပျံ့နှံ့ဝင်ရောက်ခြင်းကို စိုးရွံ့စိတ်များ
မြင့်မားလာစေပါသည်။**

နှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာမြင့်နေပါပြီ။ မွတ်စလင်များအပေါ် ဆန့်ကျင်ဘက်အမြင်များက ကြီးမားလှပြီး အစွလမ်ဘာသာ၏ တန်ဖိုးနှင့် အလေ့အကျင့်များကို နားမလည်ခြင်းကလည်း မြင့်မားလှပါသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာ ရဟန်းအချို့၏ လူအများကို ဟောပြောသည့် တရားပွဲများတွင် အခြားဘာသာများအပေါ်တွင် ထားရှိရမည့် စိတ်နေသဘောထားများကို ပို၍ကြာပါသည်။ ယင်းသို့ ဗုဒ္ဓဘာသာ အမျိုးသားရေးဝါဒ သို့မဟုတ် အစွလမ်ဆန့်ကျင်ရေးဝါဒများကို ပို၍သည့် တရားဟောမှုများကို အသံသွင်းတိပ်ခွေဖြင့်လည်း တရားပွဲပြီးနောက်ပိုင်း ဖြန့်ချိကြပါသည်။ ပြည်သူအများစုက ဤတရားများကို လူသိရှင်ကြားဝေဖန်ခြင်း၊ တရားဟောသည့် သံဃာတော်ကို ဝေဖန်ခြင်းပြုလုပ်လျှင် ဗုဒ္ဓဘာသာကို မလေးစားရာရောက်သည်ဟု မြင်နေကြပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းများအကြား အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှုများကို တုန့်ပြန်ရန်အတွက် သိသာထင်ရှားသည့် စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရပါသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အပြောင်းအလဲ၊ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် မတူပဲ မည်သည့် ကြီးမားသည့် အလုပ်ယူနွဲ့ရာမှ ကျယ်ပြန့်သောလူထု (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံရေးထောက်ခံမှုများကမူ ဤပဋိပက္ခ၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်ကို မဖြေရှင်းနိုင်ပါ။ နိုင်ငံရေးသမားများ၊ ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များ၊ သံဃာတော်များ၊ နိုင်ငံရေးဝေဖန်သူများနှင့် နိုင်ငံတကာမှ ခေါင်းဆောင်များအဖို့ ပြည်သူလူထု၏ အမြင်နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ခြင်းသည် ၎င်းတို့အတွက် ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် ထောက်ခံမှုများ ဆုံးရှုံးရမည့် အန္တရာယ်ရှိနေပါသည်။ လက်ရှိအခြေအနေအထားသည် အလယ်အလတ်ပျော့ပြောင်းသော အမြင်များက အစွန့်ရောက်သဘောတရားများကို မကျော်လွှားနိုင်သည့် ပတ်ဝန်းကျင်မျိုးဖြစ်နေပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဤအစီရင်ခံစာတွင် ကျွန်ုပ်တို့တင်ပြသည့် မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများသည် အသိအမြင်များကို ပြောင်းလဲမြှင့်တင်ရေးနှင့် တစ်ချိန်တည်းတွင် မီဒီယာမှ လက်ရှိပဋိပက္ခများကို သွေးထိုးမြှောက်ပင့်ပေးသည့်အလားအလာများကို ကာလတို သို့မဟုတ် ကာလတစ်ခုအတွင်း တားဆီးနိုင်ရန် အရေးကြီး လိုအပ်ချက်များဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဘာသာတရားအချင်းချင်း အပြန်အလှန်နားလည်နိုင်ရန်၊ သည်းခံခြင်းနှင့် အခြားဘာသာများအပေါ် အထင်မသေးသည့် စိတ်နေသဘောထားများနှင့် အလေ့အကျင့်များကို အားပေးမြှင့်တင်ရန်၊ လွဲမှားသော သတင်းပို့ချက်များ၊ အစွလမ်ဘာသာဆန့်ကျင်ရေး လှုံ့ဆော်ချက်များကို တုန့်ပြန်ရန်၊ အမှန်းတရားလှုံ့ဆော်သည့် သတင်းစကားများကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ကြည့်၍ ပိတ်ပင်နိုင်ရန်၊ သတင်းမီဒီယာကို မှန်မှန်ကန်ကန်နားလည်အသုံးပြုရေး အားပေးမြှင့်တင်ရန် နှင့် မြန်မာနိုင်ငံသည် ဘာသာပေါင်းစုံ၊ လူမျိုးပေါင်းစုံ တန်းတူညီမျှနေထိုင်ကြသည့် နိုင်ငံဖြစ်သည်ဆိုသည့် အမြင်ကို အားပေးထောက်ခံရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ ဤပဋိပက္ခကို ဖြေရှင်းရာတွင် နိုင်ငံတကာမှ အလွန်အကျွံပါဝင်ပတ်သက်မှုများသည် ပြည်တွင်းမှ တာဝန်ခံဖြေရှင်းရမည့် ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် ထိရောက်စွာစွမ်းဆောင်နိုင်မှုကို ထိခိုက်စေနိုင်သောကြောင့် မထင်မရှားသာ ရှိသည်ပါသည်။ ကာလတိုတစ်ခုအတွင်း မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများသည် အလယ်အလတ်သဘောထားပျော့ပြောင်းသူများက ယုံကြည်ချက်ခိုင်မာစွာဖြင့် ပြောရုံဆိုရုံရှိစေသည့် ပတ်ဝန်းကျင်မျိုးကို ဖန်တီးပေးနိုင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ ရည်ရွယ်သည့် ရလဒ်များကို မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများအပိုင်းတွင် အသေးစိတ်ဖော်ပြထားပါသည်။

မီဒီယာအခင်းအကျင်း (Media Landscape)

မြန်မာနိုင်ငံမှ နိုင်ငံသားများ၏ အသိအမြင်၊ စိတ်နေသဘောထား၊ အပြုအမူများကို ရည်ရွယ်ထားသည့် ရလဒ်များသို့ ပြောင်းလဲနိုင်အောင် မီဒီယာကို မည်သို့ ထိန်းချုပ်၍ အသုံးပြုမည်နည်း၊ အဆိုပြုထားသည့် မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများသည် အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝပြီး ဖြစ်နိုင်ခြေရှိရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ "အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝရန်" ဆိုသည်မှာ အဆိုပါရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အရေးကြီး ဦးစားပေးပြီး ပြောင်းလဲရမည့် တိကျသောအစီအစဉ်များကို တိုက်ရိုက်ဖြေရှင်းခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ "ဖြစ်နိုင်ခြေရှိရန်" ဆိုသည်မှာ ကျွန်ုပ်တို့၊ တွေ့ဆုံမေးမြန်းသူများက မီဒီယာသည် ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန်နှင့် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းများကို အောင်မြင်စွာ ပြောင်းလဲနိုင်ရန်အတွက် ထိရောက်သော ကိရိယာတစ်ခုဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ကြခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းတစ်ခုတည်းနှင့် ပြီးခဲ့သည့် အပိုင်းတွင် တင်ပြထားသည့် ကျယ်ပြန့်သော ရလဒ်များကို ဖြေရှင်းနိုင်မည်မဟုတ်ဟု သိနားလည်သည့်အတွက် မီဒီယာလှုပ်ရှားမှုများနှင့် အတိအကျ ဆက်နွှယ်သော အသွင်ပြောင်းလဲခြင်းများကိုသာ ဤစာတမ်းတွင် လေ့လာသုံးသပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။

မီဒီယာဖြင့် ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းများသည် မည်မျှအဓိပ္ပာယ်ရှိနိုင်မည်ကို ဆုံးဖြတ်နိုင်ရန်အတွက် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိမီဒီယာအခင်းအကျင်းကို နားလည်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံမှ မီဒီယာအခန်းကဏ္ဍ၏ အရည်အသွေးနှင့် အလားအလာများကို ပထမဆုံး ဖော်ပြပါသည်။ (အပြည့်အစုံတော့ မဟုတ်နိုင်ပါ။) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ၏ အရှေ့အပေါ် အခြေခံ၍ မီဒီယာအခင်းအကျင်းများ ဆက်လက် ပြောင်းလဲနေမည်ဖြစ်သော်လည်း ယခုတင်ပြမည့် သတင်းအချက်အလက်များသည် ကျွန်ုပ်တို့ အဆိုပြုသည့် မီဒီယာကြားဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းများကို မည်သို့မည်ပုံ ကြည့်ရှုလေ့လာသုံးသပ်သင့်သည်ကို ထောက်ပြရန်ဖြစ်ပါသည်။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ အပြီးသတ်ပြီးနောက် ဒေသအလိုက်အတိုင်ပင်ခံများနှင့် စုဝေးဆွေးနွေးမှုများမှ ဖော်ထုတ်ရရှိသည့် အဆိုပြုသည့် မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများကို ပုံစံနှစ်မျိုးခွဲခြားနိုင်ပါသည်။ အချို့နေရာများတွင် မီဒီယာသည် ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ရန် ကိရိယာများ ဖြစ်ကြ၍ အချို့နေရာများတွင် မီဒီယာကို ပစ်မှတ်အဖြစ် ဦးတည်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ပိုပြီးတိတိကျကျပြောရမည်ဆိုလျှင် လက်ရှိတည်ရှိနေသော မီဒီယာအရည်အသွေးများကို အသုံးပြု၍ ရည်ရွယ်ထားသည့် ရလဒ်များကို ရရှိနိုင်သည်ဆိုလျှင် မီဒီယာသည် ကိရိယာ (Media as Tools) ဖြစ်၍ မီဒီယာ သို့မဟုတ် မီဒီယာပတ်ဝန်းကျင်ကို ပြောင်းလဲခြင်းဖြင့် ရည်ရွယ်သောရလဒ်များရမည်ဆိုလျှင် မီဒီယာသည် ပစ်မှတ် (Media is the Target) ဖြစ်ပါသည်။

အဆိုပြုထားသည့် မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများ (Media Initiatives) အတွက် ထပ်မံစဉ်းစားရမည့် အချက်အလက်များမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။

- ရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများသည် ပြည်တွင်းမှ တာဝန်ရှိသူများကိုယ်တိုင် ဦးစီးဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ပြင်ဆင်ထားပြီး တစ်ခါတစ်ရံမှသာ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။
- ရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများသည် တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် ဖန်တီးထားသော်လည်း ဒေသဆိုင်ရာလူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ အကြံပြုချက်များဖြင့် ဒေသဆိုင်ရာလိုအပ်ချက်များအတွက် ဒေသဆိုင်ရာမီဒီယာများက ဆောင်ရွက်နိုင်သော လုပ်ငန်းများအဖြစ် အသွင်ပြောင်းလဲနိုင်ပါသည်။
- မီဒီယာ၏ အရည်အသွေးအပေါ်ကို အမှီပြုလျက် အဆိုပြုသည့် ရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများကို မတူညီသော အချိန်ကာလများတွင် ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းအပြောင်းအလဲများ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများသည်လည်း မတူညီသော အချိန်ကာလများတွင် ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။

ပုံနှိပ်မီဒီယာ (Print)

သမ္မတဦးသိန်းစိန် အစိုးရက ၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ပုံနှိပ်ရန်စာမူများကို ပုံနှိပ်စက်မတင်ခင် စာပေစိစစ်ရေးသို့ ကြိုတင် တင်ပြရသည့်စနစ်ကို ရုပ်သိမ်းကြောင်း ကြေညာလိုက်ခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ မီဒီယာလောကတွင် ကြီးမားသော အပြောင်းအလဲကြီး ရောက်ရှိလာခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဤရုပ်သိမ်းမှုက ဖျော်ဖြေရေးစာပေများအတွက်သာ စတင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သော်လည်း ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင် စာပေအမျိုးအစားအားလုံးအား ကြိုတင်စိစစ်ဆေးတည်းဖြတ်မှု (Prepress Censorship) ကင်းလွတ်ခွင့်ပြုခြင်းဖြင့် အပြောင်းအလဲ ပြည့်စုံခဲ့ပါသည်။^၁ သို့သော်လည်း ရှေ့ဆက်မည့် ခြေလှမ်းများသည် အရည်အသွေးပြည့်ဝရန် လိုအပ်ပါသည်။ စာနယ်ဇင်းသမားအားလုံးအနေဖြင့် အေအောင်ဆန်းစုကြည်နှင့် ပတ်သက်သော သတင်းများကိုပင် ရေးသားခွင့်ရှိပြန်သော်လည်း နောင်တွင် အရေးယူခံရနိုင်သည့် အရေးကို ရှောင်ရှားနိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံရေးသတင်းများရေးသားရာတွင် ကိုယ်တိုင်စိစစ်တည်းဖြတ်မှု (Self-Censorship) ကို ကျင့်သုံးနေရဆဲဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းအပြင် စာအုပ်ထုတ်ဝေပြီးနောက်ပိုင်းတွင် စစ်ဆေးတည်းဖြတ်မှု (Postpress Censorship) များ ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ မြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာနသည် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခွင့်များ မှတ်ပုံတင်ခြင်းကို ဆက်လက်ထိန်းချုပ်ထားပြီး ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေပြီးသား စာအုပ်များတွင် အပြစ်ဆိုရာ အကြောင်းတစ်စုံတစ်ရာရှိလျှင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခွင့်လိုင်စင်ကို ရုပ်သိမ်းခြင်း (သို့မဟုတ်) အကဲငွေတပ်ခြင်း စသည်ဖြင့် အရေးယူနိုင်ဆဲဖြစ်ပါသည်။ နောက်ထပ် အလားအလာကောင်းသည့် မြေလှမ်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် နေ့စဉ်ထုတ် သတင်းစာများကို ထုတ်ဝေခွင့်ပြုခဲ့ပြီး သတင်းစာ (၄) စောင်သည် ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ (၁) ရက်နေ့မှ စတင်၍ထုတ်ဝေနိုင်သည့် လိုင်စင်ရရှိပြီးဖြစ်ပါသည်။ စုစုပေါင်း နေ့စဉ်သတင်းစာ (၁၆) စောင် ဈေးကွက်တွင်းသို့ ဝင်ရောက်လာရန်ရှိပြီး အပတ်စဉ်ထုတ် ဂျာနယ်အများစုသည်လည်း နေ့စဉ်ထုတ်သတင်းစာအသွင်ပြောင်းရန် စီစဉ်နေကြပါသည်။

လက်ရှိအခြေအနေတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပုံနှိပ်မီဒီယာလောကသည် စောင်ရေ သုံးရာကျော်သည့် သတင်းစာများ၊ ဂျာနယ်များဖြင့် အတက်ကြွဆုံးရပ်တည်နေပြီး ၎င်းစာစောင်များ၏ သုံးပုံ တစ်ပုံခန့်သည် ရန်ကုန်မြို့တွင် အခြေစိုက်ကြပါသည်။^၂ မြန်မာနိုင်ငံ၏ စာတတ်မြောက်မှုနှုန်းသည် အငြင်းပွားစရာအကြောင်းရှိသော်လည်း ၈၉ ဒသမ ၉ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ရှိသည်ဟု ခန့်မှန်းကြပါသည်။^၃ စာတတ်မြောက်မှုနှုန်းသည် ကျေးလက်ဒေသတွင် မေးရောမလိုလောက်အောင် နည်းပါးလှပါသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် စာဖတ်သူအရေအတွက်မှာ မြင့်မားလှပါသည်။ စာအုပ်အသွင်းများမှာလည်း မြန်မာနိုင်ငံ အနှံ့အပြားတွင် မြင်တွေ့ရမည့် အမှတ်အသားဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ စာအုပ်အသွင်းများတွင် သတင်းစာအများအပြားကို တစ်အုပ်တည်းအဖြစ် ပူးတွဲချုပ်ထားပြီး တစ်တွဲလုံးကို အိမ်သို့ပို့ပေးရန်ဖြစ်ပါသည်။ ဒေသအနှံ့အပြားတွင်လည်း လက်ဖက်ရည်ဆိုင်များရှိကြပြီး ယင်းဆိုင်များသည် ဒေသခံပြည်သူများ၏ သတင်းစာ၊ ဂျာနယ်များလဲလှယ်ဖတ်ရှုရာနှင့် တစ်နေ့တာအတွက် ထူးခြားသော သတင်းများကို ဆွေးနွေးကြရာ နေရာများဖြစ်ကြပါသည်။

ယေဘုယျအားဖြင့်တွေ့နေရသည့် ပြဿနာတစ်ခုမှာ သက်ဆိုင်ရာလူ့အဖွဲ့အစည်းများကို စစ်စစ်မှန်မှန်ကိုယ်စားပြုသည့် ဒေသဆိုင်ရာ ဘာသာစကားဖြင့် ထုတ်ဝေသည့် သတင်းစာစောင်များ မရှိခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အမှန်စစ်စစ် ဒေသဆိုင်ရာမီဒီယာများသည် ရှားပါးလှသည်ဆိုသော်လည်း အပြောင်းအလဲများ စတင်နေပြီဖြစ်ပါသည်။

ပုံနှိပ်မီဒီယာသည် လစဉ်နှင့် အပတ်စဉ်ထုတ်ဝေမှုများတွင် အင်အားကောင်း၍ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဖြန့်ချိနိုင်သော် လည်း ယခုမှ စတင်ဝင်ရောက်မည့် နေ့စဉ်သတင်းစာဈေးကွက်တွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်ရန် ပိုပြီးခက်ခဲပါလိမ့်မည်။ လက်ရှိအခြေခံအဆောက်အအုံများက သတင်းစာများကို လွယ်လွယ်ကူကူဖြန့်ချိနိုင်အောင် အထောက်အကူပြုသည့်အပြင် သတင်းစာအနည်းငယ်သာ ကိုယ်ပိုင် ပုံနှိပ်စက်ပိုင်ဆိုင်ကြပါသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် အကြီးဆုံးပုံနှိပ်စက်ပိုင်ရှင်များက သတင်းစာလောကတွင် ဩဇာအာဏာကြီးမားလာပါသည်။

မြို့ပေါ်သုံးသပ်ရမည့်ဆိုလျှင် အစိုးရချုပ်ကိုင်သည့် မီဒီယာပတ်ဝန်းကျင်တွင် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ရှင်သန်ခဲ့ရသည့်နောက်ပိုင်း ပြည်သူလူထု၏ အစိုးရသတင်းစာများအပေါ် ယုံကြည်မှုမှာ လုံးဝမရှိသလောက်ဖြစ်ပါသည်။ နှိုင်းယှဉ်ချက်အားဖြင့် ပုဂ္ဂလိကသတင်းစာများပေါ်တွင် ပြည်သူလူထုက ပို၍ယုံကြည်အားထားကြပါသည်။ သို့သော်လည်း တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများ၏အဆိုအရ ယုံကြည်မှုဆိုသည်မှာလည်း မည်သူက မည်သည့်မီဒီယာကို စီစဉ်ထုတ်ဝေသည်ဆိုသည့် အချက်ပေါ် အဓိကမူတည်သည်ဟု သိရပါသည်။ အပတ်စဉ်ဂျာနယ်အများစုသည် အကြောင်းအရာများ ထပ်နေတတ်သဖြင့် စာဖတ်သူများက အထူးသတင်းပေးပို့ချက်များ (Special Reports) အပေါ် ပို၍အလေးထား ဖတ်ရှုလိုကြပါသည်။ ယင်းအထူးသတင်းများက ဂျာနယ်များအား တစ်ခုနှင့် တစ်ခုမတူညီအောင် ခွဲခြားပေးပါသည်။ ပြည်သူများကြားတွင် တိုင်းရင်းသားနှင့် ဘာသာရေးကိစ္စများနှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတကာသတင်းဌာနများ၏ သတင်းပို့ချက်များကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ မယုံကြည်ကြပါ။ ဗမာလူများအချို့က တိုင်းရင်းသားအရေး နိုင်ငံတကာသတင်းရေး သားချက်များသည် တိုင်းရင်းသားများအပေါ် အလွန်အမင်းဘက်လိုက်မှုရှိသည်ဟု ထင်မြင်ကြပြီး ယင်းထင်မြင်ချက်ကပင် ပဋိပက္ခများနှင့် ပတ်သက်၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင်း အပေါ်ရံမျှသာ သိနားလည်ခြင်းကို သက်သေပြနေပါသည်။

အသံလွှင့်မီဒီယာ (Broadcast)

၂၀၁၁ ခုနှစ် မတိုင်မီက အသံလွှင့်မီဒီယာလုပ်ငန်းကို အစိုးရက လုံးဝချုပ်ကိုင်ထားပြီး ၂၀၁၁ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းဖြစ်ပေါ်လာသော အသွင်ကူးပြောင်းမှုများက အသံလွှင့်မီဒီယာလုပ်ငန်းတွင် ပုံနှိပ်မီဒီယာလောက် မမြင်မားသည့် လွတ်လပ်ခွင့်အချို့ကို သယ်ဆောင်လာပါသည်။ လက်ရှိအခြေအနေတွင် အစိုးရ သို့မဟုတ် တပ်မတော်က ချုပ်ကိုင်ထားသော နေ့စဉ်သတင်းစာ (၅) စောင်နှင့် ရုပ်မြင်သံကြားဌာန (၂) ခု (မြန်မာ့ရေဒီယိုနှင့် ရုပ်မြင်သံကြား နှင့် မြဝတီ) တို့သည် ဆက်လက်ထုတ်လွှင့်နေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ဤအတောအတွင်း ပုဂ္ဂလိကပိုင် FM အသံလွှင့်ဌာနအသစ်များ (FM Channels) နှင့် လက်တစ်ဆုပ်စာမျှအရေအတွက်ရှိသည့် ပုဂ္ဂလိက ရုပ်မြင်သံကြားဌာနအသစ်များ ပေါ်ပေါက်လာသော်လည်း အများစုသည် အစိုးရနှင့် ဆက်သွယ်ပတ်သက်သော ခရီးစီးပွားရေးသမားများ၏ ပိုင်ဆိုင်မှုများဖြစ်ကြပါသည်။^၄ အသံလွှင့်ဌာနအသစ်တစ်ခုတည်ထောင်ရန်မှာလည်း စတင်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရမည့် ငွေကြေးအရင်းအနှီးကြီးမားမှု ကြောင့် ပုံနှိပ်မီဒီယာနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ပိုမိုခက်ခဲပါလိမ့်မည်။

မြို့ကြီးများ၏အပြင်ဘက်တွင် ရေဒီယိုသည် ပြည်သူလူထုရွေးချယ်သည့် မီဒီယာဖြစ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဝီဒီအိုအေ (Voice of America/VOA)၊ ဘီဘီစီ (BBC) စသည့် နိုင်ငံတကာသတင်းဌာနများ၏ ထုတ်လွှင့်ချက်များကို နားထောင်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ရေဒီယိုလိုင်းများ ရောက်ရှိနိုင်သည့် အတိုင်းအတာပြ မြေပုံအရ^၅ ပြည်တွင်း FM အသံလွှင့်ဌာန (FM Station) ၉

**မြန်မာနိုင်ငံ၏
ပုံနှိပ်မီဒီယာလောကသည်
စောင်ရေ သုံးရာကျော်သည့်
သတင်းစာများ၊ ဂျာနယ်များဖြင့်
အတက်ကြွဆုံးရပ်တည်နေပြီး
၎င်းစာစောင်များ၏ သုံးပုံ
တစ်ပုံခန့်သည် ရန်ကုန်မြို့တွင်
အခြေစိုက်ကြပါသည်။**

ခုသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူဦးရေထုထပ်သည့် ဗဟိုအချက်အချာဒေသများကိုသာ ရောက်ရှိနိုင်သည်ဟု သိရပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနေထိုင်သည့် မြို့များတွင် သတင်းနားထောင်လိုသူများအတွက် စစ်တွေတွင်အခြေစိုက်သော ပစ္စထီ အသံလွှင့်ဌာနကဲ့သို့ သတင်းဌာနအနည်းငယ်သာရှိပြီး ရွေးချယ်စရာသိပ်မရှိလှပါ။¹⁰

တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက အသံလွှင့်ဌာနအသစ်များသည် မြန်မာအစိုးရသတင်းများကိုသာ အဓိကထားထုတ်လွှင့်ရန် တာဝန်ယူထားရသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ယင်း ရေဒီယိုများသည် ဖျော်ဖြေရေးဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များကိုသာ ဦးစားပေးပြီး အစိုးရနှင့်မပတ်သက်သော သတင်းများကို မထုတ်လွှင့်ကြပါ။ ပုံနှိပ်မီဒီယာတွင်ကဲ့သို့ပင် တိုင်းရင်းသားရေဒီယိုအသံလွှင့်မှုများတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၏ ဩဇာသက်ရောက်မှုကြီးမားပြီး ဒေသဆိုင်ရာပြည်သူများကို စစ်စစ်မှန်မှန်ကိုယ်စားပြုသည့် အသိုင်းအဝိုင်းကိုယ်စားပြုအသံလွှင့်ဌာနများ (Community Radio) မရှိကြပါ။ ဥပမာအားဖြင့် ကရင်ပြည်နယ်တွင် သိပ်မကြာသေးခင်အချိန်အထိ ဒေသဆိုင်ရာမီဒီယာများကို တည်ထောင်ခွင့်မပြုပါ။¹¹

နိုင်ငံတကာအသံလွှင့်ဌာနများတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဘာသာစကားဖြင့် ထုတ်လွှင့်သည့်အစီအစဉ်များရှိသော်လည်း နည်းပါးလှပါသည်။ ဦးစီးအေ (VOA) အသံလွှင့်ဌာနက "တိုင်းရင်းသားဒေသမှ အသံများ" (News from Ethnic Frontiers) ဆိုသည့်ခေါင်းစဉ်ဖြင့် တစ်ပတ်လျှင် တစ်ကြိမ်ထုတ်လွှင့်ပါသည်။ ထိုအစီအစဉ်ကို မြန်မာဘာသာဖြင့် ထုတ်လွှင့်သော်လည်း တိုင်းရင်းသားသတင်းထောက်များက ပေးပို့သော တိုင်းရင်းသားများနှင့်ပတ်သက်သည့် သတင်းများကို စုပေါင်းထုတ်လွှင့်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ လွတ်လပ်သောအာရှအသံ (Radio Free Asia/RFA) သတင်းဌာနကလည်း အပတ်စဉ် ရေဒီယိုအစီအစဉ်တစ်ခုနှင့် ရုပ်မြင်သံကြားအစီအစဉ်တစ်ခုကို တိုင်းရင်းသားဘာသာစကား (၇) မျိုးဖြင့် ဘာသာစကားတစ်မျိုးလျှင် (၁၀) မိနစ်စီ ထုတ်လွှင့်နေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းမှ အသံလွှင့်ဌာနများတွင် အစိုးရပိုင်ဖြစ်သည့် မြန်မာ့ရေဒီယိုနှင့် ရုပ်မြင်သံကြားလုပ်ငန်းတစ်ခုတည်းသာ တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားများ ထုတ်လွှင့်ပေးပါသည်။

ဤအတောအတွင်း ရုပ်မြင်သံကြားသည် မြို့ပြနေ ပရိသတ်များအကြား ပို၍ဆွဲဆောင်နိုင်စွမ်းရှိသည့် မီဒီယာအဖြစ် ရေဒီယိုကို ကျော်ဖြတ်စပြုလာပါသည်။¹² ဂေါ်လပ်သုတေသနအဖွဲ့ (Gallup Data) ၏ စစ်တမ်းကောက်ယူသော အချက်အလက်များအရ မြန်မာနိုင်ငံသား တစ်စိတ်နှစ်ပါးခန့် (၄၄ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်း) သည် ရုပ်မြင်သံကြားမှ ထုတ်လွှင့်သော သတင်းများကို တစ်ပတ်လျှင် အနည်းဆုံးတစ်ကြိမ်ကြည့်ရှုသည်ဟု သိရပါသည်။ ရုပ်မြင်သံကြားကြည့်ရှုမှုမှာ မြို့ပြဒေသတွင် အများကြီးပို၍ များပြားပါသည် (၄၁ ဒသမ ၆ ရာခိုင်နှုန်း) က နေ့စဉ်ကြည့်ပြီး ၆၇ ဒသမ ၈ ရာခိုင်နှုန်းက တစ်ပတ်တစ်ကြိမ်ကြည့်သည်။ ။ မြို့ပြနေ အိမ်ထောင်စုအများစု (၈၂ ရာခိုင်နှုန်း) သည် ရုပ်မြင်သံကြားစက် ပိုင်ဆိုင်ကြပါသည်။ ၎င်းတို့အနက်မှ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းမျှသာ ဂြိုဟ်တုစလောင်းမှ အစီအစဉ်များ (Satellite Signals) ကို လက်ခံ ကြည့်ရှုနိုင်ကြပါသည်။

မြို့ပြဒေသတွင် ရုပ်မြင်သံကြားစက်အများစု စုဝေးတည်ရှိခြင်းကြောင့်ပင် ယေဘုယျအားဖြင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ပို၍ပြည့်စုံသူများသည် ရုပ်မြင်သံကြားကြည့်သူများ ဖြစ်ကြပါသည်။ တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားဖြင့် ထုတ်လွှင့်မှုများ နည်းပါးခြင်းကြောင့် ရုပ်မြင်သံကြားကြည့်ရှုသူအများစုမှာ မြန်မာစကားပြောသူများဖြစ်ကြပါသည်။ သို့သော်လည်း အစိုးရပိုင် မြန်မာ့နိုင်ငံတကာရုပ်မြင်သံကြား (Myanmar International TV) မှ အင်္ဂလိပ်ဘာသာအစီအစဉ်များကို ထုတ်လွှင့်နေပြီး မြန်မာရုပ်မြင်သံကြားမှလည်း အင်္ဂလိပ်ဘာသာအစီအစဉ်အချို့ကို ထုတ်လွှင့်နေပါသည်။ မြန်မာ့ရေဒီယိုနှင့် ရုပ်မြင်သံကြားမှ မကြာသေးခင်က တိုင်းရင်းသားဘာသာစကား (၈) မျိုးပါဝင်သည့် တိုင်းရင်းသားဘာသာအစီအစဉ်တစ်ခုကို စတင်ထုတ်လွှင့်ရန် ကြေညာထားပါသည်။ နိုင်ငံတကာသတင်းဌာနများသည်လည်း မြန်မာဘာသာဖြင့် သတင်းထုတ်လွှင့်မှုအစီအစဉ်များအပြင် လွတ်လပ်သောအာရှအသံ၏ တိုင်းရင်းသားအစီအစဉ်ကဲ့သို့ တိုင်းရင်းသားဘာသာသတင်းထုတ်လွှင့်မှုများကို ထုတ်လွှင့်နေပါသည်။ သို့သော်လည်း တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားဖြင့် ထုတ်လွှင့်သည့် ရုပ်မြင်သံကြားအစီအစဉ်များမှာ အလွန်အလွန်နည်းပါးနေဆဲဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာ့ရေဒီယိုနှင့် ရုပ်မြင်သံကြား (MRTV) စသည့် အစိုးရပိုင်ဌာနများကို ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာနမှ ချုပ်ကိုင်ထားသော်လည်း ဝန်ကြီးဌာနက ယင်းအသံလွှင့်ဌာနများအား အများပိုင်အသံလွှင့်ဌာနအဖြစ် အသွင်ကူးပြောင်းရန် စီစဉ်နေကြောင်း ကြေညာထားပါသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှ စတင်၍ အသံလွှင့်ဌာနများကို စုပေါင်းဖက်စပ်ဖွဲ့စည်းသည့် အသွင်သဏ္ဌာန်တစ်ခုသို့ ကူးပြောင်းလာပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် MRTV-4 နှင့် Channel 7 တို့သည် အသွင်သဏ္ဌာန်အားဖြင့် ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် Forever Group တို့ ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်သည့် အစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂလိက ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြစ်ပါသည်။ ဤအတောအတွင်း တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများ၏ ပြောကြားချက်များအရ SkyNet သည် အစိုးရနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်သော ချမ်းသာသည့်စီးပွားရေးသမားတစ်ဦး ပိုင်ဆိုင်သည့် ပုဂ္ဂလိကအသံလွှင့်ဌာနဖြစ်ကြောင်း သိရပါသည်။ (ယင်းအသံလွှင့်ဌာန၏) ရုပ်မြင်သံကြားထုတ်လွှင့်ချက်အများစုမှာ ဖျော်ဖြေရေးအတွက်သာဖြစ်ပြီး သတင်းထုတ်လွှင့်မှုများမှာလည်း အစိုးရသတင်းထုတ်ပြန်မှုများနှင့် တစ်ထပ်တည်းဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့်လည်း ဂေါ်လပ်အဖွဲ့၏ သုတေသနပြုချက်များအရ ကြည့်ရှုသူအများစုက ရုပ်မြင်သံကြားဌာနများကို "အတိုင်းအတာတစ်ခုထိ (Somewhat) ယုံကြည်သည်" ဟု ဆိုသော်လည်း "အထူးတလည် (A Great Deal) ယုံကြည်သည်" ဟုဆိုသူ အနည်းငယ်သာရှိသည်ဆိုသည့် တွေ့ရှိချက်ကို အံ့သြစရာမရှိပါ။ ပြည်သူများက နိုင်ငံတကာအသံလွှင့်ဌာနများကို အစိုးရအသံလွှင့်ဌာနများထက် ပို၍ ယုံကြည်ကြပါသည်။ ဤအချက်အလက်များသည် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူအများအပြား၏ ထင်မြင်ချက်နှင့် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ကွဲပြားခြားနားနေပါသည်။ ထင်ရှားကျော်ကြားသော ဖျော်ဖြေရေးသမားတစ်ဦးက "သာမန် မြန်မာနိုင်ငံသားတွေ ယုံကြည်နိုင်တဲ့ သတင်းဆိုတာ မရှိဘူး" ဟုပင် ရှိရိုးရှင်းရှင်းပြောပါသည်။

အင်တာနက် (Internet)

အဓိကအားဖြင့် မြို့ပြတွင်နေထိုင်သည့် ဝင်ငွေကောင်းသူများသာ အင်တာနက်ကို အသုံးပြုနိုင်ကြပါသည်။ သို့သော်လည်း တယ်လီနော (Telenor) နှင့် အိုရီဒို (Ooredoo) ကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာကုမ္ပဏီများအား လက်ကိုင်ဖုန်းရောင်းချရေးလိုင်စင်များ ချပေးပြီးသည့်နောက်တွင် လက်ကိုင်ဖုန်းအသုံးပြုသည့် ကုန်ကျစရိတ်များ လျော့ကျသွားမည်ဖြစ်ပြီး ပြည်သူများအနေဖြင့် အင်တာနက်အသုံးပြုနိုင်သည့် လက်ကိုင်ဖုန်းများ ပို၍ ဝယ်ယူပိုင်ဆိုင်နိုင်စေမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဂေါ်လပ်အဖွဲ့၏ အချက်အလက်များအရ ပြီးခဲ့သည့်တပတ်အတွင်း အင်တာနက်အသုံးပြုခဲ့သည့်ဟုဖြေကြားသည့် မြန်မာနိုင်ငံသား (၁ ဒသမ ၄) ရာခိုင်နှုန်းမျှသာရှိသည်ဟု သိရပါသည်။¹³ မြို့ပြဒေသတွင် နေထိုင်သူများထဲတွင်မူ (၄ ဒသမ ၁) ရာခိုင်နှုန်းရှိသဖြင့် အနည်းငယ်ပိုများပါသည်။¹⁴

တိုင်းရင်းသားရေဒီယိုအသံလွှင့်မှုများတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၏ ဩဇာသက်ရောက်မှုကြီးမားပြီး ဒေသဆိုင်ရာပြည်သူများကို စစ်စစ်မှန်မှန်ကိုယ်စားပြုသည့် အသိုင်းအဝိုင်းကိုယ်စားပြုအသံလွှင့်ဌာနများ (Community Radio) မရှိကြပါ။

အင်တာနက်ကို ဖြိုပြဲဒေသတွင် အများအားဖြင့် အသုံးပြုနိုင်ပြီး ကျေးလက်ဒေသနှင့် တိုင်းရင်းသားဒေသများတွင်မူ အနည်းငယ်မျှသာ အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ဖြိုပြဲဒေသများရှိ လူအများအပြား အင်တာနက်သုံးစွဲနိုင်သည့် ကော်ဖီဆိုင်များကြောင့် တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် အင်တာနက်သုံးစွဲသူပေါင်းကို ခန့်မှန်းရာတွင် အထက်ပါကိန်းဂဏန်းများသည် မှားယွင်းနိုင်ပါသည်။ ၎င်းအပြင် ပြည်သူအများစုသည် ၎င်းတို့၏ လက်ကိုင်ဖုန်းများမှတစ်ဆင့် အင်တာနက်ကို အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ လက်ကိုင်ဖုန်းများအတွက် ရည်ရွယ်တည်ဆောက်ထားသည့် အင်တာနက်ဆိုင်ရာအခြေခံအဆောက်အအုံများကင်းမဲ့နေသော်လည်း (ဂေါ်လပ်သုတေသနအရ) လက်ကိုင်ဖုန်းများမှ တစ်ဆင့် အင်တာနက်အသုံးပြုခြင်းသည် ကွန်ပျူတာမှတစ်ဆင့် အင်တာနက်အသုံးပြုခြင်းထက် ပို၍လျင်မြန်နိုင်ပါသည်။

အင်တာနက်တစ်ဆင့်ခမာ ဒေါ်လာ (၃၀၀) နှင့်အထက် ကုန်ကျပြီး လစဉ်နှုန်းထားများမှာ ဒေါ်လားလုပ် (Download) နှင့် ဆက်သွယ်မှုအမြန်နှုန်း (Connection Speed) ပေါ်မူတည်၍ ပြောင်းလဲမှုရှိပါသည်။ (ပျမ်းမျှခြင်းအားဖြင့် တစ်လလျှင် ၇၅ ဒေါ်လာမှ ၁၀၀ ဒေါ်လာအတွင်း)၊ လက်ကိုင်ဖုန်း အင်တာနက်အသုံးပြုမှု (Mobile Internet Access) က တစ်မိနစ်လျှင် ၁၅ ဆင့် (15 Cents) မှ ၃၀ ဆင့် (30 Cents) အထိကုန်ကျပါသည်။

အင်တာနက်သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ပြင်ပသို့ ရောက်ရှိနေသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအတွက် အဓိကဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်း ဖြစ်ပါသည်။ ယခင်ပြည်ပရောက် မြန်မာသတင်းဌာနများဖြစ်ကြသည့် မဇ္ဈိမ၊ ဧရာဝတီ၊ ဒီမိုကရက်တစ်မြန်မာ့အသံ (Democratic Voice of Burma/DVB) တို့က သတင်းများကို အင်တာနက်ပေါ်မှ ဖြန့်ချိနေကြပါသည်။

အင်တာနက်အသုံးပြုမှုနည်းပါးနေဆဲဖြစ်ပြီး အများပြည်သူ အသုံးပြုနိုင်ရန် အခွင့်အရေးရှားပါးသည့်ကြားမှပင် Facebook ကဲ့သို့ လူမှုမီဒီယာကွန်ရက် (Social Media Networks) များသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အထူးတလည်လူကြိုက်များလှပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် Facebook အသုံးပြုသူ ရှစ်သိန်းခန့်ရှိသည်ဟု¹⁵ ခန့်မှန်းကြပါသည်။ အနည်းဆုံး တစ်ဝက်လောက်သည် အမည်အတုအယောင်များဖြင့် အသုံးပြုခြင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။¹⁶ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက လူမှုမီဒီယာကွန်ရက်များကို အသုံးပြု၍ ငြိမ်းချမ်းမှုဖော်ဆောင်ရေးနှင့် အခြားလူမှုရေးပြဿနာများအတွက် စုဝေးလှုပ်ရှားနိုင်ခဲ့သည့် နမူနာအဖြစ်အပျက်များကို ညွှန်ပြခဲ့ကြပါသည်။¹⁷ သို့သော်လည်း လူမှုမီဒီယာကွန်ရက်များသည် မဟုတ်မမှန်သော သတင်းများနှင့် ကောလာဟလများကို ဖြန့်ဖြူးခြင်းဖြင့် တိုင်းရင်းသားနှင့် ဘာသာရေးတင်းမာမှုများကို ပို၍ဆိုးဝါးအောင်လည်း ဖန်တီးပေးခဲ့ပြန်ပါသည်။ အမုန်းတရားကို လှုံ့ဆော်သည့် ဟောပြောချက်များက အင်တာနက်ကို ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်ပြီး ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များနှင့် မွတ်စလင်များအကြား မကောင်းမြင်မှုများကို တိုးပွားစေပါသည်။ အထူးသဖြင့် အမုန်းပွားအောင် လှုံ့ဆော်သော ရေးသားမှုများသည် ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ မွတ်စလင်များအား တိုက်ရိုက် ဦးတည်ပြီး အကြမ်းဖက်မှုနှင့် တုန့်ပြန်မှုများဖြစ်ပေါ်အောင် သွေးထိုးပေးပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် ရန်ကုန်မြို့တွင်နေထိုင်သည့် ဗုဒ္ဓဘာသာ ဘုန်းတော်ကြီး တစ်ပါးက သူသည် လူမှုမီဒီယာကွန်ရက်များတွင် ကောင်းစွာဆက်သွယ်နေပြီး ယင်းကွန်ရက်များမှတစ်ဆင့် သူလက်ခံရရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ထောက်ခံရေးသားသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို မှန်မမှန်စစ်ဆေးရန် အကြောင်းမရှိဟု ပြောပါသည်။ မီဒီယာအကြီးအကဲတစ်ဦးက “လူမှုမီဒီယာကွန်ရက်တွေမှာ ဘာတာဝန်လူမှုမှ မရှိဘူး” ဟု ရိုးရိုးရှင်းရှင်းပြောပါသည်။ အင်တာနက်ပေါ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံမှ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ စိတ်ကြိုက်ရေးသားလှုပ်ရှားလာ မှုများမှာ ပင်မမီဒီယာများတွင် ရှုပ်ထွေးနက်ရှိုင်းသော အရေးကိစ္စများကို ဆွေးနွေးခြင်းထက်ပင်ပိုမိုလာသဖြင့် လူအများအတွက် စိုးရိမ်စရာဖြစ်လာပါသည်။ လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ခွင့်ကို မထိခိုက်စေပဲ ထိုသို့သောအမုန်းတရားလှုံ့ဆော်မှုများကို ထိန်းချုပ်ရန်ခက်ခဲသည့် အတွက်အလွန်အန္တရာယ်ရှိသော အလားအလာတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

**တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့်
ရန်ကုန်မြို့တွင်နေထိုင်သည့်
ဗုဒ္ဓဘာသာ ဘုန်းတော်ကြီး တစ်ပါးက
သူသည် လူမှုမီဒီယာကွန်ရက်များတွင်
ကောင်းစွာဆက်သွယ်နေပြီး
ယင်းကွန်ရက်များမှတစ်ဆင့်
သူလက်ခံရရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို
ထောက်ခံရေးသားသည့်
သတင်းအချက်အလက်များကို
မှန်မမှန်စစ်ဆေးရန် အကြောင်းမရှိဟု
ပြောပါသည်။**

လက်ကိုင်ဖုန်းများ Mobile

၂၀၁၁ ခုနှစ် အချက်အလက်များအရ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လက်ကိုင်ဖုန်း (Mobile Phone) သုံးစွဲနိုင်သူပေါင်း တစ်သန်း နှစ်သိန်းကျော် (၁,၂၄၄,၀၀၀) ရှိသည်ဟု သိရပါသည်။¹⁸ ဂေါ်လပ် (Gallup) အဖွဲ့၏ သုတေသနပြုချက်များက မြန်မာနိုင်ငံသားများ၏ (၁၆ ဒဿမ ၆) ရာခိုင်နှုန်းသည် ၎င်းတို့၏ မိသားစုများအတွင်း လက်ကိုင်ဖုန်းတစ်လုံးစီ ပိုင်ဆိုင်ကြသည်ဟု ဆိုပါသည်။ လက်ကိုင်ဖုန်းပိုင်ဆိုင်မှုသည် ဖြိုပြဲဒေသများတွင် ၂၀၁၀-၁၁ ခုနှစ်က ၁၃ ရာခိုင်နှုန်းသာရှိခဲ့ရာမှ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ၃၅ ဒဿမ ၂ ရာခိုင်နှုန်းအထိ တစ်ဟုန်ထိုးမြင့်တက်ခဲ့ပါသည်။ ရန်ကုန်နှင့် မန္တလေးမြို့ကြီးများတွင် နေထိုင်သူစုစုပေါင်းလူဦးရေ၏ ထက်ဝက်ခန့် (၄၅ ဒဿမ ၇ ရာခိုင်နှုန်း) သည် လက်ကိုင်ဖုန်းပိုင်ဆိုင်ကြပါသည်။ သို့သော်လည်း လက်ကိုင်ဖုန်းများဖြင့် သတင်းအတုများပေးပို့ဆက်သွယ်ခြင်း (Short Message Services/SMS) မှာ နည်းပါးလှပါသည်။ ဖြိုပြဲဒေသ လက်ကိုင်ဖုန်းပိုင်ရှင်များအနက် ၄ ဒဿမ ၃ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ကသာ အဆိုပါ နည်းလမ်းကို အနည်းဆုံး တစ်ပတ်လျှင် တစ်ကြိမ်မျှ အသုံးပြုကြပါသည်။

နိုင်ငံတကာဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီများအား လုပ်ငန်းလိုင်စင်အသစ်များ ချပေးပြီးချိန်တွင် လက်ကိုင်ဖုန်းပိုင်ဆိုင်မှုမှာ အဆပေါင်းများစွာ တိုးပွားလာမည်ဟု မျှော်လင့်ရပါသည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဇွန်လကုန်ပိုင်းတွင် နော်ဝေးနိုင်ငံမှ တယ်လီနော (Telenor) နှင့် ကာတာနိုင်ငံမှ အိုရီဒို (Ooredoo) တို့က တင်ဒါဖြင့်ပွဲတွင် နောက်ဆုံးအဆင့်ရောက်နေသည့် အခြားသော နိုင်ငံတကာဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီ (၁၁) ခုနှင့် အကြိတ်အနယ်ယှဉ်ပြိုင်ပြီး အနိုင်ရခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း လွှတ်တော်မှ တယ်လီဖုန်းဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းများကို ကြပ်မတ်မည့် ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေအသစ်တစ်ခု အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းနိုင်သည့်အချိန်အထိ လိုင်စင်ချထားရေး နှောင့်နှေးနိုင်ပါသည်။ လိုင်စင်များ တရားဝင်ချထားပေးပြီးနောက်ပိုင်းမှာ ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက်များတည်ဆောက်ခြင်းကို စတင်နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ဆက်သွယ်ရေးဝန်ဆောင်မှုများ လျင်လျင်မြန်မြန် ကျယ်ပြန့်လာလိမ့်မည်။ အစိုးရ၏ ရည်မှန်းချက်မှာ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံ၏ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းကို တယ်လီဖုန်းဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက်များ ဖြန့်ကျက်နိုင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ ဤရည်မှန်းချက်ပြည့်စေနိုင်သော အခြားအကြောင်းတရားများရှိပါ သေးသည်။ ပထမအချက်မှာ လက်ကိုင်ဖုန်းများအထူးသဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံလုပ်ထုတ်သော လက်ကိုင်ဖုန်းများကို နိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင် အလွယ်တကူ ရရှိနိုင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယင်းဖုန်းအများစုသည် အင်တာနက်ဆက်သွယ်မှုအသုံးချနိုင်သော အရည်အသွေးရှိပါသည်။¹⁹ လက်ကိုင်ဖုန်းများအတွက် လိုအပ်သည့် ဆက်သွယ်ရေးကဒ် (Mobile SIM Cards) များ၏တန်ဖိုးမှာလည်း လွန်ခဲ့သောနှစ်အတန်ကြာက ကဒ်တစ်ကဒ်လျှင် ဒေါ်လာ နှစ်ထောင်ခန့်ရှိခဲ့ရာမှ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဧပြီလတွင် ဒေါ်လာ ၂၀၀ နှင့် ၂၅၀ ကြားအထိ ထိုးကျခဲ့ပါသည်။ ဈေးကျသည့်ဆိုသော်လည်း အများစုတတ်နိုင်သည့် ငွေကြေးပမာဏမဟုတ်သေးပါ။ ဂေါ်လပ်သုတေသနအဖွဲ့၏ အချက်အလက်များအရ အများစုဖြစ်သော မြန်မာနိုင်ငံသားများ (၇၉ ဒဿမ ၄ ရာခိုင်နှုန်း) သည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော စားဝတ်နေရေးပစ္စည်းများမှလွဲ၍

အခြားပစ္စည်းများကို ဝယ်ယူနိုင်စွမ်းမရှိသေးပါ။ ဝင်ငွေအတန်အသင့်ကောင်းမွန်သူများအနက်မှ ၄၄ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်းက ၎င်းတို့တွင် လက်ကိုင်ဖုန်းများရှိကြောင်း ပြောပါသည်။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများ (Interviewees) အနက်မှ နည်းပညာလောကမှ ပုဂ္ဂိုလ်များက နောက် (၆) လအတွင်း လက်ကိုင်ဖုန်းအသုံးပြုသူအသစ် (၁၁) သန်းခန့် ထပ်မံတိုးပွားလာနိုင်သည့် အလားအလာရှိသော်လည်း နောက်ထပ်တိုးချဲ့နိုင်ရေးအတွက် အခက်အခဲ အတားအဆီးများရှိနေဆဲဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဆက်သွယ်ရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများ အနည်းငယ်သာရှိသည့် ကျေးလက်ဒေသများတွင် ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက်များ မည်သို့ တည်ဆောက်ရမည်ကို မခန့်မှန်းနိုင်သေးသဖြင့် ကျေးလက်ဒေသများအထိ ဆက်သွယ်နိုင်ရန် ပြဿနာတစ်ခုဖြစ်နိုင်သည့် အလားအလာရှိနေပါသည်။ နိုင်ငံပိုင် မြန်မာ့စာတိုက်နှင့် ကြေးနန်းဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်း (Myanmar Posts and Telecommunications/ MPT) ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် နိုင်ငံတကာစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ဈေးကွက်အတွင်း မည်သို့ယှဉ်ပြိုင်မည်ကို ကွဲပြားပြားမသိကြရသေးပါ။ လက်ရှိကာလတွင် မြန်မာ့စာတိုက်နှင့် ကြေးနန်းဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းသည် ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ အလွန်အားနည်းပါသည်။ MPT ၏ လက်ကိုင်ဖုန်းများနှင့် ဆက်သွယ်ရေးမှာ ယုံကြည်အားကိုးလောက်စရာ မရှိပဲ နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်း လက်ကိုင်ဖုန်းများကို နယ်ကျော် အသုံးပြုနိုင်ခြင်း (International Roaming Service) လည်း မရှိပါ။

ကျေးလက်နှင့် တိုင်းရင်းသားဒေသများသည် မြန်မာ့ဆက်သွယ်ရေး၏ ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက်များသို့ ဝင်ရောက်နိုင်စွမ်းနည်းလှသည်မှာ အံ့ဩစရာမဟုတ်ပါ။ သို့သော်လည်း တိုင်းရင်းသားလူ့အဖွဲ့အစည်းများသည် သူတို့ နေထိုင်ရာဒေသကိုလိုက်၍ တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့၏ ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက်များသို့ ဝင်ရောက်၍ လက်ကိုင်ဖုန်းများအသုံးပြု နိုင်ကြပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက လက်ကိုင်ဖုန်းများမှ တဆင့်ရရှိသော သတင်းအချက်အလက်များကို ယုံကြည်ကြသော်လည်း လူငယ်များကသာ အားကစားသတင်းများရရှိရေးအတွက် အဓိကအသုံးပြုကြသည်ဟု ပြောကြပါသည်။

မီဒီယာသင်တန်း (Media Training)

ပြီးခဲ့သည့် စစ်အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် စစ်အစိုးရ၏ သတင်းအချက်အလက်များစီးဆင်းမှုအပေါ် အပြည့်အဝထိန်းချုပ်ခဲ့ခြင်းတို့မှ ချွန်ထမ်းရပ်ခဲ့သည့် မကောင်းသည့်အမွေအနှစ်တစ်ခုမှာ အဆင့်အတန်းမြင့်သော၊ ကျင့်ဝတ်နှင့်ညီညွတ်သော သတင်းများ ရေးသားဖော်ထုတ်နိုင်အောင် လေ့ကျင့်သင်ကြားထားသည့် မီဒီယာကျွမ်းကျင်သူများ မရှိခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရအရာရှိများ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ခေါင်းဆောင်များ၊ မီဒီယာလောကမှ ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့ရာတွင် မီဒီယာသင်တန်းများသည် ယနေ့ မြန်မာ့မီဒီယာလောက၏ လိုအပ်ချက်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်ဟု အားလုံးက ပထမဆုံး ပြောဆိုကြပါသည်။ ယခင် စစ်အစိုးရလက်ထက်က မီဒီယာသင်တန်းများဖွင့်ခွင့်၊ သင်ကြားပို့ချခွင့်မပြုခဲ့ပါ။²⁰ ရလဒ်အနေဖြင့် ယနေ့ မြန်မာသတင်းသမားအများစုသည် ငယ်ရွယ်၍ အတွေ့ အကြုံမရှိသူ များဖြစ်ကြပြီး သတင်းဌာနများအတွင်း ဝန်ထမ်းများ နှုတ်ထွက်ပြောင်းရွှေ့နှုန်းမှာလည်း မြင့်မားလှပါသည်။ (စာနယ်ဇင်းကောင်စီမှ ယေဘုယျကောက်ယူသော စစ်တမ်းတစ်ခုအရ အယ်ဒီတာတစ်ဦး၏ ပျမ်းမျှအသက်သည် ၂၇ နှစ်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။) အရည်အသွေးကွာဟချက်များမှာလည်း သတင်းမီဒီယာများကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်သည့် ခေတ်ကြီးမှ ချွန်ထမ်းရပ်ခဲ့သည့် အထက်-အောက် ဒေါင်းလိုက်ဆက်ဆံရေးကြောင့် ပို၍ဆိုးဝါးလာပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက မီဒီယာသင်တန်းများလိုအပ်သည်ဟု ဖော်ပြကြရာတွင် ၎င်းတို့၏ စိတ်ကို လူ့ဆော်သော မတူညီသည့် အကြောင်းများကို အခြေခံ၍ ပြောဆိုကြကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။ သတင်းသမားများနှင့် မီဒီယာအုပ်ချုပ်သူများက သူတို့သည် သူတို့၏အရည်အချင်းကို အလေးအနက်စိန်ခေါ်နေသည့် အပြောင်းအလဲနှင့် အပြိုင်အဆိုင်များသော ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခုအတွင်းသို့ ပစ်သွင်းခံလိုက်ရသည်ကို ကောင်းစွာသိနားလည်ကြပါသည်။ အစိုးရအရာရှိများက မီဒီယာအသွင်ကူးပြောင်းမှုများ၏ အရှေ့နှင့် သတင်းမီဒီယာ၏ တိုင်းပြည်၏တည်ငြိမ်မှုကို ကောင်းစွာအထောက်အကူပြုနိုင်သည့် မှန်ကန်တိကျသော သတင်းများရေးသားနိုင်စွမ်းတို့နှင့်ပတ်သက်ပြီး ၎င်းတို့၏ စိတ်ပူပန်မှုကို ဖော်ထုတ်ပြောဆိုကြပါသည်။ ဤအတောအတွင်း နိုင်ငံသားများသည် သူတို့လိုလားတောင့်တနေသည့် သတင်းအချက်အလက်ရရှိသည့် နည်းလမ်းအသစ်များကို ရုတ်တရက် တွေ့ဆုံရင်းနှီးလိုက်ရသော်လည်း သတင်းအချက်အလက်များကို မယုံကြည်မှုက သူတို့ရင်ထဲ အမြစ်တွယ်နေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် သူတို့လိုအပ်သော မီဒီယာသင်တန်းများမှာ သတင်းမီဒီယာ၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို ပြည်သူလူထု ယုံကြည်စိတ်ချအောင် ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက ထောက်ပြသည့် အခြားလိုအပ်ချက်တစ်ခုမှာ ပဋိပက္ခများနှင့် ပတ်သက်၍ စနစ်တကျသတင်း ရေးသားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤပြဿနာသည် တပ်မတော် (သို့မဟုတ်) တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ ထိန်းချုပ်ထားသည့် စစ်ပွဲများဖြစ်နေသည့်ဒေသများသို့ သတင်းသမားများအား ဝင်ရောက်ခွင့်မပြုခြင်းပေါ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် တည်မှီနေသော်လည်း ယခင်က အစိုးရ၏ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုကို ထိရောက်စွာအစားထိုးလိုက်သည့် သတင်းရေးသားသူကိုယ်တိုင်၏ ကိုယ်ပိုင်ဆင်ဆာ ဖြတ်တောက်မှုအပေါ်တွင်လည်း အများအပြားတည်မှီနေပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် မီဒီယာအမှုဆောင်တစ်ဦးက “The Weekly Eleven လို ကြီးမားတဲ့ သတင်းဂျာနယ်တောင်မှ ပြည်သူလူထုရဲ့ အမြင်ကို ဆန့်ကျင်ပြီး မရေးသားရဲဘူး။ သူတို့ရဲ့ ပဋိပက္ခဆိုင်ရာ သတင်းရေးသားချက်များဟာ တကယ်တော့ စနစ်တကျ ကျွမ်းကျင်ကျင့်ကျင့်မရှိလှဘူး။ သတင်းထောက်တွေဟာ ပြဿနာကို ရှောင်ချင်ကြတယ်။ မဝေဖန်ကြဘူး။ ဗုဒ္ဓဘာသာ ဘုန်းတော်ကြီး ဦးစီရသူဟာ ၉၆၉ လှုပ်ရှားမှုရဲ့ ခေါင်းဆောင်ပဲ။ ဒါပေမဲ့ သတင်းသမားတွေက သူ့ကို ဝေဖန်ရေးသားဖို့ ကြောက်ရွံ့နေကြတယ်” ဟု မှတ်ချက်ချပါသည်။

ဒေသဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများက ဤ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ ကွာဟချက်များကို ဖြည့်ဆည်းနိုင်ရန် ဦးတည်သော လှုပ်ရှားမှုများကို တက်ကြွစွာ တာဝန်ခံဆောင်ရွက်နေကြပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရန်ကုန်မြို့တွင်တည်ရှိသည့် “အမျိုးသားစီမံခန့်ခွဲရေးကောလိပ်” (National Management College) တစ်ခုတည်းသော “သတင်းစာသင်တန်း” (Journalism Program) ရှိသော်လည်း UNESCO သည် ဤကောလိပ်နှင့် ပူးပေါင်း၍ သတင်းစာလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းအသစ်များရေးဆွဲ သင်ကြားနိုင်ရေး ဆောင်ရွက်နေပါသည်။ “မြန်မာသတင်းစာဆရာများအစည်းအရုံး”၊ “မြန်မာသတင်းစာဆရာများ သမဂ္ဂ”၊ “မြန်မာသတင်းစာဆရာများကွန်ရက်” စသည့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အဓိက မီဒီယာအဖွဲ့အစည်း (၃) ခုကလည်း သတင်းသမားများလိုက်နာရန် အရေးပေါ်ပြဌာန်းချက်များကို ထုတ်ပြန်နေပါသည်။ စာနယ်ဇင်းကောင်စီ (Press Council) ကလည်း မီဒီယာနှင့် စာနယ်ဇင်းကျင့်ဝတ်များနှင့် ပတ်သက်သည့် အချက်အလက်များစုဆောင်းရာ ဌာနတစ်ခုကို ဖွင့်လှစ်ထားပါသည်။ အသံလွှင့်မီဒီယာသင်တန်းများနှင့် ပတ်သက်၍ Deutsche Welle သည် MRTV-4 နှင့်ဆက်နွှယ်သော

မြန်မာမီဒီယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဗဟိုဌာန (Myanmar Media Development Center) နှင့် ပူးပေါင်း၍ အသံလွှင့်မီဒီယာသမားများကို လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးရန် စီစဉ်နေပါသည်။ မီဒီယာသင်တန်းများကို လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်းများစွာကစ၍ လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးနေသည့် အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့မှာ Internews ဖြစ်ပြီး ထိုင်းနယ်စပ်ရှိ တိုင်းရင်းသားမီဒီယာများကို ၂၀၀၁ ခုနှစ်မှစ၍ ရန်ကုန်မြို့တွင် သတင်းသမားများကို ၂၀၀၃ ခုနှစ်မှစ၍ လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးနေပါသည်။ Internews သည် သိသာထင်ရှားသည့် အထိအခိုက်မခံသော ပဋိပက္ခဆိုင်ရာ သတင်းရေးသားခြင်းသင်တန်းများ (Conflict-Sensitive Reporting Training) ကိုလည်း ပို့ချနေပြီး မြန်မာဘာသာဖြင့် သတင်းသမားလက်စွဲစာစောင်တစ်ခုကို ထုတ်ဝေခဲ့ပါသည်။ သိပ်မကြာသေးခင်အထိ ပြည်ပတွင်အခြေစိုက်ရာမှ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက်အခြေချသည့် မဇ္ဈိမသတင်းဌာနသည်လည်း ဒီဇိုင်းမတ်နိုင်ငံမှ အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သည့် “International Media Support” မှ ရေးသားပြင်ဆင်သည့် သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများကို အသုံးပြု၍ သင်ကြားသည့် အထိအခိုက်မခံသော ပဋိပက္ခဆိုင်ရာ သတင်းရေးသားခြင်းသင်တန်းများကို ဖွင့်လှစ်သင်ကြားနေပါသည်။

မီဒီယာသင်တန်းများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဆွေးနွေးကြရာတွင် မကြာခဏဆိုသလို ပေါ်ပေါက်လာသည့် အကြောင်းအရာတစ်ခုမှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင်း ပြည်တွင်း-ပြည်ပအဖွဲ့အစည်းများ ပူးပေါင်း၍ မီဒီယာအရည်အသွေးမြှင့်တင်ရေးအဖွဲ့အစည်းများသည် အရေးပေါ်ပုံစံ (Ad Hoc) ဆောင်ရွက်ကြခြင်းဖြစ်ပြီး သင်တန်းပေးသူများအကြား ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုမရှိကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ မီဒီယာအသိုင်းအဝိုင်းမှ အရည်အသွေးမြှင့်တင်ရန် ကူညီထောက်ပံ့မှုများကို အလွန်တန်ဖိုးထားလင့်ကစား နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ၏ အလှူအယက်ပါဝင်ပတ်သက်ရန် ကြိုးစားမှုမှ အပြည့်အစုံမဟုတ်ပဲ အစိတ်အပိုင်းများကိုသာ တကွတပြားစီ ထောက်ပံ့ကူညီသည့် (Fragmenting Efforts) စိုးရိမ်ဖွယ်အခြေအနေမျိုးရောက်ရှိနေပါသည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် UNESCO မှ ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာနကို ကိုယ်စားပြု၍ စည်းရုံးဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် “မီဒီယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ အလုပ်အဖွဲ့” (Media Development Thematic Working Group) ကဲ့သို့ သက်ဆိုင်သူအားလုံး စုပေါင်းပါဝင်သည့် ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့မျိုး အထူးလိုအပ်ပါသည်။ အကယ်၍ အကြောင်းအရာအလိုက် အပြိုင်အဆိုင်လှုပ်ရှားမှုများကို ဘေးဖယ်ထားနိုင်မည်ဆိုလျှင် နိုင်ငံတကာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုမိတ်ဆွေများသည် အမျိုးသားနှင့် တိုင်းရင်းသားမီဒီယာများအား ဤအခြေအနေမျိုးကို ကျော်လွှား ဖြတ်သန်းနိုင်ရန် ကူညီနိုင်ပါလိမ့်မည်။

စီးပွားရေးပတ်ဝန်းကျင် (Business Environment)

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလကို တွေ့ကြုံဖြတ်သန်းနေရသည့် အခြားသော စီးပွားရေး/ဝတ်မှုလုပ်ငန်းများကဲ့သို့ပင် မီဒီယာလောက၏ စီးပွားရေးကျောထောက်နေကပ်ခံပြုမှုများကို လေးနက်သော စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ထင်ရှားသောအခွင့်အလမ်းများဖြင့် ဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများသည် အကန့်အသတ်နှင့်သာတည်ရှိပြီး အကတိလိုက်စားမှုနှင့် အစိုးရအလိုတော်ရှိစီးပွားရေးသမားများက ကြီးမားသော ပြဿနာများအဖြစ် တည်ရှိနေဆဲဖြစ်သော်လည်း စီးပွားရေးပတ်ဝန်းကျင်များကို ရုပ်သိမ်းခြင်း၊ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများနှင့် ပတ်သက်သည့် ဥပဒေအသစ် ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ ၎င်းတို့နှင့်ဆက်နွှယ်ပြီး နိုင်ငံတကာစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ ဝင်ရောက်လာခြင်းတို့က မီဒီယာများတွင် စီးပွားရေး ကြော်ငြာလုပ်ငန်းများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ကြီးမားသော အပြောင်းအလဲကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက ကြော်ငြာကဏ္ဍ၏ တန်ဖိုးသည် ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ဒေါ်လာ သန်း ၂၀၀ မျှ (ရုပ်မြင်သံကြားတွင် သုံးပုံနှစ်ပုံခန့်နှင့် ပုံနှိပ်မီဒီယာတွင် သုံးပုံတစ်ပုံခန့်) ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းခဲ့ကြပြီး Internews က ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ကြော်ငြာကဏ္ဍ၏ စုစုပေါင်း ဈေးကွက်တန်ဖိုးသည် ဒေါ်လာ ၅၂၅ သန်းမျှရှိသည်ဟု တင်ပြပါသည်။²¹ ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသွားများ တိုးမြှင့်ရောက်ရှိမှုနှင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ် (The World Bank) ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများက ကြော်ငြာကဏ္ဍ၏ တိုးတက်မှုများကို ထပ်မံလမ်းဖွင့်ပေးပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကြော်ငြာလုပ်ငန်းအေဂျင်စီပေါင်း (၁၇၂) ခုရှိနေပြီး ၎င်းတို့အနက်မှ (၅) ခုသာ နိုင်ငံတကာအရည်အသွေးမီပါသည်။²² သို့သော်လည်း ကြော်ငြာဈေးကွက်သည် ဈေးကွက်မတည်ငြိမ်သေးမှုကြောင့် ခရိုနီစီးပွားရေးသမားများ၏ ထိန်းချုပ်မှုနှင့် အတော်အတန်ကင်းလွတ်နေပါသေးသည်။ နှိုင်းသုံးသပ်ရမည်ဆိုလျှင် ပုံနှိပ်မီဒီယာနှင့် အသံလွှင့်မီဒီယာများနှင့်ပတ်သက်သည့် အခွင့်အလမ်းများသည် ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဧပြီလမှစ၍ နေ့စဉ်သတင်းစာများ ထုတ်ဝေနိုင်ခြင်း၊ ဖက်စပ်ရုပ်မြင်သံကြားဌာနအသစ်များနှင့် FM ရေဒီယိုအသံလွှင့်ဌာနများကြောင့် ဆက်လက်မြှင့်တင်မှုများ ဖြစ်ပါသည်။ အစောပိုင်းက တင်ပြခဲ့သည့် တယ်လီဖုန်းလုပ်ငန်းလိုင်စင်များသည် တယ်လီနော နှင့် အိုရီဒို ကုမ္ပဏီများမှ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအသစ်များစီးဝင်လာခြင်းဖြင့် ဈေးကွက်ကိုပို၍ အားဖြည့်ပေးပါလိမ့်မည်။

ပြည်တွင်းမီဒီယာများ၏ ရေရှည်တည်တံ့နိုင်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ယခု ထုတ်ဝေခွင့်လိုင်စင်ရထားသော (သို့မဟုတ်) ရမည်ဖြစ်သော သတင်းစာ (၁၆) စောင်စလုံး လက်ရှိဈေးကွက်တွင် ရှင်သန်အောင်မြင်နိုင်ရန် ခက်ခဲပါလိမ့်မည်။ အသံလွှင့်မီဒီယာကဏ္ဍတွင် ဆိုလိုလည်း ခရိုနီစီးပွားရေးသမားများကသာ MRTV-4 စသည့် အစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂလိက ဖက်စပ်လုပ်ငန်းများနှင့် SkyNet ကဲ့သို့ ပုဂ္ဂလိက ရုပ်မြင်သံကြား ဌာနများကို ဆက်လက်ထိန်းချုပ်ထားနိုင်ဆဲဖြစ်ပါသည်။ ပုံနှိပ်နှင့် အသံလွှင့်မီဒီယာမှ ပုဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းရှင်များ အတွက်လည်း နိုင်ငံပိုင်ရုပ်မြင်သံကြားနှင့် သတင်းစာများကို အများပိုင်အဖြစ်ကူးပြောင်းရန် စီစဉ်နေသည့် ပြန်ကြားဝန်ကြီးဌာန၏ ယှဉ်ပြိုင်မှုက အဓိကစိန်ခေါ်မှုဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ ဤအတောအတွင်း မဇ္ဈိမ၊ ဧရာဝတီ စသည့် ပြည်ပမှ ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာသည့် သတင်းဌာနများသည်လည်း နိုင်ငံတကာကူညီထောက်ပံ့မှုများ ရပ်ဆိုင်းနိုင်သည့်အတွက် ၎င်းတို့၏ ဈေးကွက်အသစ်တွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

နှိုင်းသုံးသပ်ရမည်ဆိုလျှင် ပုံနှိပ်မီဒီယာနှင့် အသံလွှင့်မီဒီယာများနှင့်ပတ်သက်သည့် အခွင့်အလမ်းများသည် ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဧပြီလမှစ၍ နေ့စဉ်သတင်းစာများ ထုတ်ဝေနိုင်ခြင်း၊ ဖက်စပ်ရုပ်မြင်သံကြားဌာနအသစ်များနှင့် FM ရေဒီယိုအသံလွှင့်ဌာနများကြောင့် ဆက်လက်မြှင့်တင်မှုများ ဖြစ်ပါသည်။

စည်းမျဉ်းဥပဒေများ (Regulation)

မြန်မာနိုင်ငံတွင် မီဒီယာသမားများနှင့် မီဒီယာစီမံခန့်ခွဲသူများအတွက် အရည်အသွေးမြှင့်သင်တန်းများ လိုအပ်သည်ကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လက်ခံသိမြင်ကြသည့်အပြင် ငြိမ်းချမ်းရေး စစ်အစိုးရက ချန်ထားရစ်ခဲ့သည့် ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်မှုများပြားသည့် မီဒီယာဥပဒေများကို ပြင်ဆင်ရေးဆွဲရန် အများကလိုလားကြပါသည်။ အဆိုပါ ဥပဒေများတွင် ၁၉၆၂ ခုနှစ်၊ ပုံနှိပ်စက်နှင့် ထုတ်ဝေသူများဥပဒေနှင့် ၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေများ ပါဝင်ကြပါသည်။ ပုံနှိပ်စက်နှင့် ထုတ်ဝေသူများဥပဒေတွင် အားလုံးသော သတင်းမီဒီယာလုပ်ငန်းများအား မှတ်ပုံတင်ရန်နှင့် စာပေစီစစ်ရေးအဖွဲ့မှ စီစစ်တည်းဖြတ်ပြီးမှ ထုတ်ဝေခွင့်ပြုခြင်းများကို ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေတွင် သတင်းမီဒီယာသမားများအား “နိုင်ငံတော်၏ လုံခြုံရေးနှင့် လျှို့ဝှက်ချက်များနှင့် ပတ်သက်သော သတင်းအချက်အလက်များကို ဖြန့်ဖြူးခြင်းမပြုလုပ်ရ” ဆိုသည့် အဓိပ္ပာယ်မတိကျသည့် စာလုံးအသုံးအနှုန်းများ ပြဋ္ဌာန်းချက်များပါဝင်ပါသည်။^{၂၁} အဆိုပါ ဥပဒေနှစ်ခုစလုံးသည် အစိုးရက သတင်းစာသမားများအားဖမ်းဆီးအကျဉ်းချုပ်ရန်နှင့် လွတ်လပ်စွာဟောပြောခွင့်ကို ပိတ်ပင်ဟန့်တားရန် ဖြစ်သည်ဟု မြန်မာနိုင်ငံမှ မီဒီယာသမားများက ပြင်းပြင်းထန်ထန် ဝေဖန်ကြပါသည်။

အစိုးရက ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ချုပ်ကိုင်ထားသည့် အသံလွှင့်မီဒီယာနယ်ပယ်တွင် ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာနက အသံလွှင့်လုပ်ငန်းများ ဆိုင်ရာဥပဒေ၊ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှု မီဒီယာဥပဒေ၊ ရုပ်ရှင်လုပ်ငန်းနှင့် စာကြည့်တိုက်များဆိုင်ရာ ဥပဒေများ စသည့် ဥပဒေမူကြမ်းများကို ဦးဆောင်ရေးဆွဲလျက်ရှိပါသည်။ တစ်သီးတစ်ခြားစီဖြစ်ပြီး ပုံနှိပ်ထွေးစေသည်မှာ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် သမ္မတဦးသိန်းစိန်က တစ်နှစ်သက်တမ်းရှိသည့် ကြားဖြတ်စာနယ်ဇင်းကောင်စီ (Interim Press Council) ကို ဖွဲ့စည်းပေးပြီး ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရေးဥပဒေမူကြမ်းကို ရေးဆွဲရန် တာဝန်ပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယနေ့တည်ရှိနေသော မီဒီယာအဖွဲ့အစည်း သုံးခု (“မြန်မာသတင်းစာဆရာများအစည်းအရုံး”၊ “မြန်မာသတင်းစာဆရာများ သမဂ္ဂ”၊ “မြန်မာသတင်းစာဆရာများကွန်ရက်”) တို့မှ ကိုယ်စားလှယ်များ ကြားဖြတ်စာနယ်ဇင်းကောင်စီတွင် အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် ပါဝင်ကြပါသည်။

သို့သော်လည်း ကြားဖြတ်စာနယ်ဇင်းကောင်စီမှာ အစမကောင်းခဲ့ပါ။ ယင်းကောင်စီကို မည်သို့မည်ပုံ အစိုးရက ချုပ်ကိုင်မည်နှင့် မည်သူများနှင့် ဖွဲ့စည်းမည်တို့နှင့် ပတ်သက်သည့် ပြဿနာများရှိလာပါသည်။ အစိုးရက ယင်းကောင်စီအား စာပေစီစစ်ရေးနှင့် မှတ်ပုံတင်ရေးဌာန၏ လက်အောက်တွင် ရှိစေချင်သည်။ ကောင်စီဝင် အယောက် (၃၀) တွင် အစိုးရခန့် ၃၀ (၁၀) ဦးပါဝင်စေသည်။ ဤ ပြဿနာများကို ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလတွင် ဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့ပြီးမှ ဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်း စတင်နိုင်ပါသည်။ စာနယ်ဇင်းကောင်စီက ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပမှ မီဒီယာသမားများနှင့် ဥပဒေကြမ်းတွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲသင့်သည့် အချက်များကို တိုင်ပင်ဆွေးနွေးနေစဉ်တွင် ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာနမှလည်း “ပုံနှိပ်ခြင်းနှင့် ထုတ်ဝေခြင်းဆိုင်ရာ မှတ်ပုံတင်ခြင်းဥပဒေ” ဟု အမည်ပေးထားသည့် ကိုယ်ပိုင်ဥပဒေကြမ်းတစ်ခုကို အပြိုင်ရေးဆွဲနေပါသည်။ စာနယ်ဇင်းကောင်စီက ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ဥပဒေကြမ်းသည် စာနယ်ဇင်းကောင်စီမှ အဆိုပြုထားသော အကြံပြုချက်များကို လုပ်လျူရှုပြီး ပုံနှိပ်မီဒီယာများအားလုံးအတွက် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခွင့်ပြုချက်တောင်းခံခြင်း၊ မှတ်ပုံတင်ခြင်းစသည့် ပုံသဏ္ဌာန်များဖြင့် ကန့်သတ်ချက်များကို ထည့်သွင်းထားသည်ဟု ဖြစ်တင်ရှုတ်ချပါသည်။ (ယင်းကန့်သတ်ချက်များက ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေပြီးနောက်ပိုင်းစီစစ်အရေးယူခြင်းကို ဖော်ဆောင်ပါသည်။) သို့သော်လည်း တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာနမှ အရာရှိများကမူ ဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် ပုံနှိပ်ခြင်းနှင့် ထုတ်ဝေခြင်းလုပ်ငန်းများအပေါ် စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်းကို လျော့ချပြီး မီဒီယာလောကမှ ခေါင်းဆောင်များအား ပြည့်စုံတိကျ မျှတသောဥပဒေကြမ်းဖြစ်အောင် ပါဝင် ရေးဆွဲစေခဲ့သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လအစောပိုင်းတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်မှ ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာနမှ တင်သွင်းသည့် ဥပဒေကြမ်းကို အတည်ပြုခဲ့သည့်အတွက် စာနယ်ဇင်းကောင်စီမှ ယင်းမူကြမ်းကို ရုပ်သိမ်းရန် တောင်းဆိုခဲ့ပါသည်။ သိပ်မကြာသေးခင်က လွှတ်တော်မှ ဥပဒေကြမ်းနှစ်ခုစလုံးကို လက်ခံစဉ်းစားပြီး ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာနမှတင်သွင်းသည့် ဥပဒေကြမ်းကို လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စလုံးက အတည်ပြုခဲ့ပါသည်။ ဤအတောအတွင်း အမျိုးသားလွှတ်တော်က စာနယ်ဇင်းကောင်စီမှ တင်သွင်းသည့် ဥပဒေကြမ်းကို အတည်ပြုခဲ့သဖြင့် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရေးဥပဒေနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဥပဒေကြမ်းနှစ်ရပ်ကြား နောက်ဆုံး အဆုံးအဖြတ်အတွက် အပြင်းအထန်ယှဉ်ပြိုင်ရမည့် အခြေအနေဖြစ်ပါသည်။ ထွက်ပေါ်လာမည့် ဥပဒေက ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန၏ အကျိုးစီးပွားနှင့် မီဒီယာလောက၏ အကျိုးစီးပွားများကို မည်သို့ မျှတပါဝင်စေမည်ကို စောင့်ကြည့်ရဦးမည် ဖြစ်သည်။

၎င်းအပြင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက “သတင်းအချက်အလက်လွတ်လပ်ခွင့်ဆိုင်ရာဥပဒေ” (Freedom of Information Law) တစ်ခု၏ အရေးကြီးမှုကိုလည်း တောက်ပြကြပါသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးက “သတင်းအချက်အလက်များကို လွတ်လပ်စွာ ရရှိနိုင်ခြင်းသည် ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်” ဟု မှတ်ချက်ချပါသည်။ အခြားပုဂ္ဂိုလ်များက နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ဒေသဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိသူများ၏ “သတင်းအချက်အလက်လွတ်လပ်ခွင့်ဆိုင်ရာဥပဒေ” ကို အတိအကျအကောင်အထည်ဖော်နိုင်စွမ်းနှင့် အချို့သော နိုင်ငံရေးသမားများ၏ အာဏာအခြေခံကို အဆိုပါဥပဒေမျိုးက အန္တရာယ်ပေးနိုင်သည်ဆိုသည့် ထင်မြင်မှုများအပေါ်တွင် မေးခွန်းထုတ်ကြပါသည်။

တိုင်းရင်းသားတို့၏ အသံများ (Ethnic Voices)

အထက်တွင် ဆွေးနွေးခဲ့သည့်အတိုင်း တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနေထိုင်ရာ ဒေသများမှ တိကျမှန်ကန်၍ မျှတသော သတင်းများ ဖော်ထုတ်ရရှိရန်အတွက် စိန်ခေါ်မှုများမှာ ကြီးမားလှပါသည်။ ရန်ကုန်မြို့အခြေစိုက် သတင်းစာအမျိုးမျိုး တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များစွာတွင် သတင်းထောက်များ ခန့်အပ်ထားရှိသော်လည်း ယုံကြည်အားထားလောက်သည့် သတင်းများရရှိရန် အကန့်အသတ်ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားနေသော နေရာများတွင် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုနေရာများတွင် တပ်မတော်က တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များကို တိုက်ခိုက်နေသည့် စစ်သတင်းများကို ထိန်းချုပ်ထားပြီး တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များကလည်း ဒေသခံမီဒီယာများအား၎င်းတို့ဘက်မှထောက်ခံရေးသားရန်ဖိအားပေးနိုင်ပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် “ကချင်သတင်းအုပ်စု” (Kachin News Group) မှ တစ်ဦးက ၎င်းတို့သတင်းဌာနအနေဖြင့် တတိန်သမျှ လွတ်လပ်စွာရေးသား သတင်းပို့နိုင်ရန် ကြိုးစားသော်လည်း အခြားမီဒီယာများနှင့် စာလွှတ် ၎င်းတို့က ကချင်လွတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့ (Kachin Independence Organization) (ကေအိုင်အို/KIO) ကို

**ပြည်နယ်အစိုးရများသည်
ဒေသဆိုင်ရာမီဒီယာများအား
မှတ်ပုံတင်ရန်၊
လိုင်စင်ထုတ်ပေးရန်အတွက်
ဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင်ပြီး
တပ်မတော်မဟုတ်ပဲ
ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက
အသံလွှင့်လှိုင်းများ
ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းကို
ထိန်းချုပ်သည်**

ပို၍ဆက်သွယ်နိုင်ခြင်းကြောင့် ၎င်းတို့ကို ကေအိုင်အို ဘက်မှ ရပ်တည်ရေးသားသည်ဟု အထင်ခံရကြောင်း ပြောပါသည်။ သို့သော်လည်း သီးခြားတွေ့ဆုံ မေးမြန်းမှုတစ်ခုတွင်မူ ကေအိုင်အို ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးက ကချင်သတင်းအုပ်စုသည် ကချင်ပြည်သူများကို စစ်စစ် မှန်မှန်ကိုယ်စားမပြုကြောင်း ပြောပါသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ၊ ကချင်သတင်းအုပ်စုမှ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူက ကချင်ပြည်နယ်အတွင်း မှပြည်သူအများစုတွင် အစိုးရအပေါ် မကောင်းသောအမြင်များရှိကြပြီး လွတ်လပ်သော သတင်းရှာဖွေမှုတစ်စောင်အဖို့ ဒေသခံပြည်သူများ၏ အတွေးအခေါ်ကို ပြောင်းလဲနိုင်ရန် အချိန်များစွာကြာမြင့်မည်ဖြစ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုပါသည်။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူအချို့က တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်အစိုးရများသည် ဒေသခံပြည်သူများ၏ အကျိုးစီးပွားကို ကိုယ်စားပြုသည့် ဒေသဆိုင်ရာ မီဒီယာများလုံးဝမရှိသော “သတင်းအမှောင်တိုက်” (Media Dark) များဖြစ်သည်ဟု ရိုးရိုးရှင်းရှင်းမှတ်ချက်ချကြပါသည်။ သို့သော်လည်း အဆိုပါအခြေအနေသည် ပြောင်းလဲစပြုလာပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ယခင်က တိုင်း-မြန်မာနယ်စပ်တွင် တည်ရှိခဲ့ပြီး ယခု မွန်ပြည်နယ်တွင် ရွှေ့ပြောင်းအခြေစိုက်၍ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဧပြီလမှစ၍ “လမ်းပြကြယ်” (The Guiding Star) စာစောင်ကို မွန်ဘာသာဖြင့် စတင်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေနေသည့် “မွန်သတင်း အေဂျင်စီ” (Mon News Agency) ကဲ့သို့သော တိုင်းရင်းသားမီဒီယာအနည်းငယ်မျှ ဇွဲစည်းရပ်တည်နေပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းသတင်းဌာနသည် နိုင်ငံရေးပါတီနှင့် ဆက်နွယ် ပတ်သက်နေလင့်ကစား ၎င်းတို့ကိုယ်စားပြုသော တိုင်းရင်းသားများ၏ အသံကို ထုတ်လွှင့်နိုင်ရန် ကြိုးစားနေသည့် အခြားတိုင်းရင်းသားမီဒီယာများအတွက် ခံပြန်မှုနာတစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်သုံးသပ်နိုင်ပါသည်။ အလားတူပင် ကရင်သတင်းဌာန (Karen News) သည် မကြာသေးခင်က ဒေသဆိုင်ရာ နေ့စဉ်သတင်းစာတစ်စောင် ထုတ်ဝေခွင့်လိုင်စင်ရရှိထားပြီး ဒေသဆိုင်ရာဗေဒီယိုအသံလွှင့်ဌာနတစ်ခု တည်ထောင်ရေးအတွက်လည်း ဆွေးနွေးနေပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ချင်းပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်တွင်လည်း နောက်ထပ် ဗေဒီယိုအသံလွှင့်ဌာနများ တည်ထောင်ခွင့်လိုင်စင်များ လျှောက်ထားနေကြပါသည်။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက ပြည်နယ်အစိုးရများသည် ဒေသဆိုင်ရာမီဒီယာများအား မှတ်ပုံတင်ရန်၊ လိုင်စင်ထုတ်ပေးရန်အတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင်ပြီး တပ်မတော်မဟုတ်ပဲ ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက အသံလွှင့်လှိုင်းများ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းကို ထိန်းချုပ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ဤအဆင့်များက ဒေသဆိုင်ရာ ပြည်သူများကို သတင်းပို့နိုင်ရန်အတွက် ဗေဒီယိုအသံလွှင့် ဒေသဆိုင်ရာ မီဒီယာများ တည်ရှိခြင်းပေါ်လာခြင်းနှင့် တိကျမှန်ကန်သော သတင်းအချက်အလက်များကို ရန်ကုန်အခြေစိုက် ပင်မသတင်းဌာနများအား မျှဝေပေးနိုင်လိမ့်မည်ဆိုသည့် မျှော်လင့်ချက်များကို ပေးပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက ဒေသဆိုင်ရာ ဗေဒီယိုအသံလွှင့်ဌာန များပေါ်ပေါက်လာရေးသည် အထူးအရေးကြီးသည်ဟု ခံယူကြပြီး လက်ရှိ တွေ့မြင်နေရသည့် လက္ခဏာများက အဆိုပါ ဗေဒီယိုများ အလျင်အမြန်ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည့်အခြေအနေကို ညွှန်ပြနေပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူတစ်ဦးက ဒေသဆိုင်ရာ ဗေဒီယိုများ အလျင်အမြန်ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည့် အခြားနည်းလမ်းတစ်ခုကို အကြံပြုပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကေအိုင်အိုတွင် ကိုယ်ပိုင် FM အသံလွှင့်ဌာနတစ်ခုရှိနေပြီး မှန်ကန်သည့်အခြေအနေများဖြင့် ၎င်းအသံလွှင့်ဌာနကို ဒေသဆိုင်ရာ ဗေဒီယိုအဖြစ် အသွင်ပြောင်းနိုင်ပါသည်။ အလားတူ အသွင်ကူးပြောင်းမှုမျိုးကို အခြားပြည်နယ်များတွင်လည်း ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။

ဤအတောအတွင်း တိုင်းရင်းသားမီဒီယာများသည် ၎င်းတို့၏ စုပေါင်းညီညွတ်သည့် အသံကို ရှာဖွေရန် ကြိုးစားနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာ့သတင်းအင်တာနေရှင်နယ် (Burma News International/BNI) သည် သေးငယ်သော တိုင်းရင်းသားမီဒီယာများစုပေါင်း ပါဝင်သည့် အုပ်စုဖြစ်၍ အဖွဲ့ဝင်အများစုသည် တိုင်းနိုင်ငံတွင် အခြေစိုက်ကြပါသည်။ နိုင်ငံတကာအလှူရှင်များ၏ အထောက်အပံ့ဖြင့် မြန်မာ့သတင်းအင်တာနေရှင်နယ်သည် ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် သတင်းဌာနပေါင်း ၁၀၀ ကျော်ပါဝင်သည့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပထမဆုံးသော တိုင်းရင်းသားမီဒီယာညီလာခံတစ်ခုကို မော်လမြိုင်မြို့တွင် ကျင်းပနိုင်ခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ ညီလာခံက မြန်မာနိုင်ငံတွင်းတွင် ပြန်လည်အခြေစိုက်ရန် ကြိုးစားနေကြသော သတင်းဌာနများ ကြုံတွေ့နေရသည့် အခက်အခဲများကို အသွင်သဏ္ဌာန်အားဖြင့် ဖော်ထုတ်ပြသနိုင်ခဲ့ပါသည်။ မဇ္ဈိမ ကဲ့သို့ သတင်းဌာနအနည်းငယ်မျှ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက်ခဲ့ကြသော်လည်း ကုလားတန်သတင်းဌာန (Kaladan Press)၊ ကချင်သတင်းအုပ်စု၊ ရှမ်းသတင်းအေဂျင်စီ (Shan Herald Agency for News) စသည့် သတင်းဌာနများမှာ နိုင်ငံပြင်ပတွင် ဆက်လက်အခြေစိုက်ပြီး ပြည်တွင်းသို့ လှမ်းကြည့်နေဆဲဖြစ်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ယနေ့ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တိုင်းရင်းသားမီဒီယာများ၏ ရပ်တည်မှုကို အထောက်အပံ့ပြုနိုင်သည့် ပတ်ဝန်းကျင်ကောင်းတစ်ခု မရှိသေးသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ဆိုရာတွင် မီဒီယာ ဝက်ဆိုက်များ (Media Websites) ကို ဝင်ရောက်မိုးဝှက်ခြင်း (Hacking) နှင့် တပ်မတော်က သတင်းသမားများအား မမှန်မကန်သတင်းပို့သည်ဆိုသည့် စွဲချက်များဖြင့် တရားစွဲဆိုခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။²⁴

လူမျိုးစုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ယုံကြည်ချက်များ ခိုင်ခိုင်မာမာ တည်ရှိနေသော် ငြားလည်း ကျွန်ုပ်တို့ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူ အများစုက ဗမာလူများစုနှင့် အခြားလူမျိုးစုများအကြား ကွဲပြားခြားနားမှုများကို မီဒီယာနည်းလမ်းများဖြင့် ပေါင်းကူးဆက်စပ်ပေးရန်လိုအပ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုကြပါသည်။ အဆိုပါ ကြိုးပမ်းမှုများတွင် ရန်ကုန်အခြေစိုက် မြန်မာမီဒီယာများတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ အသံများအား အလေးအနက် ထည့်သွင်းရေးသားတင်ပြခြင်းနှင့် တိုင်းရင်းသားမီဒီယာအဖွဲ့အစည်းများအား လေးစားယုံကြည်ထိုက်သော ဒေသကိုယ်စားပြုအသံများအဖြစ် အားကောင်းခိုင်မာစေခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ၎င်းကြိုးပမ်းမှုနှစ်ခုစလုံးကို တိုင်းရင်းသားနှင့် ဗမာမီဒီယာသမားများ ပူးတွဲ၍ သတင်းပို့ရေးစီမံချက် ဆွေးနွေးပွဲများကျင်းပခြင်း၊ ရန်ကုန်မြို့အခြေစိုက် သတင်းဌာနများတွင် တိုင်းရင်းသားမီဒီယာသမားများအား အလုပ်သင်အဖြစ် ခန့်အပ်တာဝန်ပေးခြင်းနှင့် ဗမာနှင့် ဗမာမဟုတ်သော တိုင်းရင်းသားများအကြောင်းကို သိနားလည်မှုမြှင့်တင်သည့် အသံလွှင့်အစီအစဉ်များ ထုတ်လွှင့်ခြင်းဖြင့် အောင်မြင်မှု ရရှိစေနိုင်ပါသည်။

မီဒီယာဖြင့် ကြားဝင်ဖြန့်ဖြူးခြင်း (Media Interventions)

မီဒီယာကို လက်နက်တစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုခြင်း (Media as Tool)

၁။ ငြိမ်းချမ်းမှုတည်ဆောက်ရေး ရုပ်မြင်သံကြားဇာတ်လမ်း (Peacebuilding Television Drama)

တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက ဗမာနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအကြား လက်ရှိ တည်ရှိနေသည့် မကောင်းမြင်မှုများနှင့် အထင်အမြင်လွဲမှားမှုများကို ပညာပေး သင်ရိုးညွှန်းတမ်းတစ်ခုကို အခြေပြု၍ စီစဉ်တင်ဆက်သည့် သဘာဝကျသည့် ရုပ်မြင်သံကြားဇာတ်လမ်းတွဲများဖြင့် မျိုးချက်နိုင်သည်ဟု ဆိုကြပါသည်။²⁵ အပြန်အလှန်လေးစားမှုနှင့် ယုံကြည်မှုများကို အားပေးသည့် ဆက်ဆံတည်ဆောက်မှုများဖြင့် အမျိုးမျိုးသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများကို ကိုယ်စားပြုသည့် သရုပ်ဆောင်များဖြင့် ဇာတ်အိမ်တည်ရပါမည်။ အလားတူပင် ကျယ်ပြန့်သော အမြင်အမျိုးမျိုးရှိသည့် ကြည့်ရှုသူများကို ခိုင်ခိုင်မာမာစည်းရုံးဆွဲဆောင်နိုင်ရန်အတွက် ရုပ်မြင်သံကြားထုတ်လုပ်ရိုက်ကူးရေးအဖွဲ့ကိုလည်း မတူညီသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများဖြင့် စုပေါင်းဖွဲ့စည်းရပါမည်။

နည်းပညာဆိုင်ရာ အစိတ်အပိုင်းများ (Technical Elements)

ရည်ရွယ်သည့် ပရိသတ်အမျိုးအစား (Target audience)	အထွေထွေ (သို့) ဘယ်တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအားလုံးလွှမ်းမိုးပါ
တင်ပြမှု ပုံသဏ္ဌာန် (Format)	ရုပ်မြင်သံကြား ဇာတ်လမ်းတွဲ၊ ပထမဆုံးအနေဖြင့် ပြည်ပအသံလွှင့်ဌာနများမှ စတင်သင့်သည်
အသံလွှင့်အခန်းကဏ္ဍ (Broadcast Components)	အပတ်စဉ်၊ ဗမာနှင့် တိုင်းရင်းသားဘာသာများဖြင့် ထုတ်လွှင့်သည့် မိနစ် ၃၀ ဇာတ်လမ်းများ
ပျံ့နှံ့ရေးကော်မရှင်အခန်းကဏ္ဍများ (Outreach Components)	ရေဒီယိုအသံလွှင့်မှုအဖြစ်လည်း ကူးပြောင်းထုတ်လွှင့်နိုင်ခြင်း အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများအတွက် လူမျိုးပေါင်းစုံ ဆွေးနွေးပွဲများကို အားပေးလှုံ့ဆော်ရန်အတွက် သင်ကြားမှုအထောက်အကူအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ခြင်း ဇာတ်လမ်းတွဲများကို ဒီဗီဒီ (DVD) နှင့် ဇာတ်လမ်းရေးသားချက်များနှင့်တကွ စာသင်ကျောင်း ဆရာ၊ ဆရာမများသို့၊ မြို့၊ ချို့ခြင်းဖြင့် ပညာရေးစနစ်အတွင်းသို့၊ ပေါင်းစပ်နိုင်ခြင်း ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုကို အလေးအနက်ထောက်ခံသည့် ပြည်တွင်းမှ ထင်ရှားသောအနုပညာရှင်များ (ဥပမာ အဂ္ဂနာ) က ဇာတ်လမ်းတွဲများတွင် ဧည့်သည်သရုပ်ဆောင်အဖြစ် ပါဝင်ခြင်း ဇာတ်လမ်းနှင့် ဇာတ်အိမ်အကြောင်း ထပ်မံဆွေးနွေးရန်နှင့် ပါဝင်သော သရုပ်ဆောင်များနှင့် ပရိသတ်ကြား အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်နိုင်ရန် Facebook တွင် အင်တာနက်ဆွေးနွေးပွဲ (Online Forum) အစီအစဉ်တစ်ခုကို ကမကထပြုစနစ်တိုးခြင်း

ရည်ရွယ်သည့် ရလဒ်များ (Desired Outcomes)

အသိအမြင် (Knowledge)	တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအကြား အတွေ့အကြုံများနှင့် နေ့စဉ် တစ်ဦးချင်းစီ၏ ဘဝများကို ဝိသိန်းနားလည်သိမြင်ခြင်း အခြားတစ်ယောက်/တစ်စုကို မကောင်းမြင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် အကျိုးဆက်များကို တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ သိမြင်နားလည်ခြင်း တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများအကြား တူညီမှုများနှင့် ကွဲပြားမှုများ၊ မတူညီသော သမိုင်းအစဉ်အလာများ၊ ယဉ်ကျေးမှုများ၊ နာကျင်မှုများကို နားလည်ခြင်း
စိတ်နေသဘောထား (Attitude)	မြန်မာနိုင်ငံတွင်းမှ တစ်သီးပုဂ္ဂလများ၊ အုပ်စုများ၊ အသိုင်းအဝိုင်းများအကြား လူမျိုးစုဆိုင်ရာအပြန်အလှန်ယုံကြည်မှုများ တိုးပွားခြင်း တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအတွင်း ငြင်းပယ်ခံရမှုနည်းလားသည်ဟု ခံစားပြီး ဗမာလူများစုကလည်း အခြားတိုင်းရင်းသားများအား တန်းတူညီမျှ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်များဟု အသိအမှတ်ပြုခြင်း တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအတွင်း အခြားအုပ်စုများအပေါ် လေးစားမှုမြင့်မားပြီး ဗမာလူများစုအပေါ်တွင် ထားရှိသည့် "ငါတို့နှင့်သူတို့" (Us-versus-them) ဆိုသည့်အတွေးအခေါ်ကို စွန့်လွှတ်ခြင်း မတူကွဲပြား၊ ခြားနားသော ညီညွတ်မှုဖြင့် နိုင်ငံတော်အား ရှေ့သို့ဆက်လက်ချီတက်နိုင်သည်ဟု နိုင်ငံသားများ ယုံကြည်ကြခြင်း
အပြုအမူ (Behavior)	နိုင်ငံသားများအကြား အခြားတိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ၏ အကြံဉာဏ်များကို လက်ခံခြင်း နိုင်ငံသားများက အခြားသော တိုင်းရင်းသားများအပေါ် သည်းခံမှုနှင့် လေးစားမှုကို နည်းလမ်းအသစ်များဖြင့် လက်တွေ့ဖော်ပြခြင်း နိုင်ငံသားများအားလုံးက အခြားသော တိုင်းရင်းသားများနှင့် ပတ်သက်၍ ပြဿနာဖြေရှင်းနည်းအသစ်များကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်း

၂။ စုံစမ်းစစ်ဆေးသတင်းပို့ခြင်း ရေဒီယို/ရုပ်မြင်သံကြားအစီအစဉ် (Investigative Reporting Radio/Television Program)

“မြန်မာနိုင်ငံ၏ သူရဲကောင်းများ”။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအကြား ကွဲပြားမှုများအပြင် မြန်မာနိုင်ငံမှ ဘာသာရေးအုပ်စုများအတွင်း တင်းမာမှုများမြင့်မားနေသည့် အခြေအနေကို အထူးပြုပြောကြားကြပါသည်။ အဆိုပါ ကွာဟမှုများကို ပေါင်းကူးပေးနိုင်ရန်နှင့် မတူကွဲပြားသော အုပ်စုများအကြား ဆန့်ကျင်ဘက် မကောင်းမြင်မှုများကို လျော့နည်းစေရန် မြန်မာနိုင်ငံမှ သူရဲကောင်းများအကြောင်း စုံစမ်းစစ်ဆေးသတင်းပို့သည့် အခန်းဆက် အစီအစဉ်များဖြင့် ဖြေရှင်းနိုင်ပါသည်။ သတင်းပို့ချက်အတိုများဖြင့် မတူညီသော တိုင်းရင်းသားများ၊ ဘာသာရေးအုပ်စုများမှ သာမန်ပြည်သူများက ၎င်းတို့၏ သေးငယ်သော ကိုယ်ကျိုးစွန့်ဆောင်ရွက်ချက်များဖြင့် အခြားသူများအတွက် ကူညီဖြေရှင်းပေးပုံ၊ သက်ဆိုင်ရာ အသိုင်းအဝိုင်းများကို ကူညီထောက်ပံ့ပုံ၊ အကြမ်းဖက်မှုများကို ကာကွယ်တားဆီးပုံများကို ဖော်ထုတ်တင်ဆက်နိုင်ပါလိမ့်မည်။ ဥပမာအားဖြင့် မိတ္ထီလာမြို့နယ်တွင် ဘာသာရေးပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားနေချိန်တွင် ဗွတ်ဆလင် (၄၀၀) ခန့်အား လက်ခံစောင့်ရှောက်ပေးသည့် ဗုဒ္ဓဘာသာ ရဟန်းတော်တစ်ပါး၏ အကြောင်းကို သတင်းပို့တင်ဆက်ခြင်းမျိုး ဖြစ်ပါသည်။

နည်းပညာဆိုင်ရာ အစိတ်အပိုင်းများ

ရည်ရွယ်သည့် ပရိသတ်အမျိုးအစား	မြန်မာနိုင်ငံမှ ပြည်သူများအားလုံး
တင်ပြမှု ပုံသဏ္ဌာန်	ရေဒီယိုနှင့် ရုပ်မြင်သံကြားမှ ထုတ်လွှင့်မည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးသတင်းပို့ခြင်း အစီအစဉ်အတိုများ
အသံလွှင့်အခန်းကဏ္ဍ	ရုပ်မြင်သံကြား။ ။ သတင်းပို့ချက်အတိုကလေးများပါဝင်သော တစ်ပတ်တစ်ကြိမ် မိနစ် (၃၀) စာ အစီအစဉ် ရေဒီယို။ ။ တစ်ပတ်လျှင် နှစ်ကြိမ် (၁၅) မိနစ်စာ အစီအစဉ်များ
ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိမှုအခန်းကဏ္ဍများ	အဆိုပါ သတင်းပို့ချက်အစီအစဉ်မှ သီးခြားတယ်လီဖုန်းလိုင်း တစ်လိုင်း ဖွင့်လှစ်ထားပြီးနိုင်ငံတစ်ဝှမ်းမှသူရဲကောင်းတို့၏တာဝန်ယူအဖြစ်အပျက်အသစ်များအား လက်ခံစုဆောင်းခြင်း၊ သတင်းအချက်အလက်များကို လူမှုဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက်များနှင့် ကျေးလက်ဒေသမှ ပေးပို့သော စာများမှလည်း လက်ခံရရှိခြင်း အစီအစဉ်ထုတ်လွှင့်နေသည့်အချိန်အတွင်း ပရိသတ်များအား (တယ်လီဖုန်းလိုင်းမှတစ်ဆင့်) တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆွေးနွေး၍ တိုင်းရင်းသားရေးရာနှင့် ဘာသာရေးတင်းမာမှုပြဿနာများကို အခြေရှာရန်စီစဉ်ပေးခြင်း လူကြိုက်အများဆုံးနှင့် စိတ်ဝင်စားဖွယ်အကောင်းဆုံးအစီအစဉ်များကို သတင်းမှတ်တမ်း (Documentaries) အသွင်ဖြင့် အများပြည်သူဝန်ဆောင်မှု အသံလွှင့်အစီအစဉ်များမှ ထုတ်လွှင့်နိုင်ရန် ထုတ်လုပ်ခြင်း

ရည်ရွယ်သည့် ရလဒ်များ

အသိအမြင်	နိုင်ငံသားများအကြား အခြားသော ကိုးကွယ်ရာဘာသာများ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာ တရားများကို ဝိသိသိနားလည်ခြင်း မတူညီသော လူမျိုးစုများ၊ ဘာသာကိုးကွယ်သူများနှင့် အတူတကွ ရင်ဆိုင်နေရသော ပြဿနာများကို သိမြင်ခြင်းနှင့် ပြဿနာဖြေရှင်းရေး ဖြစ်နိုင်ခြေနည်းလမ်းများကို သိမြင်လာခြင်း ကိုးကွယ်ရာဘာသာများတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနှင့် ပတ်သက်၍ အချို့သော သတင်းရရှိသည့် အရင်းအမြစ်များသည် အခြား အရင်းအမြစ်များထက် ပို၍ယုံကြည်စိတ်ချရသည်ဟု နားလည်ခြင်း
စိတ်နေသဘောထား	မြန်မာနိုင်ငံသည် ဘာသာပေါင်းစုံ၊ လူမျိုးပေါင်းစုံ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်သော နိုင်ငံဖြစ်သည်ဟု လက်ခံခြင်း အခြားဘာသာကိုးကွယ်သူများနှင့် လူမျိုးများအပေါ် သည်းခံနားလည်ပြီး မကောင်းမြင်လိုစိတ်နည်းပါးခြင်း ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်သည့် အရည်အသွေးရှိသည်ဟု ယုံကြည်ခြင်း
အပြုအမူ	သူရဲကောင်းများအကြောင်း သတင်းပို့ချက်များမှရရှိသော သင်ခန်းစာများကို အသုံးပြု၍ မိမိတို့အသိုင်းအဝိုင်းအတွင်းမှ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းခြင်း ဘာသာပေါင်းစုံ၊ လူမျိုးပေါင်းစုံ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ခြင်း၊ အမှန်းတရားနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို လျှို့ဝှက်သော ဟောပြောမှုများကို သည်းခံနိုင်စိတ်မရှိခြင်း

၃။ သောတရုပ်များကိုယ်တိုင်ပါဝင်သည့် ရေဒီယို/ရုပ်မြင်သံကြား စကားပြောပွဲများ (Participatory Radio-Television Talk Show)

“ဒေသဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများ၊ အမျိုးသားအဆင့် ဆွေးနွေးပွဲများ”၊ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခွဲသုများက အစိုးရနှင့် ပြည်သူများအကြား နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်းတည်ရှိနေသည့် မယုံကြည်မှုများ၊ အထူးသဖြင့် ဒေသဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံတော်အဆင့်နယ်ပယ်များတွင် ဆက်လက်တည်ရှိနေဆဲဖြစ်သည့် “ငါတို့ဘက်နှင့် သူတို့ဘက်” ဆိုသည့် စိတ်နေသဘောထားကို အထူးပြု ပြောဆိုကြပါသည်။ ဒေသဆိုင်ရာအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များကို အစိုးရက ခန့်အပ်သောအရာရှိများက ဦးဆောင်သည်ဖြစ်၍ ဗမာနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအတွက် ၎င်းတို့၏ အသံများကို ရင်ဖွင့်ရန် အလွန်အခက်အခဲရှိနေပါသည်။ ဒေသဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများကို ပရိသတ်များ၏ တောင်းဆိုမှုဖြင့် ဖော်ညွှန်းတင်ပြသည့် နိုင်ငံရေးစကားပြောပွဲများ ရေဒီယိုမှ ထုတ်လွှင့်ခြင်းဖြင့် ဤအခက်အခဲကို ဖြေရှင်းနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါအစီအစဉ်ကို ဒေသဆိုင်ရာအတွက်သာမကပဲ သယံဇာတပစ္စည်းများ ခွဲဝေအသုံးပြုခြင်း၊ အကတိလိုက်စားမှုစသည့် နိုင်ငံတော်အဆင့်အကြောင်းအရာများ အတွက်ပါ အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါအစီအစဉ်တွင် သဘောထားပျော့ပြောင်းမှုတစ်ခုသာ ပရိသတ်များပါဝင်၍ ဖိတ်ကြားထားသည့် မတူညီသော တိုင်းရင်းသားများ၊ အစိုးရဌာနများမှ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် အပြန်အလှန်ဆွေးနွေးငြင်းခုံနိုင်စေနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါအစီအစဉ်ကို ရုပ်မြင်သံကြားအတွက်ပါ အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

နည်းပညာဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များ

ရည်ရွယ်သည့် ပရိသတ်အမျိုးအစား	မြန်မာနိုင်ငံမှ ပြည်သူများအားလုံး၊ ဒေသဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံတော်အဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချသူများ
တင်ပြမှု ပုံသဏ္ဌာန်	တစ်ပတ်တစ်ကြိမ်လွှင့် ရေဒီယိုအစီအစဉ်၊ တိုက်ရိုက်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းနှင့် နားထောင်သူများကိုယ်တိုင် တယ်လီဖုန်းမှတစ်ဆင့် ပါဝင်ဆွေးနွေးနိုင်သည့်
အသံလွှင့်အခန်းကဏ္ဍ	ဒေသအလိုက်နှင့် နိုင်ငံတော်အဆင့် အရေးကြီးသော အကြောင်းအရာများကို အကျဉ်းချုပ်တင်ပြခြင်း အစီအစဉ်ထုတ်လွှင့်သူက ဖိတ်ကြားထားသော ဧည့်သည် (သို့မဟုတ်) ဧည့်သည်များအား မေးမြန်းခြင်း နားထောင်နေသူများမှ တယ်လီဖုန်းမှတစ်ဆင့် ဧည့်သည် (သို့မဟုတ်) ဧည့်သည်များအား မေးခွန်းများ မေးမြန်းခြင်း၊ မှတ်ချက်များပြောကြားခြင်း ဧည့်သည် (သို့မဟုတ်) ဧည့်သည်များ၏ နားထောင်သူများသို့ တုန့်ပြန်ချက်များအား ဆွေးနွေးခြင်း
ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိမှုအခန်းကဏ္ဍများ	အစီအစဉ်မှ ထုတ်လွှင့်မည့် အကြောင်းအရာခေါင်းစဉ်များနှင့် ဖိတ်ကြားသင့်သော ဧည့်သည်များအား ပရိသတ်ထံမှ အကြံပြုချက် တောင်းခံခြင်း နားထောင်သူ ပရိသတ်ထံမှ ဧည့်သည်များအား မေးခွန်းများ မေးမြန်းနိုင်ခြင်း ဒေသဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံတော်အဆင့်မှ ဖိတ်ကြားထားသော အစိုးရအဖွဲ့ ကိုယ်စားလှယ်များက ဆွေးနွေးသည့်အကြောင်းအရာများနှင့် ပတ်သက်သည့် ဆောင်ရွက်ရန်ကိစ္စများကို အဆုံးအဖြတ်ပြုနိုင်ခြင်း သက်ဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာကို ဖြေရှင်းသည့် အရာရှိများ၏ တိုးတက်မှုအခြေအနေကို တိုင်းတာနိုင်ရန် အတွက် နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် ဆက်သွယ်ရမည့် တယ်လီဖုန်းနံပါတ်များ (သို့မဟုတ်) SMS ပို့ရမည့် Code နံပါတ်များ ရရှိခြင်း အောင်မြင်မှု (သို့မဟုတ်) ရုံးခန်းများကို စနစ်တကျ မှတ်တမ်းတင်နိုင်ပြီး ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန် ကိစ္စများနှင့် ရုံးခန်းမှအတွက် တာဝန်ရှိသူများကို သိရှိနိုင်ခြင်း နောက်ဆက်တွဲအစီအစဉ်များတွင် ပြီးခဲ့သည့်အပတ်မှ ပြဿနာများကို ပြန်လည် လေ့လာဆွေးနွေးပြီး သင်ခန်းစာများထုတ်ယူခြင်းနှင့် အခြေအတုရှာခြင်း

ရည်ရွယ်သည့် ရလဒ်များ

အသိအမြင်	နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့သည် ၎င်းတို့၏လိုအပ်ချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ အစိုးရတာဝန်ရှိသူများနှင့် ဆက်သွယ်ပြောဆိုနိုင်ပြီး အစိုးရတာဝန်ရှိသူများ၏ တာဝန်ခံမှုကို တောင်းဆိုနိုင်သည်ဟု နားလည်ခြင်း နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့သည် ဒေသဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံတော်အဆင့် အရေးကြီးကိစ္စများနှင့်ပါသက်၍ မီဒီယာမှ တစ်ဆင့် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ဖော်ပြနိုင်စွမ်းရှိသည်ဟု ယုံကြည်ခြင်း တူညီသော ပြဿနာများ၊ အလားအလာရှိသော အခြေများအားလုံးသည် နိုင်ငံတွင်းရှိ ပြည်သူအားလုံးအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည်ဟု သိနားလည်ခြင်း အစိုးရအရာရှိများနှင့် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များက အာဏာခွဲဝေခြင်း၊ ဖွင့်လင်းပြင်သော အုပ်ချုပ်ခြင်းတို့မှ ၎င်းတို့ အကျိုးစီးပွားများကို ခြိမ်းခြောက်နိုင်သည်မဟုတ်ဟု နားလည်ခြင်း
စိတ်နေသဘောထား	အစိုးရသည် ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်ပြီး ဝန်ဆောင်မှုများကို ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည်ဟု နိုင်ငံသားများက ယုံကြည်စိတ်ချခြင်း ကိုယ်တိုင်ပါဝင်ပတ်သက်မှုနှင့် ဆောင်ရွက်မှုများက တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှုကို သေချာစေနိုင်သည်ဟု ယုံကြည်မှုရှိသော နိုင်ငံသားများ တိုးပွားလာခြင်း နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုဖြစ်စဉ်သည် အာဏာနှင့် သယံဇာတအရင်းအမြစ်များခွဲဝေရေးဆိုင်ရာ နည်းလမ်းဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ခြင်း
အပြုအမူ	ပြည်သူလူထုမှ အစိုးရအရာရှိများ၏ တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှုများကို (များသောအားဖြင့်) မီဒီယာမှတစ်ဆင့် တောင်းဆိုချက်များ ပြင်းပွားလာခြင်း အခြားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် ပြဿနာများနှင့် ပဋိပက္ခများကို မည်သို့မည်ပုံဖြေရှင်းကြသည်ကို ဖော်ပြသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ပိုမိုရှာဖွေခြင်း အုပ်ချုပ်မှုနှင့် သယံဇာတအရင်းအမြစ်များခွဲဝေခြင်းတွင် နိုင်ငံသားများ တိုက်ရိုက်ပါဝင်နိုင်သည့် နည်းလမ်းအသစ်များကို ရှာဖွေခြင်း

၄။ ကောလာဟလများကို ဟာသဖြင့် တုန်ပြန်သည့် ရေဒီယိုအစီအစဉ် (Countering Rumor Radio Satire Program)

“ရေကန်တစ်ဝိုက်မှာ”။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူ အများက ကျေးလက်ဒေသနှင့် တိုင်းရင်းသားနယ်မြေများတွင် ကောလာဟလများက ပြည်သူတို့၏ အမြင်သဘောထားကို ပုံသွင်းရာနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများကို လှုံ့ဆော်ဖန်တီးရာတွင် အောင်မြင်နေသည်ဟု ပြောကြပါသည်။ ပြည်သူအများက ဘာသာပေါင်းစုံနှင့် လူမျိုးပေါင်းစုံဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခသတင်းအချက်အလက်များကို မစစ်မဆေးပဲ လက်ခံယုံကြည်တတ်သည့် အခြေအနေမျိုးတွင် ကောလာဟလများသည် အထူးတလည် ကြောက်စရာကောင်းလှပါသည်။ ဤဟာသအစီအစဉ်သည် အဓိကဇာတ်ကောင်များက ရုပ်ကွက်/ကျေးရွာတစ်ခု၏ ရေတွင်းတစ်ခုအနီး စုဝေးပြီး နောက်ဆုံးကြားသိရသည့် ကောလာဟလများကို ဆွေးနွေးကြသည့် ဇာတ်အိမ်ဖြစ်ပါသည်။ ရေတွင်း/ရေကန်ဆိုသည်မှာ ကျေးလက်နေ ပြည်သူများ စုဝေး၍ သတင်းအချက်အလက်ဖလှယ်ရာ နေရာဖြစ်ပါသည်။

နည်းပညာဆိုင်ရာ အစိတ်အပိုင်းများ

ရည်ရွယ်သည့် ပရိသတ်အမျိုးအစား	ကျေးလက်ဒေသ ပြည်သူများ၊ ခေါင်းဆောင်များ၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချသူများ
တင်ပြမှု ပုံသဏ္ဌာန်	ရေဒီယိုအသံလွှင့်ဇာတ်လမ်းနှင့် တယ်လီဖုန်းမှ တဆင့် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆွေးနွေးခြင်းအစီအစဉ်
အသံလွှင့်အခန်းကဏ္ဍ	အပတ်စဉ် (၁၅) မိနစ်စာ မြန်မာဘာသာနှင့် တိုင်းရင်းသားဘာသာအစီအစဉ်များ၊ အခြေအပျက်များကို အကျဉ်းချုပ်ရှင်းပြသည့် နောက်ဆက်တွဲ ဆွေးနွေးခန်းအစီအစဉ်
ပျံ့နှံ့ရေးကိရိယာအခန်းကဏ္ဍများ	လူမှုဆက်ဆံရေးကွန်ရက်များနှင့် ဒေသအသိုင်းအဝိုင်းများတွင် တွေ့ရသည့် ကောလာဟလများကို ဝေဖန်လှောင်ပြောင်သည့် ဇာတ်လမ်း၊ နားထောင်သူများမှ နားလည်မှုလွှဲစေနိုင်သည်ကို ရှောင်ကြဉ်နိုင်ရန်အတွက် ဇာတ်လမ်းတစ်ခုလုံးတွင် သိပ်အရေးကြီးလှသော ကောလာဟလများကိုသာ ဦးစားပေးဝေဖန်မည် ဒေသဆိုင်ရာ ခေါင်းဆောင်များ စသည့် ဖိတ်ကြားထားသော စဉ်သည်များ၊ တယ်လီဖုန်းမှ တဆင့်ဆွေးနွေးသူများပါဝင်ပြီး အစီအစဉ်ထုတ်လွှင့်သူ ဦးဆောင်သည့် ရေဒီယို ဆွေးနွေးပွဲအစီအစဉ်၊ ပို၍အန္တရာယ်ကြီးသော ကောလာဟလများကို ထည့်သွင်းဆွေးနွေးမည် အချို့သော ကောလာဟလများ၏ အန္တရာယ်ကြီးမှုကို ဖော်ပြသည့် ပုံနှိပ်နှင့် အင်တာနက်မီဒီယာတွင် တွေ့ရသော ကာတွန်းများ ရေဒီယိုဆွေးနွေးပွဲအစီအစဉ်တွင် ကောလာဟလများကို ချေဖျက်သည့် အခြေအပျက်အမှန်များကို တင်ပြခြင်း၊ ၎င်းတင်ပြချက်များ၊ ဆွေးနွေးချက်များကို အင်တာနက်တွင်လည်း ဖော်ပြခြင်း လူမှုဆက်ဆံရေးကွန်ရက်များတွင် ကောလာဟလများ မည်သို့ မည်ပုံ ဖြန့်ချိနေသည်၊ ပျံ့နှံ့နေသည်ကို လေ့လာရန်နှင့် ရေဒီယိုအစီအစဉ်နှင့် အင်တာနက်ဆွေးနွေးပွဲများမှ တင်ပြသော အခြေအပျက်အမှန်၊ အချက်အလက်အမှန်များက မည်သို့ သက်ရောက်မှုရှိသည်ကို သိရှိနိုင်ရန်အတွက် လူမှုဆက်ဆံရေးကွန်ရက်များကို စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း

ရည်ရွယ်သည့် ရလဒ်များ

အသိအမြင်	နိုင်ငံသားများက ကောလာဟလ၏ ဩဇာသက်ရောက်မှုနှင့် ၎င်းကောလာဟလများကို ယုံကြည်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် မကောင်းသောအကျိုးဆက်များကို နားလည်ခြင်း
	နိုင်ငံသားများက သတင်းအချက်အလက်များကို စစ်ဆေးရန် အရေးကြီးကြောင်းနှင့် မဟူသည့်သော သတင်းအရင်းအမြစ်များကိုလည်း နှိုင်းယှဉ် လေ့လာသင့်ကြောင်း နားလည်ခြင်း
	နိုင်ငံသားများက ကောလာဟလများကို လက်မခံပဲ ငြင်းပယ်ခြင်းဖြင့် ဘာသာမတူ၊ လူမျိုးမတူသူများအကြောင်းကို ပို၍နားလည်နိုင်သည်ဟု သိနားလည်ခြင်း
စိတ်နေသဘောထား	ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် သတင်းအချက်အလက်များကို စစ်ဆေးသင့်သည်ဟု ယုံကြည်ခြင်း
	အခြား ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အုပ်စုများ၏ သီးခြားစီဖြစ်သော သမိုင်းအစဉ်အလာ၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် မဏ္ဍတပ်များကို ယုံကြည်မှုရှိခြင်း
အပြုအမူ	တစ်စုံတစ်ရာ မဆောင်ရွက်မီ သတင်းအချက်အလက်များကို စစ်ဆေးခြင်း
	စိတ်ချယုံကြည်ရသော သတင်းအရင်းအမြစ်များကို ရှာဖွေခြင်း၊ သတင်းမှားများကို တုန့်ပြန်ခြင်း
	အခြားပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အုပ်စုများကို နှိမ့်ချစော်ကားသော သတင်းအချက်အလက်များကို ငြင်းပယ်ခြင်း၊ သည်းခံခြင်းနှင့် အပြန်အလှန်လေးစားခြင်းစိတ်တတ်ကို မွေးမြူခြင်း

၅။ မီဒီယာနည်းလမ်းပေါင်းစုံဖြင့် အထိအခိုက်မခံသော ပဋိပက္ခများကို သတင်းဖော်ပြခြင်း (Multimedia Conflict-Sensitive Reporting)

မီဒီယာလောကမှ သတင်းသမားများအား သတင်းတန်းပို့ချခြင်းကို လိုအပ်ချက်တစ်ရပ်အဖြစ် အများက အသိအမှတ်ပြုကြသော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် လက်ရှိဖြစ်ပွားနေဆဲဖြစ်သော ပဋိပက္ခများနှင့်ပတ်သက်၍ သတင်းပေးပို့ရာတွင် အရည်အတွက်ချော၊ အရည်အချင်းပါ မြှင့်တင်ခြင်းသည်လည်း အရေးကြီးသော လိုအပ်ချက် တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ဗမာလူမျိုး သတင်းသမားတစ်ဦးနှင့် တိုင်းရင်းသားသတင်းသမားတစ်ဦးတို့ကို အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့အနေဖြင့် ရွေးချယ်တွဲဖက်၍ လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးပြီး လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ၊ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု အငြင်းပွားမှုများ စသည့် အထိအခိုက်မခံသော ပဋိပက္ခများဆိုင်ရာသတင်းများကို ပူးတွဲရေးသားပေးပို့စေခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ ပူးတွဲလှုပ်ရှားမှုကို ထောက်ပံ့အားပေးခြင်းဖြင့် ပရိသတ်များကို အဓိကကျသော ပဋိပက္ခများနှင့်ပတ်သက်သည့် အကြောင်းရင်းများ၊ ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော ဖြေရှင်းနည်းများကို မှန်မှန်ကန်ကန်နားလည်စေနိုင်ပါသည်။ ဤမီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းကို အစပိုင်းတွင် ပုံနှိပ်နှင့် အင်တာနက်မီဒီယာများတွင် စတင်အသုံးပြုနိုင်ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် ရေဒီယိုနှင့် ရုပ်မြင်သံကြားတို့မှ ထုတ်လွှင့်နိုင်ရန် ပြင်ဆင်အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

နည်းပညာဆိုင်ရာ အစိတ်အပိုင်းများ

ရည်ရွယ်သည့် ပရိသတ်အမျိုးအစား	တိုင်းရင်းသားများအားလုံး ပါဝင်သည့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပြည်သူများ
တင်ပြမှု ပုံသဏ္ဌာန်	ပုံနှိပ်မီဒီယာနှင့် အင်တာနက်မီဒီယာမှ အပတ်စဉ် စုံစမ်းစစ်ဆေးသတင်းဖော်ပြခြင်း
အသံလွှင့်အခန်းကဏ္ဍ	ဒေသဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံတော်အတွက် အရေးကြီးသော အကြောင်းအရာများကို သတင်းအကျဉ်းချုပ်တင်ပြခြင်း အစီအစဉ်ထုတ်လွှင့်သူမှ စိတ်ကြွေးထားသော ဧည့်သည် (သို့မဟုတ်) ဧည့်သည်များကို မေးမြန်းခြင်း နားထောင်နေသော ပရိသတ်မှ တယ်လီဖုန်း (သို့မဟုတ်) အင်တာနက်မှတစ်ဆင့် စိတ်ကြွေးထားသော ဧည့်သည် (သို့မဟုတ်) ဧည့်သည်များကို မေးမြန်းခြင်း နားထောင်သူများ၏ မှတ်ချက်များကို တုန့်ပြန်ဆွေးနွေးခြင်း
ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိမှုအခန်းကဏ္ဍများ	ပူးတွဲတင်ပြသော ဇာတ်လမ်းများကို အပတ်စဉ် မြန်မာနှင့် တိုင်းရင်းသားဘာသာများဖြင့် သတင်းပေးပို့ခြင်း၊ နယ်စပ်ဒေသများတွင် နေထိုင်သော တိုင်းရင်းသားထံ ရောက်ရှိပျံ့နှံ့စေရန်အတွက် အင်တာနက်မှလည်း ထုတ်လွှင့်ခြင်း အစီအစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် သတင်းပူးတွဲရေးသားသည့် ဗမာနှင့် တိုင်းရင်းသား သတင်းသမားများကို ရေဒီယိုနှင့် ရုပ်မြင်သံကြားတွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းပြီး ၎င်းတို့၏ ပူးတွဲသတင်းရေးသားမှု အတွေ့အကြုံများကို မျှဝေခြင်း ဒေသဆိုင်ရာ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှု အဖွဲ့အစည်းများက ပဋိပက္ခများဖြေရှင်းခြင်းကို အထောက်အကူပြုရန်အတွက် ထိပ်တန်းသတင်းပေးပို့ချက်များကို မှတ်တမ်းတင်ရန် ရှင်အဖြစ်စီစဉ်ခြင်း၊ ချီခြင်း ထိပ်တန်းသတင်းပို့အဖွဲ့အား "အထိအခိုက်မခံသော ပဋိပက္ခများဆိုင်ရာ အကောင်းဆုံး သတင်းသမားဆု" များ ချီးမြှင့်ခြင်း

ရည်ရွယ်သည့် ရလဒ်များ

အသိအမြင်	သတင်းသမားများအကြား လက်တွေ့အသုံးပြုနိုင်သည့် အထိအခိုက်မခံသော ပဋိပက္ခများဆိုင်ရာ သတင်းပေးပို့ခြင်းအရည်အသွေးများ မြင့်မားခြင်း၊ အခြားသော တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများနှင့် ပတ်သက်သည့် ပြဿနာများနှင့် အခြေအနေကို သိနားလည်မှု မြင့်မားခြင်း မြန်မာနိုင်ငံမှ ပဋိပက္ခများနှင့် တိုင်းရင်းသားဒေသမှ အကြမ်းဖက်မှုများကို ပြည်သူများအား သိနားလည်ခြင်း မြန်မာနိုင်ငံမှ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအားလုံး၏ သီးခြားစီဖြစ်သော သမိုင်းအစဉ်အလာများနှင့် အားလုံးနှင့်သက်ဆိုင်သော ပြဿနာများကို ပြည်သူများ သိရှိနားလည်ခြင်း
စိတ်နေသဘောထား	ပဋိပက္ခများနှင့်ပတ်သက်၍ ၎င်းတို့လက်ခံရရှိနေသော သတင်းအချက်အလက်များသည် မှန်ကန်စိတ်ချရသည်ဟု ပြည်သူများက ယုံကြည်ခြင်း တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအားလုံးက ၎င်းတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံမှ ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းခြင်းနှင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် တန်းတူညီမျှပါဝင်ရမည့် တာဝန်ရှိသူများဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ခြင်း သတင်းသမားများက ၎င်းတို့သည် ပဋိပက္ခများနှင့်ပတ်သက်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံပြည်သူများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လက်ခံယုံကြည်နိုင်သည့် တိကျသေချာသော သတင်းများပေးပို့နိုင်သည်ဟု ယုံကြည်မှုရှိခြင်း အစိုးရအရာရှိများအနေဖြင့် ပဋိပက္ခများနှင့်ပတ်သက်ပြီးသတင်းရေးသားမှုများ၏ အရည်အသွေးကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည့် ငြိမ်းခြောက်မှုများအပေါ် စိုးရိမ်စိတ်လျော့နည်းခြင်း
အပြုအမူ	မီဒီယာနည်းလမ်းအားလုံးတွင် ပဋိပက္ခများနှင့်ပတ်သက်၍ ပို၍မျှတသော သတင်းပေးပို့ခြင်း နိုင်ငံသားများက ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအပေါ် သည်းခံနိုင်စွမ်း လျော့နည်းလာခြင်း၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန်နည်းလမ်းများကို စဉ်းစားရာဓမ္မမြင်မားခြင်း အစိုးရ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်ရေးအဖွဲ့များက အထိအခိုက်မခံသော ပဋိပက္ခများဆိုင်ရာသတင်းပေးပို့ချက်များကို ၎င်းတို့၏ ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးရည်ရွယ်ချက်များကို အထောက်အကူပြုရန် အသုံးပြုခြင်း

မီဒီယာကို ပစ်မှတ်ထား၍ ဆောင်ရွက်ခြင်း (Media as Target)

၁။ တိုင်းရင်းသားဘာသာ ဒေသဆိုင်ရာမီဒီယာများတည်ထောင်ခြင်းနှင့် တိုင်းရင်းသားဘာသာထုတ်လွှင့်ချက်များ တိုးမြှင့်ခြင်း။ (Develop Ethnic Language Community Media and Increase Ethnic Language Content)

မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခအများစုသည် တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များတွင် ဖြစ်ပွားနေခြင်းကြောင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ အနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အသံများကို ဒေသဆိုင်ရာ မီဒီယာများ (ပုံနှိပ်နှင့် ရေဒီယို) မှထုတ်လွှင့်နိုင်ရန်နှင့် ပင်မမီဒီယာများတွင် တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားပြောချက်များ တိုးမြှင့်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ “လမ်းပြကြယ်” (The Guiding Star) နှင့် ကရင်သတင်းစဉ် (Karen News) တို့သည် ဒေသဆိုင်ရာမီဒီယာအနည်းငယ်မှ အချို့ဖြစ်ပြီး ဒေသဆိုင်ရာ အသိုင်းအဝိုင်းများက ယုံကြည်လက်ခံသည့် တိုင်းရင်းသားဘာသာ သတင်းပေးပို့ချက်များပိုမိုများပြားလာစေရန် အထောက်အကူပြုသည့် စံနမူနာများအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါ တိုင်းရင်းသားဘာသာဖြင့် သတင်းပေးပို့ချက်များကို မြန်မာဘာသာပြန်ဆို၍ မြန်မာသတင်းမီဒီယာများတွင် ဖော်ပြခြင်းဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံ နားလည်ခြင်းကို အားပေးနိုင်ပါသည်။

လိုအပ်ချက်များ (Requirements)

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများသည် မီဒီယာလုပ်ငန်းလိုင်စင်များကို ပြည်နယ်အစိုးရများထံမှ ရရှိခြင်း

ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနမှ ဒေသဆိုင်ရာ ရေဒီယိုအသံလွှင့်ဌာနများအတွက် အသံလှိုင်းများ (Frequencies) ကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း

တိုင်းရင်းသားမီဒီယာသမားများအား လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးခြင်းကို ဆက်လက်၍ တိုးချဲ့ခြင်း

ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေသည့် တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များတွင် တာဝန်ယူကြမည့် သတင်းသမားများကို တပ်မတော်မှ အကာအကွယ်ပေးရန်ကတိပြုခြင်း

နိုင်ငံတကာ အလှူရှင်များ၊ အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများနှင့် မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းများက ဒေသဆိုင်ရာ ဘာသာစကားဖြင့် ထုတ်လွှင့်သည့်အစီအစဉ်များကို ဆက်လက်၍ ထုတ်လွှင့်ခြင်း၊ ထောက်ပံ့ခြင်း၊ အားပေးခြင်း

ရည်ရွယ်သည့် ရလဒ်များ (Desired Outcome)

အသိအမြင် (Knowledge)

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအနေဖြင့် ၎င်းတို့သည် ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများမှ သတင်းသမားများရေးသားပေးပို့သော ယုံကြည်စိတ်ချရသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ရရှိနိုင်သည်ဟု နားလည်ခြင်း

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအနေဖြင့် ၎င်းတို့တွင် လက်နက်ကိုင်အုပ်စုများမှ ဖြန့်ချိသော သတင်းအချက်အလက်များထက် ပို၍ကျယ်ပြန့်သော သတင်းအချက်အလက်များကို ရွေးချယ်နိုင်စွမ်းရှိသည်ဟု သိနားလည်ခြင်း

ရန်ကုန်အခြေစိုက် ပင်မမီဒီယာများအနေဖြင့် တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားဖြင့် သတင်းထုတ်လွှင့်ချက်များကို မြန်မာဘာသာပြန်ဆိုပြီး ဗမာလူများစုပရိသတ်ထံ ပြန့်ချိနိုင်သည်ဟု လက်ခံနားလည်ခြင်း၊ ဤသို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ သမိုင်းအစဉ်အလာနှင့် နာကျင်ချက်များကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် နားလည်မှုရှိစေခြင်း

စိတ်နေသဘောထား (Attitude)

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင် ၎င်းတို့၏ အသံကို ထုတ်လွှင့်နိုင်သည်ဟု ခံစားရခြင်း၊ ၎င်းတို့သည် သားကောင်များဖြစ်ကြသည်ဟု ခံစားရမှုများ လျော့နည်းလာခြင်း

တိုင်းရင်းသားဘာသာဖြင့် ထုတ်လွှင့်မှုအစီအစဉ်များကို တိုးချဲ့ခြင်းဖြင့် ပြည်သူလူထု၏ မီဒီယာအပေါ် ယုံကြည်မှုကို တဖြည်းဖြည်းချင်း ပြန်လည်တည်ဆောက်နိုင်ခြင်း

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများကိုယ်တိုင် တင်ပြသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များကို ပိုမိုရရှိခြင်းဖြင့် ဗမာလူများစုပရိသတ်များအကြား တိုင်းရင်းသားများ၏ အမြင်များကို ပိုမိုသိမြင်လာခြင်း

အပြုအမူ (Behavior)

ဒေသဆိုင်ရာ မီဒီယာအသစ်များမှ အဆင့်အတန်းမြင့်၊ အရည်အသွေးမြင့် တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားအစီအစဉ်များကို ပိုမိုထုတ်လွှင့်ခြင်း

တိုင်းရင်းသားများကိုယ်တိုင် ပေးပို့သော တိုင်းရင်းသားဘာသာ ထုတ်လွှင့်ချက်အသစ်များက အဆိုပါ တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများနှင့် ဗမာလူများစုအကြား ပဋိပက္ခ ဖြေရှင်းခြင်းဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲများဖြစ်ပေါ်လာရန် အားပေးခြင်း

၂။ မီဒီယာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းတောင်းပန်မှုများကို အဆင့်မြှင့်တင်ခြင်း။ (Improving the Media Regulatory Framework)

ယခုအစီရင်ခံစာအတွက်တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ ပြုလုပ်နေစဉ်ကာလအတွင်း စာနယ်ဇင်းဆိုင်ရာဥပဒေကြမ်းတစ်ခု ရေးဆွဲရေးနှင့် ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် စာနယ်ဇင်းကောင်စီတို့မှ အပြိုင်ရေးဆွဲနေသော ဥပဒေကြမ်းများနှင့် ပတ်သက်သည့် ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ယင်းဥပဒေကြမ်းများကို စဉ်းစားနေချိန်မှာပင် ယင်းမူကြမ်းများတွင် ပါဝင်နေသည့် သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်ကို ကန့်သတ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ပြင်ဆင်ရေးနှင့် သတင်းအချက်အလက်များလွတ်လပ်စွာရရှိရေး၊ တယ်လီဖုန်းဆက်သွယ်မှုများကို လွတ်လပ်စွာဆက်သွယ်ခွင့်ပြုရေး စသည်များနှင့်သက်ဆိုင်သော ဥပဒေများဖြစ်ပေါ်ရေးအတွက် ဆက်လက် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် ၁၉၆၂ ခုနှစ်၊ ပုံနှိပ်ခြင်းနှင့် ထုတ်ဝေသူများဆိုင်ရာဥပဒေ၊ ၂၀၀၄ ခုနှစ် အီလက်ထရွန်းနစ်ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေ စသည့် သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်ကို ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်သည့် တည်ဆဲဥပဒေများကို ဖျက်သိမ်းရန်လည်း ပါဝင်ပါသည်။

လိုအပ်ချက်များ

မီဒီယာစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ပြောင်းလဲခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ မီဒီယာများကိုယ်တိုင် ပါဝင်စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်း

ဒေသဆိုင်ရာ မီဒီယာများ၊ အစိုးရ နှင့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများအကြား တိုးတက်ကောင်းမွန်သော ဥပဒေများပြဋ္ဌာန်းနိုင်ရေးနှင့် မှန်ကန်စွာအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် ဆွေးနွေးပွဲများ ကျင်းပခြင်း

ဥပဒေအသစ်၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ပြည်သူလူထုမှ သိနားလည်စေရန် သတင်းပေးပို့သော လှုံ့ဆော်မှုများ

ရည်ရွယ်သည့် ရလဒ်များ

အသိအမြင်

စာနယ်ဇင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေအသစ်များက မည်သည့်ကို ခွင့်ပြု၍ မည်သည့်ကို တားမြစ်သည်ကို စာနယ်ဇင်းသမားများ၊ အစိုးရနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများမှ သိနားလည်ခြင်း

မီဒီယာသမားများအနေဖြင့် လွတ်လပ်စွာ ဟောပြောခွင့်နှင့် စာပေလွတ်လပ်ခွင့်များဆိုင်ရာ ဥပဒေပြုရေး စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှုများသည် ရေရှည်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများဖြစ် သည်ဟု သဘောပေါက်နားလည်ခြင်း

နိုင်ငံသားများနှင့် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် မီဒီယာဆိုင်ရာ ဥပဒေအသစ်များပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် ပို၍ ပွင့်လင်း မြင်သာသော အုပ်ချုပ်မှုစနစ်နှင့် အာဏာခွဲဝေရေးများအတွက် မြေလှမ်းတစ်လှမ်းတိုးလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု သဘောပေါက်နားလည်ခြင်း

စိတ်နေသဘောထား

မြန်မာစာနယ်ဇင်းသမားများအနေဖြင့် အချို့သော အကြောင်းအရာများကို သတင်းဖို့ရာတွင် ၎င်းတို့၏ လွတ်လပ်ခွင့်အပေါ်တွင် ယုံကြည်မှုရှိခြင်း

နိုင်ငံသားများက မီဒီယာအပေါ် ယုံကြည်မှုရှိပြီး ၎င်းတို့အနေဖြင့် ယုံကြည်စိတ်ချရသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ဒေသဆိုင်ရာမီဒီယာမှ ရရှိနိုင်သည်ဟု ယုံကြည်ခြင်း

အပြုအမူ

သတင်းသမားများနှင့် အယ်ဒီတာများအား လွတ်လပ်ခွင့်ပိုမိုသည့် မီဒီယာဥပဒေများကို ပြဋ္ဌာန်းအတည်ပြုခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း

သတင်းသမားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ကျွမ်းကျင်မှုကို အနောက်အယုတ်မရှိ ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း

နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် မီဒီယာမှ ရရှိသော ယုံကြည်စိတ်ချရသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို အခြေခံ၍ နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ရန်၊ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန် ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်နိုင်ခြင်း

၃။ ကဏ္ဍပေါင်းစုံမှ သက်ဆိုင်သူများအားလုံးပါဝင်သော မီဒီယာသင်တန်းများ (Multistakeholder Media Training)

တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများ (Interviewees) က မြန်မာနိုင်ငံမှ မီဒီယာလောကအတွက် သင်တန်းများလိုအပ်ကြောင်း တစ်နက်ထောက်ခံပြောဆိုခဲ့ကြပါသည်။ ၎င်းတို့ကပင် အစိုးရနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများအားလည်း မီဒီယာသင်တန်းများ တစ်ပြိုင်တည်း ပို့ချရန် လိုအပ်ကြောင်းပြောကြပါသည်။ အစိုးရအရာရှိများအတွက် သင်တန်းဆိုသည်မှာ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေးတွင် မီဒီယာ၏ စတုတ္ထမဏ္ဍိုင်အခန်းကဏ္ဍကို နားလည်ရန်၊ မီဒီယာနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံရာတွင် လွယ်ကူချောမွေ့စေရန်နှင့် မီဒီယာသမားများအား အကာအကွယ်ပေးရန် အတွက်ဖြစ်ပါသည်။ အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် နိုင်ငံသားများအား ကောလဟာလများ၏ အန္တရာယ်ကို သိရှိနားလည်ရန်၊ သတင်းအချက်အလက်ရရှိနိုင်သော နည်းလမ်းများကို ရွေးချယ်ရန်နှင့် မီဒီယာကို အသုံးပြု၍ ရွေးကောက်ပွဲကိုယ်စားလှယ်များနှင့် မည်သို့ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်တို့ကို လမ်းညွှန်သင်ပြကူညီနိုင်ရန်အတွက် မီဒီယာနှင့် ယဉ်ပါးနားလည်မှုသင်တန်းများ လိုအပ်ပါသည်။ သင်တန်းတစ်ခု၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် သင်တန်းသားများတွင် မီဒီယာ၊ အစိုးရနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်စေခြင်းဖြင့် အဆိုပါ ကဏ္ဍသုံးစုံမှ ကိုယ်စားလှယ်များအကြား တိုက်ရိုက်ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုနှင့် အပြန်အလှန်နားလည်မှုများကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါသင်တန်းမျိုးကို နိုင်ငံတဝှမ်းမှ ဒေသအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်များတွင် ထပ်မံပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။

လိုအပ်ချက်များ

နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများမှ မီဒီယာသင်တန်းများ (ပုံနှိပ်နှင့် အသံလွှင့်မီဒီယာဌာနများတွင် နေထိုင်လေ့ကျင့်သင်ကြားခြင်းများ အပါအဝင်) ကို ဆက်လက်၍ ငွေကြေးထောက်ပံ့ခြင်း

အစိုးရမှ နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်အရာရှိများအား မီဒီယာနှင့် ဆက်ဆံရေး၊ ပြည်သူလူထုနှင့်ဆက်ဆံရေးများတွင် အဆင်ပြေချောမွေ့အောင် ပညာပေးရန် သဘောတူညီခြင်း

အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပုဂ္ဂလိကမီဒီယာများနှင့် အစိုးရတို့မှ ပြည်သူလူထု၏ မီဒီယာအပေါ်နားလည်လက်ခံနိုင်စွမ်းမြှင့်တင်ရန် ကြိုးပမ်းခြင်း

ရည်ရွယ်သည့် ရလဒ်များ

အသိအမြင်	သတင်းသမားများက ကျွမ်းကျင်ပြည့်စုံသော၊ ကျင့်ဝတ်နှင့်ကိုက်ညီသော သတင်းပို့ခြင်းများကို နားလည်သိရှိခြင်း အစိုးရအရာရှိများက မီဒီယာကို ရန်သူအဖြစ်သဘောမထားပဲ ကောင်းမွန်စွာဆက်ဆံရန် သိမြင်ခြင်း ပြည်သူလူထုမှ အစိုးရသတင်းဖြန့်ချိမှုများအပါအဝင် သတင်းချက်အလက်များရရှိရန် နည်းလမ်းအများအပြားရှိကြောင်း သိနားလည်ခြင်း
စိတ်နေသဘောထား	နိုင်ငံသားများက မီဒီယာမှ ပေးပို့သော သတင်းအချက်အလက်များကို ယုံကြည်ခြင်းနှင့် မီဒီယာသည် အစိုးရကို စောင့်ကြည့်သည့်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သည်ဟု လက်ခံနားလည်ခြင်း နိုင်ငံသားများက ပွင့်လင်းမြင်သာမှုသည် ကောင်းမွန်သောအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၏ အရည်အချင်းတစ်ခုဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ခြင်း မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းများမှ သတင်းသမားများ၊ အယ်ဒီတာများ၊ အုပ်ချုပ်သူများက ၎င်းတို့သည် ကျယ်ပြန့်သော အကြောင်းအရာများကို သတင်းပို့နိုင်သည်ဟု ယုံကြည်ခြင်း အစိုးရအရာရှိများအနေဖြင့် မီဒီယာနှင့် ဆက်ဆံရာတွင် ပိုမိုပွင့်လင်းလာပြီး ပြည်သူလူထုအကျိုးစီးပွားအတွက် ဆောင်ရွက်ခဲ့သော လုပ်ငန်းများနှင့်ပတ်သက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များအား မျှဝေခြင်း
အပြုအမူ	နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် သတင်းအချက်အလက်အပြည့်အစုံကို အခြေခံသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ပိုမိုချမှတ်နိုင်ပြီး အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တွင် ၎င်းတို့၏ ပါဝင်ပတ်သက်မှု မြှင့်တင်လာခြင်း မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ သတင်းပို့မှုအရည်အသွေးများကို ဆက်လက်မြှင့်တင်နေပြီး ပြည်သူလူထု၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် အစိုးရအား စောင့်ကြပ်ထိန်းသိမ်းမှု မြှင့်တင်လာခြင်း ဒေသဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံတော်အဆင့် အစိုးရအရာရှိများအနေဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ပဋိပက္ခများအပါအဝင် ခိုင်မာသော သတင်းအချက်အလက်များကို မီဒီယာမှတစ်ဆင့် ဖြန့်ချိခြင်း

၄။ ငြိမ်းချမ်းရေးနည်းပညာများ တီထွင်ဖော်ထုတ်ရေး အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ (Peace Technology Innovation Workshop)

နည်းပညာနယ်ပယ်မှ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ငြိမ်းချမ်းရေးအကျိုးဆောင်များက မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားစေသည့် အချို့သောအကြောင်းရင်းများကို နည်းပညာအသစ်များအသုံးပြုပြီး ဖြေရှင်းနိုင်သည့် အလားအလာများနှင့် ပတ်သက်၍ ယေဘုယျအားဖြင့် အကောင်းမြင်ကြပါသည်။ ၎င်းတို့ကပင် နည်းပညာတိုးတက်မှု၏ မသေချာသော အရွေ့များကို ကောင်းမွန်စွာစီမံခန့်ခွဲမှုမပြုနိုင်လျှင် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများကို အဟန့်အတားဖြစ်စေနိုင်သည် (သို့မဟုတ်) အရှိန်လွန်စေနိုင်သည်ဟု မှတ်ချက်ချကြပါသည်။ “ငြိမ်းချမ်းရေးနည်းပညာများ တီထွင်ဖော်ထုတ်ရေး အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ” တစ်ခုဖြင့် ငြိမ်းချမ်းမှုဖော်ဆောင်ရေးအတွက် လှုပ်ရှားနေကြသော အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများကို နည်းပညာများကို အသုံးပြုခြင်း၊ နားလည်ခြင်းတို့နှင့် ဆက်စပ်ပေးနိုင်ပါသည်။ ဒေသဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံတကာ နည်းပညာရှင်များနှင့် အတူတကွ လေ့လာခြင်းဖြင့် ငြိမ်းချမ်းမှုဖော်ဆောင်ရေးအတွက် လှုပ်ရှားနေကြသော အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ဈေးနှုန်းချိုသာ၍ အသုံးပြုရန်လွယ်ကူသော နည်းပညာများကို အသုံးပြု၍ အဓမ္မမြေယာသိမ်းပိုက်မှုများ၊ အကတ်လိုက်စားမှုများ၊ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများစသည့် လက်ရှိရင်ဆိုင်နေရသော ပြဿနာများကို ချဉ်းကပ်ခြင်း၊ လက်တွေ့ကျသည့် အရည်အချင်းများကို လေ့လာနိုင်ပါသည်။ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ နောက်လအတွက် (၆) လအတွင်း ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန် အကောင်အထည်ဖော်ရမည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို တီထွင် ဖော်ထုတ်နိုင်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ ပထမဆုံး အစပြုသည့် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်ပတ်သက်သည့် နိုင်ငံမာသော၊ မြင်သာသော ရလဒ်ကောင်းများ ရရှိနိုင်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရမည့် စီမံကိန်းများကို ဖော်ထုတ်ရေး ရေရှည်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကြိုးစား အစပင် ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ ပြည်တွင်းမှ နည်းပညာကျွမ်းကျင်သူများနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၊ သက်ဆိုင်သည့်အစိုးရအရာရှိများအကြား ဆက်ဆံရေးကို ပိုမိုခိုင်မာစေရန်အတွက် နောက်ဆက်တွဲ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများ ထပ်မံကျင်းပပေးရန်လိုအပ်ပြီး ယင်းဆွေးနွေးပွဲများမှ ကောင်းမွန်သော လူမှုပတ်ဝန်းကျင်အတွက် ရေရှည်ခိုင်ခန့်သော နည်းပညာများကို ဖန်တီးပေးနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

လိုအပ်ချက်များ

- နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းမှ မီဒီယာနှင့် နည်းပညာကျွမ်းကျင်သူများ စုဝေး၍ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှု အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၊ သက်ဆိုင်ရာအစိုးရအရာရှိများနှင့် ရွေးချယ်ထားသော နိုင်ငံတကာမှ နည်းပညာကျွမ်းကျင်သူများ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်း
- နိုင်ငံတကာ ကုမ္ပဏီများနှင့် နည်းပညာကျွမ်းကျင်သူများအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ နည်းပညာအခန်းကဏ္ဍတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသည့်အခါ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် ရေရှည်မိတ်ဖက်များအဖြစ် ထိတွေ့ဆက်ဆံခြင်း
- ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာပညာရှင်များ အဆက်မပြတ် ဆက်ဆံနိုင်ရန်အတွက် နောက်ဆက်တွဲ ဆွေးနွေးပွဲများ ကျင်းပခြင်း
- နည်းပညာများကို ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်ရေးအတွက် အသုံးပြုနိုင်သည့်အလားအလာများကို ပြည်သူလူထုသိရှိနိုင်ရန် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲအစီအစဉ်ကို ပြည်သူလူထုသို့ ထုတ်ပြန်ကြေငြာခြင်း
- ဆွေးနွေးပွဲမှ ထွက်ပေါ်လာသည့် အကြံဉာဏ်များအနက်မှ အကောင်းဆုံးများကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့မည့် အဖွဲ့အစည်းကို ဖော်ထုတ်ခြင်း

ရည်ရွယ်သည့် ရလဒ်များ

အသိအမြင်	မြန်မာနိုင်ငံမှ နည်းပညာကျွမ်းကျင်သူများအနေဖြင့် ပဋိပက္ခများကို တားမြစ်ရေးနှင့် ဖြေရှင်းရေးအတွက် နည်းပညာများကို မည်သို့မည်ပုံ ဖော်ထုတ်အသုံးပြုနိုင်သည်ကို နားလည်ခြင်း မီဒီယာနှင့် နည်းပညာများကို ငြိမ်းချမ်းမှုတည်ဆောက်ရေးအတွက် အသုံးပြုနိုင်သည်ကို ပြည်သူလူထု သိနားလည်ခြင်း အစိုးရအရာရှိများအနေဖြင့် နည်းပညာတိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရမည့် ၎င်းတို့၏ အခန်းကဏ္ဍကို သိနားလည်ခြင်း
စိတ်နေသဘောထား	နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် နည်းပညာကို အသုံးပြု၍ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန် ပို၍အားရှိလာခြင်း နည်းပညာကျွမ်းကျင်သူများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ နည်းပညာအခြေပြုလုပ်ငန်းများမှ ဝင်ငွေရရှိနေသည့် တစ်ချိန်တည်းမှာပင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ငြိမ်းချမ်းရေးရရှိရေးအတွက် အထောက်အကူပြုနိုင်သည်ဟု ယုံကြည်ခြင်း အစိုးရအရာရှိများအနေဖြင့် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ဤလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်နေရမည်ဆိုလျှင် နည်းပညာတီထွင်ဖန်တီးမှုများကို အားပေးရန် ပို၍ စိတ်ထက်သန်လာခြင်း
အပြုအမူ	အသစ်ဖော်ထုတ်ရရှိသော အတွေးအခေါ်များက ငြိမ်းချမ်းမှုတည်ဆောက်ရေးအတွက် နည်းပညာအသစ်များကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေခြင်း နည်းပညာအသုံးပြုခြင်းများမှ တဆင့် နိုင်ငံသားများ၏ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု သိသိသာသာ မြင့်မားလာခြင်း

၅။ လက်ကိုင်ဖုန်းနည်းပညာများ (Mobile Technologies) ကို ပဋိပက္ခတုံ့ပြန်ရေးနှင့် အစောဆုံးသတိပေးကိရိယာများ (Early Warning and Crisis Response Tool) အဖြစ် အသုံးပြုခြင်း။ (Develop Mobile Technologies as Early Warning and Crisis Response Tool)

ကြိုးမဲ့တယ်လီဖုန်း (လက်ကိုင်ဖုန်း) ဆက်သွယ်ရေးလောကကို ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲမည့် တယ်လီဖုန်းဆက်သွယ်ရေးဥပဒေကြမ်းကို မြှင့်တင်ရာတွင်လက်မှတ်ထိုးပေးသည့်အချိန်ကို စောင့်ဆိုင်းရင်း ကြိုးမဲ့တယ်လီဖုန်း ဆက်သွယ်ရေးလောက၏ ကြီးမားကျယ်ပြန့်သည့် အသုံးချနိုင်စရာများမှာ အသုံးချခံရန် အဆင်သင့်ဖြစ်နေပါပြီ။ နိုင်ငံတကာကုမ္ပဏီများ ဈေးကွက်တွင်းသို့ ဝင်ရောက်လာသည့်အခါ လက်ကိုင်ဖုန်းများများသည် အများပြည်သူ ဝယ်ယူအသုံးပြုနိုင်သည်အထိ ကျဆင်းသွားပြီး ပြည်သူလူထုက ၎င်းတို့၏ 3G-enabled လက်ကိုင်ဖုန်းများမှတစ်ဆင့် သတင်းအချက်အလက်များကို ပို၍တောင်းဆိုလာပါလိမ့်မည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက လက်ကိုင်ဖုန်းနည်းပညာသည် ပဋိပက္ခများကို တားမြစ်ရေးနှင့် တုံ့ပြန်ရေးအတွက် အသုံးပြုသော ကိရိယာတစ်ခုဖြစ်နိုင်သည်ဟု ဆိုကြပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၂၀၁၄ ခုနှစ် သန်းခေါင်စာရင်းကောက်ယူခြင်း၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ် အထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲစသည့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရန် အလားအလာရှိသည့် အဓိကအစီအစဉ်များ၊ အခမ်းအနားများနှင့်ပတ်သက်ပြီး သတင်းတိုများ (SMS) ပေးပို့၍ အစောဆုံး သတိပေးသည့်စနစ်တစ်ခုကို တီထွင်နိုင်ပါသည်။ အလားတူစနစ်မျိုးကို ထိရောက်သည့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်တုံ့ပြန်မှုများ အတွက် အရေးပေါ်ဒေသများကို ကွန်ပျူတာဖြင့် မြေပုံရေးဆွဲခြင်းနှင့် ရှေ့နောက်စဉ်လျက် အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

လိုအပ်ချက်များ

အလားအလာရှိသော (သို့မဟုတ်) အမှန်တကယ်ဖြစ်ပေါ်နေသော အဖြစ်အပျက်များကို နိုင်ငံသားများနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများက လက်ကိုင်ဖုန်းများမှတစ်ဆင့် SMS ဖြင့် သတင်းပေးပို့ခြင်း
အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများမှ အယ်ဒီတာများကို အထိအခိုက်မခံသော ပဋိပက္ခများ သတင်းပို့ခြင်းဆိုင်ရာ စီမံကိန်းများဖြင့် လေ့ကျင့်ပေးပြီး သတင်းအချက်အလက်များကို စစ်ဆေးခြင်း၊ ပဋိပက္ခ၏ ဖြစ်ပေါ်မှုကို အမှန်အတိုင်း အင်တာနက်နှင့် SMS များဖြင့် နောက်ဆက်တွဲသတင်းပေးပို့ခြင်း
အရေးပေါ်တုံ့ပြန်မှုများလိုအပ်သည့်အချိန်တွင် အန္တရာယ်ကြီးမားသော နေရာများ၊ ဒေသများကို သိရှိနိုင်ရန် ကွန်ပျူတာဖြင့် မြေပုံရေးဆွဲခြင်းနည်းပညာ (Digital Mapping Technology) ကို အသုံးပြုခြင်း
အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများနှင့် စီမံကိန်းအဖွဲ့အစည်းများအကြား သတင်းအချက်အလက်များမှ ကျယ်ပြန့်သော တုံ့ပြန်မှုများကို ရရှိနိုင်ရန်နှင့် ပြည်သူတို့သိနားလည်မှုကို တိုးမြှင့်နိုင်ရန်အတွက် ဆက်သွယ်မှုတည်ဆောက်ခြင်း
သတင်းပေးပို့သူများအတွက် တစ်စုံတစ်ရာ ဆုချရန် (Incentives) နှင့် သတင်းအတိုများပေးပို့ရာတွင် အခမဲ့အသုံးပြုရမည့် သင်္ကေတများ (Free Short Code Numbers for Text Messaging) ရရှိရန်အတွက် ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီများနှင့် မိတ်ဖက်ဆက်ဆံရေး တည်ဆောက်ခြင်း

ရည်ရွယ်သည့် ရလဒ်များ

အသိအမြင်	နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့သည် ပဋိပက္ခဆိုင်ရာ ယုံကြည်စိတ်ချရသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ရရှိနိုင်သည်ဟု သိနားလည်ခြင်း အစိုးရအရာရှိများအနေဖြင့် ၎င်းတို့သည် ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းရန်တာဝန်ရှိသူများဖြစ်သည်ဟု နားလည်ခြင်း သတင်းစာသမားများအနေဖြင့် ပြည်သူလူထုနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ရရှိသော သတင်းအချက်အလက်များသည် ၎င်းတို့၏ သတင်းရေးသားမှုများအား ပိုမိုတိကျမှန်ကန်စေသည်ဟု နားလည်ခြင်း
စိတ်နေသဘောထား	နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့သည် ၎င်းတို့၏ ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားအောင် တားမြစ်ရာတွင် လက်ကိုင်ဖုန်းဆက်သွယ်ရေးကို အသုံးပြု၍ ပါဝင်နိုင်သည်ဟု ယုံကြည်ခြင်း လူ့အသိုင်းအဝိုင်း၏ အပြင်ဘက်သို့ ရောက်နေသော အုပ်စုများအနေဖြင့် ပဋိပက္ခများကို မြေပုံရေးဆွဲရာနှင့် သတင်းပို့ရာတွင် လက်ကိုင်ဖုန်းများမှတစ်ဆင့် ပါဝင်ခြင်းဖြင့် ခွဲခြားခံရသည်ဆိုသည့် စိတ်ပူလျော့နည်းစေခြင်း အစိုးရအရာရှိများအနေဖြင့် ပဋိပက္ခများကို တားမြစ်ခြင်း၊ စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ ဖြေရှင်းခြင်းတို့အတွက် တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှု မြှင့်မားခြင်း
အပြုအမူ	နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် ပဋိပက္ခများကို လျော့နည်းအောင်နှင့် ပြဿနာများကို တုံ့ပြန်ရာတွင် လက်ကိုင်ဖုန်းများကို အသုံးပြုမှု မြှင့်မားခြင်း သတင်းစာသမားများက ၎င်းတို့၏ ပဋိပက္ခဆိုင်ရာ သတင်းပေးပို့ချက်များ ပြည့်စုံမှန်ကန်ရေးနှင့် အစိုးရတာဝန်ရှိသူများအား အရေးယူရန်အတွက် လူမှုဆက်ဆံရေးကွန်ရက်များနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ လှုပ်ရှားမှုများအား စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ပေးပို့သော အချက်အလက်များနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆက်ဆံမှုများကို အခြေခံ၍ အစိုးရက အရေးပေါ်အခြေအနေတုံ့ပြန်မှုအစီအစဉ် ရေးဆွဲခြင်း

၆။ အင်တာနက်ပေါ်မှ အမုန်းစကားများကို တားမြစ်ခြင်း (Preventing Online Hate Speech)

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အင်တာနက်သုံးစွဲနိုင်ခြင်း အလွန်နည်းသော်ငြားလည်း တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက အင်တာနက်ပေါ်တွင် အမုန်းစကားများကို မြန်၊ချီနေသည့် အရှိန်အဟုန်ကိုသာမက အချို့သော ဒေါသလှုံ့ဆော်သည့် သတင်းစကားများ၏ အဆိပ်အတောက် ဖြစ်မှုအတိုင်းအတာများကိုပါ စိုးရိမ်ပူပန်ကြောင်းပြောကြပါသည်။ ၎င်းအပြင် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းများအကြား ပဋိပက္ခများနှင့်ပတ်သက်သည့် အင်တာနက်ပေါ်မှ အမုန်းတရားလှုံ့ဆော် ရေးသားမှုများသည် ပင်မမီဒီယာမှ သတင်းပေးပို့ချက်များကိုပင် ကျော်လွှမ်းနိုင်စွမ်းရှိနေ သည်ကိုလည်း စိုးရိမ်ပူပန်ကြပါသည်။ အင်တာနက်ပေါ်မှ သတင်းအချက်အလက်များကို အစပျိုး လေ့လာသုံးသပ်ကြည့်ရာတွင် Facebook နှင့် အခြား အင်တာနက်မီဒီယာများမှ ဒေါသပေါက်ကွဲစေသည့်အရေးအသားများကို သဘာဝဘာသာစကားစိစစ်ခြင်းအစီအစဉ် (Natural Language Processing) မျိုးဖြင့် ခွဲခြမ်းဖော်ထုတ်ပြီး စောင့်ကြပ်စိစစ်နိုင်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ အချက်အလက်များကို လေ့လာသုံးသပ်သည့် နည်းလမ်းများနှင့် စနစ်များ (Content Analysis Methods and Systems) ကို အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၊ မီဒီယာအဖွဲ့အစည်းများ၊ အစိုးရအရာရှိများ ပါဝင်တက်ရောက်သည့် သင်တန်းများတွင် ထည့်သွင်းပေါင်းစပ်ပေးခြင်းဖြင့် ၎င်းအုပ်စုများမှ အကြမ်းဖက်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေသော အင်တာနက်ပေါ်မှ အရေးအသားများကို ပိုမိုနားလည်၍ ထိရောက်စွာတုံ့ပြန်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

လုံအင်ချက်များ

ကဏ္ဍပေါင်းစုံမှ သက်ဆိုင်သူအားလုံးအကြား မည်သည့်ရေးသားမှုမျိုးက ဒေါသနှင့် အကြမ်းဖက်မှုကို လှုံ့ဆော်သည်ကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သဘောတူလက်ခံခြင်း ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရာတွင် ပါဝင်ပြီး ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် မြန်၊ချီနေသည့် အကြမ်းဖက်မှုကို လှုံ့ဆော်နိုင်သော အဓိကကျသည့် ဘာသာစကားအသုံးအနှုန်းများကို သဘောတူခြင်း

လူမှုဆက်ဆံရေးကွန်ရက်များကို အလိုအလျောက်လေ့လာစောင့်ကြည့်ပြီး (Automated Social Media Monitoring) ဒေါသလှုံ့ဆော်သည့် အရေးအသားများနှင့် ၎င်းအရေးအသားများ၏ ပင်မမီဒီယာနှင့် ပြည်သူလူထုအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုအား သုံးသပ်လေ့လာခြင်း

ဘလော့ဂါများ (Bloggers)၊ အရပ်သားသတင်းသမားများ (Citizen Journalists)၊ ပင်မမီဒီယာ ကျွမ်းကျင်သူများ၊ အစိုးရအရာရှိများနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများမှ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ အနေဖြင့် အမုန်းစကားများ၏ အန္တရာယ်ကို နားလည်ရန်၊ အဆိုပါအကြောင်းအရာများကို မည်သို့ စောင့်ကြည့်လေ့လာရန်နှင့် အဆိုပါအမုန်းစကားများကို အင်တာနက်ပေါ်တွင် ထပ်မံမပျံ့နှံ့အောင် ကိုယ်တိုင်ထိန်းချုပ်ခြင်းကိရိယာ (Self-Regulatory Tools) ကို မည်သို့အသုံးပြု၍ တားမြစ်ရန် စသည်များကို သင်ကြားမည့် သင်တန်းများ

သန်းခေါင်စာရင်းကောက်ယူခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲကာလ စသည့် အဆက်မပြတ်ဖြစ်ပွားနေသော အဖြစ်အပျက်များ မတိုင်မီ အင်တာနက်ပေါ်မှ ကြိုတင်သတိပေးသည့်စနစ် (Early Online Warning Systems) များကို တည်ထောင်ခြင်း

ဘာသာပေါင်းစုံ ဆွေးနွေးပွဲများနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်ရေး အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများတွင် အမုန်းတရားဟောပြောမှုအချက်အလက်များအား လေ့လာသုံးသပ်သည့်စနစ် (Content Analysis System) နှင့် ကိုယ်တိုင်ထိန်းချုပ်ခြင်းကိရိယာ (Self-Regulatory Tools) များကို ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းခြင်း

သည်းခံခြင်းတရားနှင့် အပြန်အလှန်လေးစားမှုများကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် ဘာသာပေါင်းစုံ Facebook လှုပ်ရှားမှုဆောင်ရွက်ခြင်း

အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရအကြား လွတ်လပ်စွာဟောပြောခွင့်ကို မထိခိုက်စေပဲ အမုန်းတရားဟောပြောလှုံ့ဆော်မှုများကို ကန့်သတ်နိုင်ရန် အင်တာနက်ဆိုင်ရာ စည်းကမ်းများကို ဆွေးနွေးခြင်း

လူမှုဆက်ဆံရေးကွန်ရက်ထောက်ပံ့သူများ (Social Media Providers) က စည်းကမ်းချိုးဖောက်သူများ၏ အင်တာနက်စာမျက်နှာများ၊ အကောင့် (Accounts) များကို ပိတ်ပစ်ရန် မူဝါဒများချမှတ်နိုင်ရေးအတွက် ဆွေးနွေးခြင်း

ရည်ရွယ်သည့် ရလဒ်များ

အသိအမြင်	နိုင်ငံသားများအကြား အမုန်းစကားများ၏ အန္တရာယ်နှင့် လူမှုဆက်ဆံရေးကွန်ရက်များမှ ရရှိသော သတင်းအချက်အလက်များ၏ အန္တရာယ်ကို နားလည်ကြခြင်း သတင်းသမားများအကြား ပဋိပက္ခဆိုင်ရာ သတင်းရေးသားပေးပို့ရာတွင် လူမှုဆက်ဆံရေးကွန်ရက်များအား ယုံကြည်စိတ်ချရသည့် သတင်းအရင်းအမြစ်များအဖြစ် အသုံးပြုခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ မြှင့်မြင့်မားမားနားလည်ခြင်း အစိုးရအရာရှိများအနေဖြင့် မည်သည့်စကားလုံးများ၊ အရေးအသားများက အမုန်းစကားများဖြစ်၍ မည်သို့မည်ပုံ မှန်မှန်ကန်ကန်တုံ့ပြန်ရမည်ကို နားလည်ခြင်း
စိတ်နေသဘောထား	နိုင်ငံသားများက မြန်မာနိုင်ငံသည် ဘာသာပေါင်းစုံအခြေပြုသည့် နိုင်ငံဖြစ်သည်ဟု လက်ခံခြင်း မတူညီသော ဘာသာကိုးကွယ်သူများအကြား သည်းခံခြင်းနှင့် အပြန်အလှန်လေးစားခြင်း
အပြုအမူ	အမုန်းစကား ဟောပြောမှုများကို စောင့်ကြပ်လေ့လာခြင်း၊ သည်းမခံခြင်း၊ အဆိုးစွန်အနေဖြင့် ပိတ်ပင်တားမြစ်ခြင်း

နိဂုံး (Conclusion)

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးအင်စတီကျု (USIP) ၏ IONA နည်းစနစ်သည် ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားနေသော နိုင်ငံများမှ အလွှာရှင်များ၊ အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများ၊ မူဝါဒရေးဆွဲသူများနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိသူများအတွက် ပဋိပက္ခများကို လျော့နည်းစေရန်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်ရန် မည်သည့် မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများကို ထိရောက်စွာအသုံးပြုနိုင်သည်ကို ဆုံးဖြတ်ချက်ရရှိရန် အထောက်အပံ့ပြုပါသည်။ IONA နည်းစနစ်သည် ဒေသဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိသူများက ဦးဆောင်အကောင်အထည်ဖော်မည့် လူမှုအပြောင်းအလဲများအတွက် နည်းလမ်းများကို ဖော်ထုတ်ရာတွင် မီဒီယာနှင့် မီဒီယာမဟုတ်သော အချက်အလက်များကို ပူးတွဲစဉ်းစားခြင်းဖြင့် ပဋိပက္ခများနှင့် မီဒီယာကို ပေါင်းစပ်လေ့လာသည်။ သိပ္ပံနည်းကျလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ယခုကဲ့သို့ ပေါင်းစပ်ချဉ်းကပ်မှုသည် ထူးခြားဆန်းသစ်သော အမြင်တစ်ခုကို ထောက်ပံ့နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားမှုများနှင့် မီဒီယာလောကတို့ကို သီးခြားစီ လေ့လာသုံးသပ်မှုများ ရှိခဲ့သော်လည်း ၎င်းအကြောင်းအရာနှစ်ခုကို ပေါင်းစပ်လေ့လာခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ (ရှိလျှင်လည်း အလွန်နည်းပါးလှပေသည်။) မီဒီယာနှင့် ပဋိပက္ခများကို သီးခြားစီ လေ့လာသုံးသပ်ခြင်းသည် အလွန်အရေးကြီး အသုံးကျနေဆဲဖြစ်ပြီး IONA ချဉ်းကပ်မှုက ၎င်းလေ့လာမှုများကို ထပ်မံအားဖြည့်ပေးပါသည်။ IONA ချဉ်းကပ်မှုက မြန်မာပြည်သူများ၏ သိရှိနားလည်မှု၊ ယုံကြည်မှုများနှင့် ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားသော လူမှုပတ်ဝန်းကျင်အပြောင်းအလဲဆိုင်ရာ ရလဒ်များကို မြန်မာပြည်သူများက တုန့်ပြန်မှုတို့ကို ဆက်စပ်ပေးပါသည်။ နိုင်ငံတကာအလှူရှင်များနှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ ထောက်ပံ့မှုကြည့်မှုဖြင့် ဒေသဆိုင်ရာတာဝန်ရှိသူများက အကောင်အထည်ဖော်နိုင်သည့် မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများသည် ပဋိပက္ခများကို လျော့နည်းစေသည့် ရလဒ်များကို ဆောင်ကျဉ်းနိုင်အောင် ရေးဆွဲဖန်တီးထားပါသည်။

ပထမဆုံးဖော်ပြခဲ့သည့် အစိုးရနှင့် ပြည်သူပဋိပက္ခ နှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာအစိုးရအနေဖြင့် ပြည်သူလူထုနှင့် အစိုးရကြား ဖြစ်ပေါ်နေသည့် တင်းမာမှုများကို လျော့နည်းစေရန်ရည်ရွယ်သည့် ထင်ရှားသည့်ဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်နေပါသည်။ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်က မြန်မာနိုင်ငံတွင် မတည်ရှိခဲ့ဘူးသည့် အတိုက်အခံများ၏ အသံကိုလွှတ်တော်အတွင်းသို့ ရောက်ရှိစေပြီး အခြေခံကျသော ဥပဒေအချို့ ပြဋ္ဌာန်းအတည်ပြုနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ဥပဒေနှင့်အညီ အုပ်ချုပ်ခြင်း (Rule of Law) နှင့် ခိုင်ခန့်သော တရားစီရင်ရေးစနစ် (Stronger Judiciary) တို့ကို တည်ဆောက်ရန်ကြံရွယ်သည့် ကြိုးစားအားထုတ်မှုများလည်း ပေါ်ပေါက်လာပါသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ၊ စစ်တပ်၏ အုပ်ချုပ်မှုတွင် နှစ်ပေါင်းများစွာ နေထိုင်ခဲ့ရပြီး သယံဇာတအရင်းအမြစ်များကို မမျှမတခွဲဝေခြင်း၊ တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှုမရှိခြင်းစသည်များနှင့်သာ ယဉ်ပါးခဲ့ရသော ပြည်သူများနှင့် အစိုးရအကြား မယုံကြည်မှုများက နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်းတည်ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ယင်းမယုံကြည်မှုက မွေးဖွားပေးခဲ့သော နိုင်ငံသားများက အပစ်ပယ်ခံရမည်ကို ကြောက်ရွံ့ခြင်း၊ အာဏာရှိသူများက အာဏာလက်လွှတ်ဆုံးရှုံးရမည်ကို ကြောက်ရွံ့ခြင်း စသည့် အကြောက်တရားများမှာ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် တည်ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံသားများနှင့် အစိုးရအကြား မယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရန်နှင့် အကြောက်တရားများကို လျော့ချရန်အတွက် မီဒီယာဖြင့် ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း (Media Intervention) ကို ဦးစားပေးဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက ပြောကြပါသည်။ ၎င်းတို့ရည်ညွှန်းကြသည်မှာ နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့် အစိုးရအရာရှိများပါဝင်ပြီး တယ်လီဖုန်းမှတစ်ဆင့် မေးမြန်းသော ပြည်သူများ၏ မေးခွန်းများကို ဖြေကြားသည့် အများပြည်သူပါဝင်သော ဧည့်သည်နှင့် ရုပ်မြင်သံကြားဆွေးနွေးခန်းများဖြစ်ကြပါသည်။ ဤကဲ့သို့ မီဒီယာကို လက်နက်တစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုခြင်းကို အစိုးရအရာရှိများ၊ မီဒီယာတာဝန်ခံများ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ပုဂ္ဂိုလ်များ ပါဝင်သည့် မီဒီယာသင်တန်းများနှင့် ပေါင်းစပ်ကျင့်သုံးနိုင်ပါသည်။ ယင်းသင်တန်းများတွင် အဆိုပါ အုပ်စုသုံးစုမှ ပုဂ္ဂိုလ်များသည် အခြားအုပ်စုများမှ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အခန်းကဏ္ဍကို အပြန်အလှန်လေ့လာနားလည်နိုင်ပါသည်။ အဆိုပါ မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများနှင့် အခြားသော မီဒီယာမပါသည့်လုပ်ငန်းများအား ပူးတွဲဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံသားများနှင့် အစိုးရအကြားမကောင်းမြင်သဘောထားများနှင့် တင်းမာမှုများအား လျော့နည်းပျက်စီးစေနိုင်ပါသည်။

ကျန်ခဲ့သည့် နှစ်နှစ်အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းရာတွင် သိသာထင်ရှားသည့် တိုးတက်မှုများ ရှိခဲ့ပါသည်။ တရားဝင်ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်မှုများ ရှိနေပြီး အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှုစာချုပ် (၁၂) ခုကျော် လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများ၏ အကြောင်းရင်းမှာ အလွန်နက်ရှိုင်းလှပါသည်။ ဗမာလူများက လက်ဝါးကြီးအုပ် ချယ်လုပ်သည့် နိုင်ငံတော်မူဝါဒများ၊ မည်မျှသော သဘာဝသယံဇာတခွဲဝေခြင်း၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအား နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ခွင့်မပြုခြင်း၊ စသည်များက ဗမာနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအကြား အပြန်အလှန် မကောင်းမြင်မှုများနှင့် မယုံကြည်မှုများကို အခိုင်အမာပျိုးထောင်ပေးခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ မယုံကြည်မှုများကို တုန့်ပြန်ရန်နှင့် ယုံကြည်မှုများ ပြန်လည်တည်ဆောက်နိုင်ရန်အတွက် "အခြားသူများအကြောင်း" (The Other) ပညာပေး၍ ဖျော်ဖြေသည့် ငြိမ်းချမ်းမှုတည်ဆောက်ရေး ရုပ်မြင်သံကြားဇာတ်လမ်းတွဲများ လိုအပ်သည်ဟု တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက အထူးပြောဆိုကြပါသည်။ ၎င်းအစီအစဉ်ကို တိုင်းရင်းသားဒေသများမှ ဒေသဆိုင်ရာ အသံလွှင့်ဌာနများနှင့် ပင်မမီဒီယာတွင် တိုးချဲ့ထုတ်လွှင့်သော တိုင်းရင်းသားဘာသာအစီအစဉ်များကပါ ထပ်မံထုတ်လွှင့်ခြင်းဖြင့် ပံ့ပိုးကူညီကြမည်ဆိုလျှင် စစ်မှန်သော လူမှုအပြောင်းအလဲများကို အားပေးရာရောက်ပါလိမ့်မည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များနှင့် မွတ်ဆလင်များအကြား ပဋိပက္ခသည်လည်း သမိုင်းကြောင်းနှင့်ချီ၍ နက်ရှိုင်းလှပါသည်။ သို့သော်လည်း လက်ရှိဖြစ်ပေါ်နေသည့် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းနှစ်ခုကြား အပြန်အလှန်အကြမ်းဖက်မှုများမှာ အထူးတလည်စိုးရိမ်စရာကောင်းလှပါသည်။ ထို့အပြင် ဗုဒ္ဓဘာသာကို အခြေပြုသည့် အမျိုးသားရေးဝါဒကို အခိုင်အမာယုံကြည်မှုနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အစ္စလာမ်ဘာသာ ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်လွှမ်းမိုးမည်ကို ကြောက်ရွံ့မှုများသည် ပဋိပက္ခများကို ပြင်းထန်စေသည့်အကြောင်းရင်းများဖြစ်ပြီး နိုင်ငံရေးအရ အန္တရာယ်ရှိသည့် အလားအလာများကြောင့် အစိုးရအနေဖြင့် ဤပဋိပက္ခများကို ထိရောက်စွာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်စွမ်းမရှိဟု ထင်ရပါသည်။ အဆိုပါအကြောက်တရားများကို လျော့ချနိုင်ရေးအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက မီဒီယာရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းအချို့ကို ဦးစားပေးအကောင်အထည်ဖော်သင့်ကြောင်း ပြောကြပါသည်။ ယင်း ရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများမှာ သည်းခံခြင်းတရားနှင့် ဘာသာပေါင်းစုံ ငြိမ်းချမ်းစွာအတူတကွနေထိုင်ခြင်းကို အားပေးသည့် "မြန်မာနိုင်ငံမှ သူရဲကောင်းများ" (Heroes of Myanmar) အစီအစဉ်၊ ကောလာဟလများကို ဟာသဖြင့်တုန့်ပြန်သည့် ဧည့်သည်အစီအစဉ်၊ လူမှုဆက်ဆံရေးကွန်ရက်များနှင့် ဒေသအတွင်းမှရရှိသော လုံ့ဆော်သည့် သတင်းများများ၏ အန္တရာယ်ကြီးမားမှုကို ထောက်ပြဝေဖန်သည့် အစီအစဉ်များ ဖြစ်ကြပါသည်။

**နိုင်ငံသားများနှင့် အစိုးရအကြား
ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရန်နှင့်
အကြောက်တရားများကို
လျော့ချရန်အတွက် မီဒီယာဖြင့်
ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း
(Media Intervention) ကို
ဦးစားပေးဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း
တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက
ပြောကြပါသည်။
၎င်းတို့ရည်ညွှန်းကြသည်မှာ
နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်
အစိုးရအရာရှိများပါဝင်ပြီး
တယ်လီဖုန်းမှတစ်ဆင့် မေးမြန်းသော
ပြည်သူများ၏ မေးခွန်းများကို
ဖြေကြားသည့် အများပြည်သူပါဝင်သော
ရေဒီယိုနှင့် ရုပ်မြင်သံကြားဆွေးနွေးခန်း
များဖြစ်ကြပါသည်။**

မီဒီယာနှင့် ပဋိပက္ခများနှင့်ပတ်သက်၍ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးအင်စတီကျု (USIP) မှ မြန်မာနိုင်ငံတွင်း အခန်းကဏ္ဍပေါင်းစုံမှ တာဝန်ရှိသူများအား တွေ့ဆုံမေးမြန်းသည့်အခါ၊ အများစုတွင် ထင်ရှားသော ပြဿနာများနှင့်ပတ်သက်၍ ရုပ်ထွေးနက်ရှိုင်းသော လေ့လာသုံးသပ်မှုများနှင့် လူမှုအပြောင်းအလဲများအတွက် လိုလားမှုများ ရှိကြပါသည်။ အများစုအနေဖြင့် မီဒီယာကို ငြိမ်းချမ်းမှုတည်ဆောက်ရေးအတွက် ကိရိယာတစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်သည်ကို ယခုမှ စတင်သဘောပေါက်လာကြသော်လည်း (ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးမှုများ၊ ဥပဒေနှင့်အညီ အုပ်ချုပ်ခြင်း စသည့်) အခြားသော ဆောင်ရွက်နေဆဲ ကြားဝင်မှုများနှင့် မီဒီယာကို အခြေခံသည့် အခြေရှာမှုများအကြား ဆက်သွယ်သဘောပေါက်ပြီးဖြစ်ကြပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ အသွင်ကူးပြောင်းရေး၏ ခြေလှမ်းများအပေါ် အခြေခံ၍ ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ရာတွင် အချို့သော အခန်းကဏ္ဍများကို ဂရုမပြု ကျော်လွှားမိနိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း စစ်မှန်သောအပြောင်းအလဲများကို ထိထိရောက်ရောက်အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန်အတွက် အပြောင်းအလဲကို ဦးဆောင်ဖန်တီးနေသူများ၏ စိတ်နေသဘောထား (Attitude) နှင့် အပြုအမူ (Behavior) များကို မည်သည့်အချက်များက အဓိက ပုံသွင်းလွှမ်းမိုးနေသည်ကို ဂရုတစိုက် လေ့လာစဉ်းစားရန် အထူးလိုအပ်ပါသည်။ မီဒီယာက အဓိကအခန်းကဏ္ဍတစ်ခုမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်မှာ အထင်အရှားဖြစ်ပါသည်။

အောက်ပြောဆိုသူများ

1. Andrew Robertson, Eran Fraenkel, Emrys Schoemaker, and Sheldon Himelfarb, "Media in Fragile Environments," U.S. Institute of Peace, www.usip.org/publications/media-in-fragile-environments.
2. Fifty-eight laws were passed in the thirty months ending in August 2013 (Soe Than Lynn, "Thura U Shwe Mann takes Hluttaw Reins," *Myanmar Times*, August 4, 2013).
3. Communal Buddhist-Islamic violence in Rakhine differs from Islamic-Buddhist violence in the rest of Myanmar in that as Rakhine state has distinct immigration, citizenship, ethnic identity, and political and economic exclusion factors, which are not detailed in this report.
4. UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, "Rakhine Response Plan (Myanmar) July 2013–December 2013," ReliefWeb, August 12, 2013, <http://reliefweb.int/report/myanmar/rakhine-response-plan-myanmar-july-2012-%E2%80%93december-2013>.
5. At this time, the Press Scrutiny and Registration Division was also disbanded.
6. Reporters Without Borders, "Burmese Media Spring," December 2012, http://en.rsf.org/IMG/pdf/rsf_rapport_birmanie-gb-bd_2_.pdf.
7. Central Intelligence Agency (CIA), *The World Fact Book: Burma*, November 2013, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bm.html>.
8. Cronies are generally described as part of the economic elite who have deep ties to military officials.
9. Myanmar Information Management Unit (MIMU), "Coverage of Myanmar Local Radio Media," February 2013, www.themimu.info/docs/SectorMap_Govern_Radio_MediaCoverage_MIMU965v01_1February20_A3.pdf; MIMU, "Coverage of Myanmar Free-to-air Television Media," February 2013, http://www.themimu.info/download.php?file=docs/SectorMap_Govern_Television_MediaCoverage_MIMU965v01_1February20_A3.pdf.
10. According to Gallup polling, 62.2 percent say they use radio as a news source at least once per week. In small towns and rural areas, people are twice as likely to use radio (67.4 percent) for news on a weekly basis than television (34.8 percent). International Audience Research Project (IARP), "Analytical Report for Burma Media Use Survey," Gallup Broadcasting Board of Governors, September 2012, p. 6.
11. Karen News very recently obtained a license for print media, and discussions have begun regarding a local radio license.
12. In urban areas, television has outpaced radio (67.8 percent to 50.2 percent for radio).
13. Gallup's national survey was conducted between December 2010 and January 2011 (IARP, "Analytical Report," p. 29).
14. According to the CIA's *World Factbook*, there are 1,055 Internet hosts (2012) worldwide, which puts Myanmar at 172 in a global ranking. Data from 2009 suggest that of the country's fifty-five million people, 110,000 are Internet users.
15. <https://twitter.com/AmaraDigital/status/329872633699110912>.
16. Deputy Minister of Information U Ye Htut, speaking at the event "Preventing Hate Speech in Myanmar: Divergent Voices in a New Democracy," Rangoon (June 28, 2013), <http://www.dvb.no/dvb-video/freedom-from-hate/29074>.
17. One civil society organization used Facebook to arrange a peace march on International Day of Peace in 2012. Although not sanctioned by the police, they marched through ten townships in Yangon in what could have been the largest march since the Saffron Revolution.
18. CIA, *World Factbook*.
19. Interviewees estimate costs of \$12 for an Internet connection, plus 5 cents per minute for data.
20. Such training either had to be held covertly within Myanmar or outside the country.
21. Michelle Foster, "The Business of Media in Myanmar, 2013," Internews, February 2013, https://www.internews.org/sites/default/files/resources/Internews_Business_of_Media_in_Myanmar_2013.pdf.
22. Ibid.
23. Reporters Without Borders, "Burmese Media Spring."
24. Radio Free Asia, "Exile Ethnic Myanmar Media Groups Wary of Returning," July 13, 2013, www.rfa.org/english/news/myanmar/media-07122013190654.html.
25. This format is an entertaining drama that seeks to change the knowledge, attitudes, and behaviors of the target audience through a carefully designed curriculum.

ABOUT THE INSTITUTE

The United States Institute of Peace is an independent, nonpartisan institution established and funded by Congress. Its goals are to help prevent and resolve violent conflicts, promote postconflict peacebuilding, and increase conflict-management tools, capacity, and intellectual capital worldwide. The Institute does this by empowering others with knowledge, skills, and resources, as well as by its direct involvement in conflict zones around the globe.

Chairman of the Board: **J. Robinson West**

Vice Chairman: **George E. Moose**

President: **Jim Marshall**

Executive Vice President: **Kristin Lord**

Chief Financial Officer: **Michael Graham**

BOARD OF DIRECTORS

J. Robinson West (Chair), Chairman, PFC Energy, Washington, D.C. • **George E. Moose** (Vice Chair), Adjunct Professor of Practice, The George Washington University, Washington, D.C. • **Judy Ansley**, Former Assistant to the President and Deputy National Security Advisor under George W. Bush, Washington, D.C. • **Eric Edelman**, Hertog Distinguished Practitioner in Residence, Johns Hopkins University School of Advanced International Studies, Washington, D.C. • **Joseph Eldridge**, University Chaplain and Senior Adjunct Professorial Lecturer, School of International Service, American University • **Stephen J. Hadley**, Principal, RiceHadleyGates, LLC, Washington, D.C. • **Kerry Kennedy**, President, Robert F. Kennedy Center for Justice and Human Rights, Washington, D.C. • **Ikram U. Khan**, President, Quality Care Consultants, LLC, Las Vegas, Nev. • **Stephen D. Krasner**, Graham H. Stuart Professor of International Relations, Stanford University, Palo Alto, Calif. • **John A. Lancaster**, Former Executive Director, International Council on Independent Living, Potsdam, N.Y. • **Jeremy A. Rabkin**, Professor of Law, George Mason University, Fairfax, Va. • **Nancy Zirkin**, Executive Vice President, Leadership Conference on Civil and Human Rights, Washington, D.C.

MEMBERS EX OFFICIO

John Kerry, Secretary of State • **Kathleen Hicks**, Principal Deputy Under Secretary of Defense for Policy • **Gregg F. Martin**, Major General, U.S. Army; President, National Defense University • **Jim Marshall**, President, United States Institute of Peace (nonvoting)

Since its 2010 elections, Myanmar's political transition from military junta to democratic rule has been remarkable. The process, though, is far from complete. In the context of a deeply rooted, intractable, and dynamic conflict landscape, this report addresses the role of Myanmar's national media in the country's political, social, and economic transition. Analysis focuses on three key conflicts: citizen-state, ethnic, and intercommunal. The report is based on a methodology developed by the United States Institute of Peace that is designed to help donors, local stakeholders, NGOs, and policymakers determine effective media initiatives to help mitigate conflict, build peace, and support nonmedia state-building efforts in Myanmar.

Related Links

- *Evaluating Media Interventions in Conflict Countries* by Amelia Arsenault, Sheldon Himelfarb, and Susan Abbott (Peaceworks, October 2011)
- *Afghanistan Media Assessment: Opportunities and Challenges for Peacebuilding* by Eran Fraenkel, Emrys Schoemaker, and Sheldon Himelfarb (Peaceworks, December 2010)
- *Media in Fragile Environments* by Andrew Robertson, Eran Fraenkel, Emrys Schoemaker, and Sheldon Himelfarb (USIP Press, 2011)
- *Social Media Reporting and the Syrian Civil War* by Anand Varghese (Peace Brief, June 2013)
- *Mitigating Media Incitement to Violence in Iraq: A Locally Driven Approach* by Maureen Taylor and Theo Dolan (Special Report, March 2013)
- *Blogs and Bullets II: New Media and Conflict after the Arab Spring* by Sean Aday, Henry Farrell, Marc Lynch, John Sides, and Deen Freelon (Peaceworks, July 2012)
- *Salam Shabab: Views and Voices of Iraqi Youth* by Theo Dolan and Alexis Toriello (Peace Brief, January 2011)
- *Blogs and Bullets: New Media in Contentious Politics* by Sean Aday, Henry Farrell, Marc Lynch, John Sides, John Kelly, and Ethan Zuckerman (Peaceworks, September 2010)
- *Preventing Media Incitement to Violence in Iraq* by Theo Dolan (Peace Brief, April 2010)
- *Media and Peacebuilding in Afghanistan* by Sheldon Himelfarb (Peace Brief, March 2010)

